

R EVISTA

INSTITUTULUI NAȚIONAL AL JUSTIȚIEI

Publicație științifico-practică, informativă și de drept

Nr. 1-3, 2007

Stimați cititori!

Deja cad ultimele zile din calendarul 2007, anul care a fost deosebit de semnificativ pentru Institutul Național al Justiției, anul care va face istorie atît pentru colectivul nostru, cît și pentru primii audienți și formatori ai INJ.

*Roata timpului a început deja să ȝese un **Nou An**.*

Fie ca Anul care ne pășește pragul să Vă găsească deschise inimile, să Vă lăsați sufletele să Vă fie inundate doar de bucurii.

*Vorba bună și gîndul curat, încrederea, înțelepciunea, generozitatea, să Vă călăuzească în **Noul An** și să Vă îndemne la fapte dintre cele mai frumoase și nobile.*

Vă urăm pace-n suflet, iar din noianul fulgilor de nea împlețiți-Vă cununa de sănătate, împliniri și voie bună.

Să aveți un an bogat în toate!

La Mulți Ani!

Colectivul Institutului Național al Justiției

Fondator:

Institutul Național al Justiției

Certificatul de înregistrare nr. 5505 din 08.11.2006

Redactor-șef:

Eugenia FISTICAN, Director executiv al INJ, judecător detașat,
Curtea Supremă de Justiție

Colegiul de redacție:

Natalia MOLDOVANU, Președinte al Consiliului INJ,
vicepreședinte al Curții Supreme de Justiție, Președinte al
Colegiului Economic

Mihail MARTÎNENCO, Președinte al Consiliului INJ,
vicepreședinte al Colegiului Penal al Curții Supreme de Justiție

Elena ARAMĂ, doctor habilitat în drept, profesor universitar,
Șef Catedră Teoria și Istoria Dreptului, USM

Gheorghe AVORNIC, doctor habilitat în drept, profesor
universitar, decan al Facultății de Drept a USM, membru al
Consiliului INJ

Sergiu BRÎNZĂ, doctor habilitat în drept, profesor universitar,
Șef Catedră Drept Penal și Criminologie, USM, formator INJ

Valeria ȘTERBEȚ, doctor în drept, judecător la Curtea
Constituțională, formator INJ

Vasile CREȚU, doctor în drept, conferențiar universitar, USM,
membru al Consiliului Superior al Magistraturii

Elena BELEI, doctor în drept, membru al Consiliului INJ

Iulia SÎRCU, judecător la Curtea Supremă de Justiție, membru al
Consiliului INJ

Eduard HARUNJEN, șef secție la Procuratura Generală, membru
al Consiliului INJ

Nina VASCAN, judecător la Curtea de Apel Chișinău, membru al
Consiliului INJ

Maria GHERVAS, judecător la Judecătoria Botanică, Chișinău,
membru al Consiliului INJ

Liubovi BRÎNZĂ, șef al Direcției instruire și cercetare, INJ,
judecător detașat, Judecătoria Centru, Chișinău

Eugenia TOFAN, șef al Secției abilitați non-juridice, relații cu
publicul și editări, INJ

Olga PISARENCO, magistru în drept, consilier al Directorului
executiv al INJ

Redactare:

Ariadna STRUNGARU

Editură și tipar:

Casa Editorial-Poligrafică „Bons Offices”

Datele Institutului:

MD 2004 Moldova Chișinău

str. S. Lazo, 1

tel: 23-27-00; fax: 23-27-55

e-mail: inj-rm@mail.md

SUMAR

MESAJE DE FELICITARE	3
DESPRE INSTITUTUL NAȚIONAL AL JUSTIȚIEI	11
FORMAREA INIȚIALĂ	18
FORMAREA FORMATORILOR	26
FORMAREA CONTINUĂ	29
SEDIUL INJ	38
ACTE NORMATIVE ALE INJ	40
DOCTRINĂ	64
Elena Aramă, Gheorghe Avornic Discuții în jurul dimensiunii temporale a fenomenului juridic.....	64
Sergiu Brînză Dificultățile aplicării de către instanțele judecătorești a art.287 CP RM. Reflecții teoretice cu implicații practice.....	68
Valeria Șterbeț Unele aspecte ale protecției drepturilor omului la nivel național prin prisma Convenției Europene și a jurisprudenței CEDO	75
Vitalie Stati Probleme actuale ale apărării penale a vieții copilului nou-născut.....	81
Artur Reșetnicov Pot oare documentele private să formeze obiectul material al infracțiunilor prevăzute la art.332 și 361 CP RM?.....	87
Veaceslav Didâc Unele aspecte teoretice și practice privind tactica prezentării spre recunoaștere	92
Liubovi Brînză Subiecții dreptului de reabilitare în procesul penal: considerații introductive	97
Anatolie Munteanu Reperle direcției judiciare aferente identificării riscurilor condamnării Republicii Moldova de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului pentru violarea normelor Convenției Europene pentru Protecția Drepturilor și a Libertăților Fundamentale ale Omului	101
In memoriam MIHAIL MARTÎNENCO	104

MESAJE DE FELICITARE

PREȘEDINTELE REPUBLICII MOLDOVA

M E S A J**cu prilejul începerii activității Institutului Național al Justiției**

Reformele demarate în ultimii ani, în contextul eforturilor depuse pentru edificarea unui stat cu adevărat de drept, au demonstrat atât voința, cât și capacitatea autorităților Republicii Moldova de a schimba în bine modul de organizare și de funcționare a instituțiilor responsabile de protejarea drepturilor omului. O dovadă concludentă în acest sens este și crearea Institutului Național al Justiției, care va asigura formarea inițială a viitorilor judecători și procurori, precum și formarea profesională continuă a judecătorilor și a procurorilor în funcție, a altor persoane care participă la înfăptuirea justiției.

Actul de justiție are o importanță fundamentală pentru consolidarea statului de drept și pentru cultivarea atașamentului cetățenilor față de valorile și instituțiile sale. Iată de ce la baza actului de justiție trebuie să stea doar legea, doar credința în dreptate și adevăr. Acest obiectiv, însă, poate fi realizat doar prin selectarea pentru sistemul judiciar și pentru organele procuraturii a unor persoane cinstite, competente, cu reputație ireproșabilă și prin promovarea unor asemenea persoane în cadrul acestor instituții. În acest context, devine imperios necesară perfecționarea întregului sistem de instruire juridică, inclusiv a celui de instruire continuă.

Înaltele responsabilități pe care le implică exercitarea funcției de judecător și a celei de procuror determină înaltele exigențe înaintate față de persoanele ce candidează la asemenea funcții. Astăzi, cunoașterea temeinică de către ele atât a legislației naționale, cât și a dreptului internațional, în special a celui european, precum și a jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului a devenit un imperativ al timpului. De asemenea, o importanță majoră pentru persoanele care activează în cadrul instituțiilor responsabile de protejarea drepturilor omului o are cunoașterea limbilor străine și a tehnologiilor informaționale. Consider că Institutul Național al Justiției le va ajuta acestor persoane să-și îmbogățească cunoștințele în aceste materii.

Cu prilejul începerii activității Institutului Național al Justiției, doresc colectivului său realizări cât mai mari. Îmi exprim convingerea că Institutul Național al Justiției va aduce o contribuție substanțială la sporirea calității actului de justiție în Republica Moldova, ceea ce va conduce la creșterea prestigiului și autorității judecătorilor și procurorilor noștri în societate. Îmi exprim, de asemenea, speranța că revista Institutului Național al Justiției va deveni un promotor consecvent al gândirii și practicii juridice avansate, al schimbului rodnic de opinii și experiență, întru afirmarea și consolidarea statului de drept.

Vladimir VORONIN

CUVÎNT INAUGURAL

din partea Directorului executiv al Institutului Național al Justiției, **Eugenia FISTICAN**

Crearea Institutului Național al Justiției – o nouă instituție publică în sistemul de drept al țării, vine să confirme o dată în plus atât atașamentul Republicii Moldova față de angajamentele sale pe plan internațional ca stat-membru al Consiliului European ce aspiră la integrarea în Uniunea Europeană, cât și voința politică la nivel național de a consolida autoritatea judecătorească în scopul asigurării respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului pentru justițiabilii din țară.

După cum s-a menționat la reuniunile de experți organizate în cadrul Programului Comun al Comisiei Europene și Consiliului European privind sporirea independenței, transparenței și eficienței justiției în Republica Moldova, Legea privind Institutul Național al Justiției din 8 iunie 2006 reprezintă un instrument extrem de important pentru constituirea unei justiții mai transparente și mai eficiente în care cetățenii pot avea deplină încredere, prin intermediul garantării unei instruirii corespunzătoare a judecătorilor, procurorilor și altor persoane care contribuie la înfăptuirea justiției.

Crearea INJ este semnificativă, dar la fel de semnificativi sînt pașii concreți ce au fost și care urmează a fi întreprinși în scopul asigurării viabilității instituției, căreia îi revine o misiune pe cât de onorabilă, pe atât de responsabilă – de a fi garant al standardelor profesionale în justiție.

Atribuțiile prevăzute de Lege îi oferă Institutului pîrghiile necesare în acest scop. Primii pași deja au fost întreprinși: a fost lansat primul curs de instruire inițială a candidaților la funcția de judecător și de procuror, a demarat instruirea inițială a executorilor judecătorești, a fost organizată formarea continuă, la bază fiind pusă necesitatea aplicării uniforme a legislației și domeniile prioritare ce derivă din documentele strategice ale Republicii Moldova pe plan internațional.

Realizarea acestui enorm volum de lucru a fost posibilă grație atitudinii constructive a Consiliului Superior al Magistraturii, a Procuraturii Generale și a Ministerului Justiției, cu care au fost coordonate planurile de instruire, dar și contribuției substanțiale din partea partenerilor noștri naționali și a celor internaționali, înaltului simț al responsabilității manifestat de colaboratorii și formatorii Institutului.

Constituirea și consolidarea Institutului Național al Justiției a fost promovată la nivel internațional de către Consiliul European, avînd certa susținere la nivel național din partea conducerii de vîrf a Republicii Moldova, o dovadă elocventă în acest sens fiind și asigurarea Institutului cu sediu autonom.

Conștienți de faptul că constituirea unui corp de judecători și procurori cu un înalt nivel profesional și cu înalte standarde etice și morale, care ar fi capabil să înfăptuiască o justiție eficientă prin aplicarea corectă a cadrului legislativ național și internațional, inclusiv a Convenției Europene pentru Protecția Drepturilor și Libertăților Fundamentale ale Omului și a normelor de drept comunitar, a fost și rămîne o prioritate pentru țara noastră, vom continua să depunem eforturi susținute întru a ne afirma în calitate de centru practico-științific de pregătire a cadrelor în domeniul justiției.

*În confirmarea celor menționate vine și fondarea publicației **Revista Institutului Național al Justiției**, care sperăm să devină, cu aportul și implicarea întregii comunități juridice, și o publicație științifică.*

CUVÎNT OMAGIAL

din partea Președintelui Consiliului Superior al Magistraturii, Nicolae CLIMA

Am onoarea și deosebita plăcere să remarc inaugurarea Revistei Institutului Național al Justiției și felicit cordial cu acest prilej toți colaboratorii INJ, persoanele care vor urma cursurile de formare inițială și continuă în cadrul acestei instituții.

Adoptarea Legii privind Institutul Național al Justiției și lansarea activității acestuia constituie un eveniment important pentru societate, dat fiind faptul că, în sfârșit, în Republica Moldova avem o instituție publică de profil, care va asigura instruirea candidaților la funcțiile de judecător și procuror, perfecționarea profesională a judecătorilor și procurorilor în funcție, precum și a altor persoane care contribuie la înfăptuirea justiției.

Aceasta este nu doar o rigoare a Consiliului European, ci și o cerință a timpului. Or, asigurarea independenței sistemului judecătoresc, asigurarea principiului accesului liber la justiție, îmbunătățirea actului de justiție printr-un proces echitabil cu aplicarea corectă și uniformă a legii pot fi traduse în viață doar de cadre bine pregătite și instruite în domeniul jurisprudenței, cu o reputație etică ireproșabilă.

Judecătorul este o persoană publică deosebită și se află mereu în vizorul societății. În mare parte, tocmai rezultatele activității fiecărui judecător în parte, ca și ale sistemului judecătoresc în întregime, constituie temeiul în baza căruia se fac concluzii despre nivelul de democratizare a societății și a țării. De aceea, profesionalismul acestora este un factor decisiv care determină încrederea fiecărui cetățean în adevăr, dreptate și justiție.

Consiliul Superior al Magistraturii, ca organ al autoadministrării judecătorești, are competențe largi în domeniul instruirii inițiale și continue a judecătorilor. Printre acestea aș menționa aprobarea Strategiei privind formarea inițială și continuă a judecătorilor, expunerea opiniilor asupra Regulamentului de organizare a concursului de admitere în Institutul Național al Justiției, asupra programelor didactice și a planurilor de învățământ pentru cursurile de formare inițială și continuă în cadrul Institutului, asupra Regulamentului de organizare a concursului pentru suplinirea posturilor didactice, asupra numărului de locuri scoase la concursul de admitere pentru instruirea inițială etc.

În ultimul timp, Consiliul Superior al Magistraturii și-a stabilit sarcini prioritare legate de eficientizarea activității de efectuare a justiției prin asigurarea unui înalt nivel organizatoric al instanțelor judecătorești, prin perfecționarea mecanismelor de asistență metodică și instruire a judecătorilor, prin formarea corpului judecătoresc în baza selectării obiective a candidaturilor la funcțiile vacante de judecător, la promovarea în instanțele ierarhic superioare.

Un rol important în promovarea acestor sarcini îi revine Institutului Național al Justiției, iar Revista Institutului Național al Justiției are menirea de a propaga această importanță.

Într-un ceas bun!

MESAJ DE SALUT

din partea Președintelui Curții Supreme de Justiție, **Ion MURUIANU**

Apariția primei ediții a Revistei Institutului Național al Justiției este un eveniment de o importanță deosebită pentru întreaga țară. Lansarea ei oficială este așteptată atât de comunitatea de juriști, cât și de toți cei care doresc să îmbrățișeze această profesie, care aspiră la funcțiile de judecător, procuror, avocat, precum și de diverse instituții și organizații, inclusiv non-guvernamentale, specializate în domeniul instruirii juridice, protecției drepturilor și libertăților cetățenești.

Evenimentul se produce la puțin timp de la înființarea Institutului Național al Justiției, confirmând o dată în plus seriozitatea, consecvența și calitatea reformelor în sistemul judiciar. Realitatea, experiența internațională demonstrând că pregătirea profesională inițială și continuă, inclusiv în sfera dreptului, este primordială.

Semnificația Revistei este determinată de semnificația Institutului Național al Justiției, înființat printr-o lege organică aparte, care reprezintă un instrument fundamental pentru dezvoltarea unui sistem judiciar eficient și echitabil, conform standardelor europene.

Salutăm cu toată căldura debutul Revistei, în speranța că ea va deveni o bună călăuză în labirintul dreptului pentru judecători, procurori, avocați, consultanți juridici, studenți, pentru toți cei care se interesează și vin în contact cu justiția, contribuind în felul acesta la propagarea cunoștințelor juridice în societate și la reducerea nihilismului în domeniu. Vor fi publicate informații de ultimă oră privind activitățile desfășurate de Institutul Național al Justiției, principiile de organizare și funcționare a sistemului judecătoresc, perspectivele și modalitățile de formare inițială, alături de o educație profesională continuă a judecătorilor și procurorilor în funcție, a altor persoane care au menirea să contribuie la înfăptuirea justiției, avize, materiale informative și cognitive, diverse comentarii accesibile cercului larg de cititori interesați, alte materiale utile nu doar pentru specialiștii în materie.

Colectivul redacțional își propune să completeze golul cunoașterii, informării juridice, facilitând astfel accesul cetățenilor la cele mai importante acte, acțiuni, alte măsuri care privesc pregătirea profesională a celor meniți să înfăptuiască justiția.

Certitudinea noastră este că Revista va deveni o sursă sigură de cunoaștere și instruire în materie de drept, ca o continuitate firească a procesului de învățămînt propriu-zis în aulele Institutului Național al Justiției. Totodată, în afară de informarea permanentă și competentă a cititorilor despre preceptele programatice, așteptăm de la această publicație și abordarea unor probleme cu care se confruntă sistemul judiciar, propunerea soluțiilor pentru rezolvarea acestor probleme, reflectarea realizărilor în domeniu.

Dorim Revistei viață lungă, autori notorii și activi, cititori fideli și exigenți! Avînd în această Publicație un partener de nădejde, vom putea beneficia cu toții de o justiție mai calitativă, mai eficientă, în concordanță cu aspirațiile noastre de integrare europeană.

Mult succes!

CUVÎNT DE FELICITARE

din partea Ministrului Justiției, Vitalie PÎRLOG

În statul de drept, justiția este garantul democrației și al respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, apărătorul acestora și puterea care poate opri, preveni și combate orice abuzuri și încălcări. Tocmai de aceea, actorii justiției, indiferent de locul pe care îl ocupă în sistem, indiferent de rangul lor, trebuie să fie conștienți și pe deplin motivați în realizarea acestei misiuni.

Întreprindem eforturi în vederea consolidării statului de drept în Republica Moldova. Ne-am angajat în fața instituțiilor internaționale, dar mai ales în fața cetățenilor, ca justiția să devină mai eficace. Asigurarea unei bune justiții se traduce și prin exigențe sporite față de instruirea actorilor care participă la desfășurarea acesteia, dat fiind că imperativul dezvoltării, al păcii și securității, spre care tinde statul nostru, impune existența unei justiții puternice, independente și credibile.

În această perioadă de diversificare profundă a surselor de drept, într-un mediu juridic și judiciar în continuă schimbare, se impune un instrument care să răspundă exigențelor și necesităților de instruire a personalului justiției, să contribuie la reformarea sistemului nostru judiciar, la sporirea calității, transparenței și eficacității actului de justiție și, implicit, la consolidarea încrederii cetățenilor în justiția din Republica Moldova.

Institutul Național al Justiției constituie un răspuns la aceste cerințe, angajându-se în asigurarea competenței și probității actorilor care contribuie la desfășurarea justiției.

În acest context, Ministerul Justiției are deosebită plăcere de a transmite un mesaj de felicitare Institutului Național al Justiției cu ocazia inaugurării sale și a Revistei acestuia.

Avem deplina încredere că Institutul Național al Justiției va înregistra un real succes și își va demonstra utilitatea și relevanța, devenind un veritabil instrument de reabilitare a justiției.

Fără îndoială, crearea Institutului Național al Justiției constituie una dintre cele mai vizibile și desăvârșite ilustrări ale voinței statului nostru de a plasa justiția în centrul priorităților naționale, astfel încât să-i permită acesteia să-și îndeplinească rolul de pîrghie și de catalizator al democrației și al dezvoltării societății. Indiscutabil, această realizare nu este doar rezultatul angajamentului Guvernului de a moderniza justiția, ci și al sprijinului consecvent oferit cu generozitate de Consiliul European.

Institutul Național al Justiției acoperă o necesitate reală, fiind, înainte de toate, o verigă indispensabilă în ce privește asigurarea unei justiții eficace într-un cadru care nu este negociabil.

Ministerul Justiției vă împărtășește obiectivele, vă dorește curaj în acest debut și vă asigură de întreaga sa susținere pentru a obține rezultate cât mai frumoase. Fiind conștienți că necesitățile de instruire sînt permanente, Ministerul Justiției va susține Institutul Național al Justiției pentru ca eforturile depuse să fie menținute și consolidate, astfel încât acesta să devină un centru de referință în domeniul instruirii juridice, iar justiția noastră să fie un model prin calitatea actorilor și a deciziilor sale.

Un bun augur Revistei!

MESAJ DE FELICITARE

din partea Procurorului General al Republicii Moldova, Valeriu GURBULEA

Inaugurarea Institutului Național al Justiției este unul dintre cele mai remarcabile evenimente ce se înscrie în șirul de măsuri întreprinse de țara noastră pentru ca actul de justiție să fie exercitat de specialiști, a căror pregătire profesională va fi aliniată standardelor internaționale, dar, mai cu seamă, așteptărilor societății.

Îmi exprim ferma convingere privind impactul pozitiv al completării rândurilor de procurori și judecători cu absolvenți ai acestei instituții asupra rezultatului activității noastre, fapt ce va contribui într-o mare măsură la sporirea credibilității societății față de actul de justiție.

Conducerea Procuraturii mizează pe faptul că în viitorul apropiat absolvenții Institutului Național al Justiției vor implementa în practică vastele cunoștințe acumulate în această prestigioasă instituție, iar săvârșirea actului de justiție va corespunde exigențelor ce reies din angajamentele de integrare europeană. Fondarea Institutului Național al Justiției este și un început de corelare a noilor idei și modalități de acțiune atât cu propriile experiențe, dar și cu experiențele avansate ale altor state, unde actorii pot modifica, adapta sau resemnifica sensul real al teoriilor și practicilor.

Acest eveniment constituie, de asemenea, finalul logic al evoluției în practica de pregătire a cadrelor de procurori și judecători din țară. În mod cert, corpul didactic completat cu specialiști de o vastă pregătire atât teoretică, cât și practică, precum și ai mediului academic național, va asigura pregătirea juridică la nivelul standardelor europene a candidaților la funcția de procuror și, respectiv, judecător.

Cu această ocazie îmi revine onorata misiune ca în numele întregului corp de procurori ai Republicii Moldova să felicit Institutul Național al Justiției cu ocazia inaugurării sale.

Folosesc acest prilej și pentru a adresa un mesaj de felicitare tuturor celor care contribuie la realizarea primei ediții a Revistei Institutului Național al Justiției din Republica Moldova. Cu siguranță, această realizare reprezintă un eveniment mult așteptat. Mizăm pe faptul că în paginile revistei vor fi reflectate subiecte semnate de personalități notorii ale Procuraturii și ale instanțelor judecătorești, care vor dezbate diverse probleme cu care se confruntă în activitatea lor cotidiană, aspecte ale acestei activități. Pentru tinerii specialiști, inclusiv pentru cadrele Institutului Național al Justiției, este un prilej de a interveni cu opinii inovatoare, pătrunse de suflul proaspăt și modern al tinerei generații.

Pentru consumatorul de informație juridică, Revista va reprezenta una dintre sursele credibile de documentare a cititorilor avizați asupra noilor acte normative, iar articolele cu caracter științifico-practic, informativ și de drept vor contribui la dezvoltarea crezului în supremația legii și la promovarea valorilor democrației în rîndul cetățenilor.

Îmi exprim certitudinea că Revista Institutului Național al Justiției din Republica Moldova va deveni un serios punct de referință în peisajul atât de divers al mass-media din țară, contribuind la educarea populației în spiritul respectului față de litera legii, la crearea imaginii favorabile a organelor de ocrotire a normelor de drept, la sporirea nivelului profesional al Oamenilor Legii.

MESAJ DE FELICITARE

din partea Președintelui Curții Constituționale, **Dumitru PULBERE**

Ceea ce v-ați pus în gând este important nu numai pentru Institutul Național al Justiției, care își înscrie chiar în prima filă a biografiei sale inaugurarea unei proprii reviste, ci și pentru întreaga tagmă de profesioniști care activează în sistemul de drept al Republicii Moldova.

Voința politică a țării noastre de a construi un stat bazat pe drept, dispus să accepte ideea europeană, să dezvolte democrația, punând în prim-plan respectarea drepturilor și libertăților omului, satisfacerea necesităților sociale ale cetățeanului, este de neconceput a se îndeplini fără formarea unui corp judecătoresc de cea mai bună calitate profesională și morală. Aflată la etapa transformărilor de esență și optimizării, justiția moldovenească are drept sarcină principală restabilirea încrederii societății în puterea judecătorească.

Crearea și asigurarea funcționării în cele mai bune condiții a Institutului Național al Justiției rezultă din conștientizarea generală a transformării continue și evoluției sociale, concordă cu prevederile Programului comun al Comisiei Europene și Consiliului European privind sporirea independenței, transparenței și eficienței justiției în Republica Moldova. Sîntem convinși că atît corpul profesoral, cît și condițiile create pentru procesul de studii, vor asigura instruirea în conformitate cu standardele și cele mai avansate practici europene a candidaților la funcțiile de judecător și procuror, perfecționarea profesională a acestora și a altor persoane care contribuie la îndeplinirea justiției.

Curtea Constituțională ocupă un loc tot mai vizibil în ierarhia autorităților naționale implicate în formularea politicii de funcționare și administrare nemijlocită a justiției. Pe parcursul activității sale de mai bine de 12 ani, Curtea a pronunțat un șir întreg de hotărîri și avize privind controlul constituționalității actelor normative, a dat interpretare oficială unor norme constituționale sau și-a expus opinia asupra inițiativelor de revizuire a Constituției ce țin de organizarea și funcționarea puterii judecătorești, contribuind astfel la înlăturarea impedimentelor în consolidarea acesteia ca ramură distinctă a puterii de stat.

În contextul acțiunilor pentru garantarea supremației Constituției și a realizării principiului separației și colaborării puterilor în stat se înscrie și necesitatea asigurării cît mai curînd posibilă a accesului liber la justiție prin acordarea cetățenilor a dreptului de sesizare directă a Curții Constituționale, sarcina dată fiind conținută și în Planul național de acțiuni în domeniul drepturilor omului. Această largire a atribuțiilor Curții Constituționale va necesita un aflux de cadre bine pregătite, care, evident, vor fi și dintre viitorii absolvenți ai Institutului Național al Justiției. Sperăm că de aceasta se va ține cont la stabilirea domeniilor prioritare în cadrul procesului de instruire în materia drepturilor fundamentale ale omului.

De azi înainte, atît instituția publică nou-creată, cît și Revista Institutului Național al Justiției fac parte din șirul logic al evoluției în domeniul juridic și din spectrul științific al acestuia. Le dorim drum bun în viață, o cît mai bună afirmare în progresul țării noastre pe calea democrației.

Council of Europe
European Commission

Conseil de l'Europe
Commission européenne

Programul Comun al Consiliului Europei și Comisiei Europene privind sporirea independenței, transparenței și eficienței justiției în Republica Moldova (2006-2009) este adresat necesităților Republicii Moldova de a implementa reforma justiției. Obiectivul general al Programului Comun este de a spori independența, transparența și eficiența justiției în Republica Moldova și de a garanta accesul liber al tuturor cetățenilor la justiție, în conformitate cu rigorile statului de drept, respectul față de valorile europene și standardele democratice comune. Calitatea „actului de justiție” urmează a fi îmbunătățită în continuare, independența judecătorilor garantată, iar încrederea și satisfacția generală a beneficiarilor justiției sporite.

Unul dintre obiectivele specifice majore ale Programului Comun constă în perfecționarea legislației cu privire la selectarea, instruirea, recrutarea și numirea în funcție a judecătorilor și procurorilor, precum și în implementarea corespunzătoare a acestei legislații. Având în vedere rolul esențial al judecătorilor și procurorilor în protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, Consiliul Europei întotdeauna a fost preocupat de calitatea pregătirii profesionale a acestor categorii de persoane. Totodată, experiența europeană a demonstrat că formarea profesională a cadrelor ce contribuie la administrarea justiției poate atinge cele mai înalte culmi doar atunci când există o instituție specializată pe deplin operațională.

Se poate spune cu fermitate că Legea Republicii Moldova cu privire la Institutul Național al Justiției urmează un model european care și-a dovedit eficiența, iar Consiliul Europei a promovat de la bun început această inițiativă și a acordat toată asistența posibilă pentru implementarea conceptului dat în Republica Moldova. Legea privind Institutul Național al Justiției este un instrument fundamental pentru dezvoltarea unui sistem judiciar echitabil și eficient, deoarece pentru prima dată Moldova posedă un cadru adecvat pentru instruirea inițială și continuă a judecătorilor și procurorilor (precum și a altor persoane care contribuie la desfășurarea justiției), care va permite reprezentanților acestor categorii profesionale să-și exercite în mod exemplar și cu un înalt nivel de competență obligațiunile statutare. În același timp, Legea privind Institutul Național al Justiției are scopul de a garanta implementarea unui sistem adecvat și transparent de selectare a candidaților și numire în funcțiile de judecător și procuror.

Pe parcursul anilor 2001-2007 problema creării Institutului Național al Justiției a fost abordată în cadrul tuturor activităților vizând reforma justiției în Republica Moldova, la care au participat experții Consiliului Europei. Un număr important de activități dedicate constituirii Institutului Național al Justiției au fost planificate și implementate de Consiliul Europei, cu precădere în cadrul Programelor Comune cu Comisia Europeană. În rezultatul acestor activități au fost expuse recomandări minuțioase pe marginea constituirii și bune funcționări a Institutului Național al Justiției; cadrului său normativ; ajustării legislației adiacente; elaborării unei curricule moderne; echipării tehnice a sediului Institutului etc.

Programul Comun al Consiliului Europei și Comisiei Europene privind sporirea independenței, transparenței și eficienței justiției în Republica Moldova (2006-2009) va continua colaborarea fructuoasă cu conducerea Institutului Național al Justiției și va susține eforturile Republicii Moldova în ceea ce privește ridicarea instruirii juridice și formarea profesională a judecătorilor, procurorilor și a altor funcționari din justiție la un nou nivel calitativ.

DESPRE INSTITUTUL NAȚIONAL AL JUSTIȚIEI

Institutul Național al Justiției este o instituție publică, care realizează instruirea candidaților la funcțiile de judecător și procuror, perfecționarea profesională a judecătorilor și procurorilor în funcție, precum și a altor persoane care contribuie la înfăptuirea justiției.

Institutul are personalitate juridică, dispune de patrimoniu propriu, de autonomie administrativă, științifică și pedagogică.

Cheltuielile pentru întreținerea și funcționarea Institutului sînt finanțate din contul mijloacelor prevăzute distinct în bugetul de stat. Alte surse de finanțare, neinterzise de lege, pot fi acceptate doar în cazul în care acestea nu prejudiciază autonomia Institutului.

Institutul nu face parte din sistemul național de învățămînt și educație, nu este supus dispozițiilor legale în vigoare cu privire la acreditarea și licențierea instituțiilor de învățămînt și a celor privind sfera științei și inovării.

(Din art.2 din Legea privind Institutul Național al Justiției, nr.152-XVI din 08.06.2007)

ATRIBUȚIILE INSTITUTULUI

Institutul exercită următoarele atribuții de bază privind:

- elaborarea proiectelor strategiei privind formarea inițială și continuă a judecătorilor și procurorilor și a altor persoane care contribuie la înfăptuirea justiției, cu aprobarea lor ulterioară de către Consiliul Superior al Magistraturii – pentru judecători și de către Procuratura Generală – pentru procurori;
- formarea inițială a candidaților la funcțiile de judecător și de procuror;
- formarea continuă a judecătorilor și procurorilor în funcție;
- formarea inițială și continuă, în condițiile legii, a grefierilor și executorilor judecătorești.

Institutul poate exercita și atribuții privind:

- formarea inițială și continuă, pe baze contractuale, a altor categorii de juriști care contribuie la înfăptuirea justiției;
- cooperarea internațională în domeniu;
- elaborarea și publicarea materialelor didactice și a altor materiale elaborate în procesul activității.

Institutul poate desfășura și alte activități necesare pentru exercitarea funcțiilor sale.

(Din art.4 din Legea privind Institutul Național al Justiției, nr.152-XVI din 08.06.2007)

9 noiembrie 2007. Prezența Excelenței Sale Vladimir VORONIN și a Excelenței Sale Terry DAVIS la inaugurarea oficială a Institutului Național al Justiției o apreciem drept un vot de încredere acordat Institutului.

ORGANELE DE CONDUCERE ALE INSTITUTULUI

Organele de conducere ale Institutului sînt Consiliul și Directorul executiv.

(Din art.5 din Legea privind Institutul Național al Justiției, nr.152-XVI din 08.06.2007)

CONSILIUL INSTITUTULUI

Consiliul este organul suprem de conducere al Institutului.

Consiliul este alcătuit din 13 membri, dintre care:

- 7 membri desemnați de Consiliul Superior al Magistraturii din rîndul judecătorilor instanțelor judecătorești de diferite niveluri;
- 4 membri desemnați de Colegiul Procuraturii Generale;
- un membru desemnat de Ministerul Justiției;
- un membru, profesor titular de drept, desemnat de Senatul Universității de Stat din Moldova.

Mandatul membrilor Consiliului este de o durată de 4 ani și poate fi reînnoit doar o singură dată.

Președintele Consiliului se alege prin vot secret din rîndul membrilor Consiliului, pe durata mandatului.

Președintele Consiliului poate fi revocat la cererea a o treime din numărul membrilor. Hotărîrea de revocare a președintelui Consiliului se adoptă prin vot secret, cu votul a două treimi din numărul membrilor.

Un membru al Consiliului se alege în calitate de secretar.

(Din art.6 din Legea privind Institutul Național al Justiției, nr.152-XVI din 08.06.2007)

Prima ședință a Consiliului Institutului

Consiliul INJ și-a ținut prima sa ședință la 4 octombrie 2006, în incinta Ministerului Justiției. Această ședință a fost deschisă de Elena MOCANU, viceministru al justiției. În calitate de președinte al Consiliului a fost ales **Mihai MARTÎNENCO**, vicepreședintele Colegiului Penal al Curții Supreme de Justiție.

4 octombrie 2006...

...10 decembrie 2007

Prin hotărîrea Consiliului INJ nr.1 din 10 decembrie 2007, în funcția de președinte al Consiliului a fost aleasă Natalia MOLDOVANU, vicepreședinte al Curții Supreme de Justiție, președintele Colegiului Economic.

COMPONENȚA ACTUALĂ A CONSILIULUI INJ

Natalia MOLDOVANU
președinte al Consiliului,
vicepreședinte al Curții
Supreme de Justiție, Preșe-
dinte al Colegiului Economic

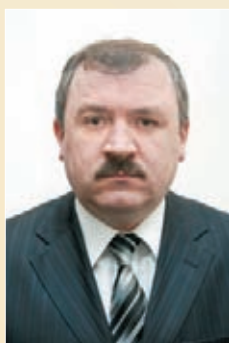
Iuliana OPREA
secretar al Consiliului,
judecător la Curtea
Supremă de Justiție

Ghenadie NICOLAEV
membru al Consiliului,
judecător la Curtea
Supremă de Justiție

Iulia ȘIRCU
membru al Consiliului,
judecător la Curtea
Supremă de Justiție

Igor SERBINOV
membru al Consiliului,
adjunct al Procurorului
General

Valeriu BOTNARI
membru al Consiliului,
adjunct al Procurorului
General

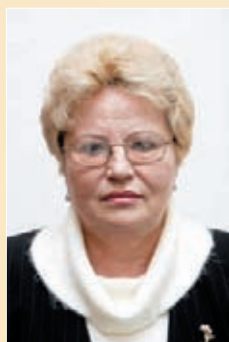
Leonid DEMIDOV
membru al Consiliului,
șef secție, Procuratura
Generală

Eduard HARUNJEN
membru al Consiliului,
șef secție, Procuratura
Generală

Nina VASCAN
membru al Consiliului,
judecător la Curtea de Apel
Chișinău

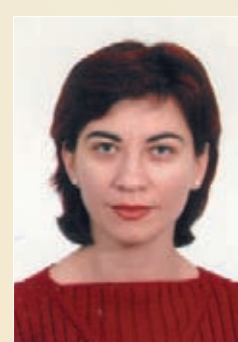
Tatiana PODOPRIGORA
membru al Consiliului,
președinte al Judecătoriai
Bălți

Maria GHERVAS
membru al Consiliului,
judecător la Judecătoria
Botanica, Chișinău

Gheorghe AVORNIC
membru al Consiliului,
doctor habilitat în drept,
profesor universitar,
decan al Facultății de
Drept, USM

Elena BELEI
membru al Consiliului,
doctor în drept, confe-
rențiar universitar, USM

DIRECTORUL EXECUTIV AL INJ

Directorul executiv se alege pe bază de concurs din rîndul persoanelor licențiate în drept, cu o înaltă competență profesională și o vechime în muncă de cel puțin 7 ani în activitatea juridică, în învățămîntul juridic superior sau în activitatea științifică.

Directorul executiv se numește în funcție de către Consiliu, pe o perioadă de 5 ani și mandatul său poate fi reînnoit.

Directorul executiv asigură conducerea curentă a activității Institutului și reprezintă Institutul în relațiile cu autoritățile publice, persoanele fizice și juridice din țară și din străinătate.

În cadrul Institutului activează un director executiv adjunct, numit și eliberat din funcție de către Consiliu, la propunerea directorului executiv.

În lipsa directorului executiv, directorul executiv adjunct asigură îndeplinirea atribuțiilor acestuia.

(Din art.9 din Legea privind Institutul Național al Justiției, nr.152-XVI din 08.06.2007)

Prin hotărîrea Consiliului INJ nr.1/3 din 17 octombrie 2006 în funcția de Director executiv al INJ a fost numită, în bază de concurs, pentru o perioadă de 5 ani, dna Eugenia FISTICAN, care, prin Hotărîrea Consiliului Superior al Magistraturii, a fost detașată din funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție.

Prin Hotărîrea Consiliului INJ din 29 ianuarie 2007, la propunerea Directorului executiv al Institutului, în funcția de Director executiv adjunct a fost numit Veaceslav DIDĂC.

Prin ordinul Procurorului General nr.180-p din 28 februarie 2007, Veaceslav DIDĂC a fost detașat din funcția de șef al Centrului de pregătire a cadrelor din cadrul Direcției resurse umane a Procuraturii Generale în funcția de Director executiv adjunct al INJ.

STRUCTURA ȘI PERSONALUL INJ

Structura Institutului, statul de personal și efectivul-limită ale Institutului se aprobă de Consiliu.

Personalul Institutului este constituit din personalul didactic, personalul administrativ și personalul auxiliar.

Față de cadrele didactice care activează în Institut se aplică regulile stabilite pentru cadrele didactice din învățămîntul superior în măsura în care nu sînt stabilite reguli speciale.

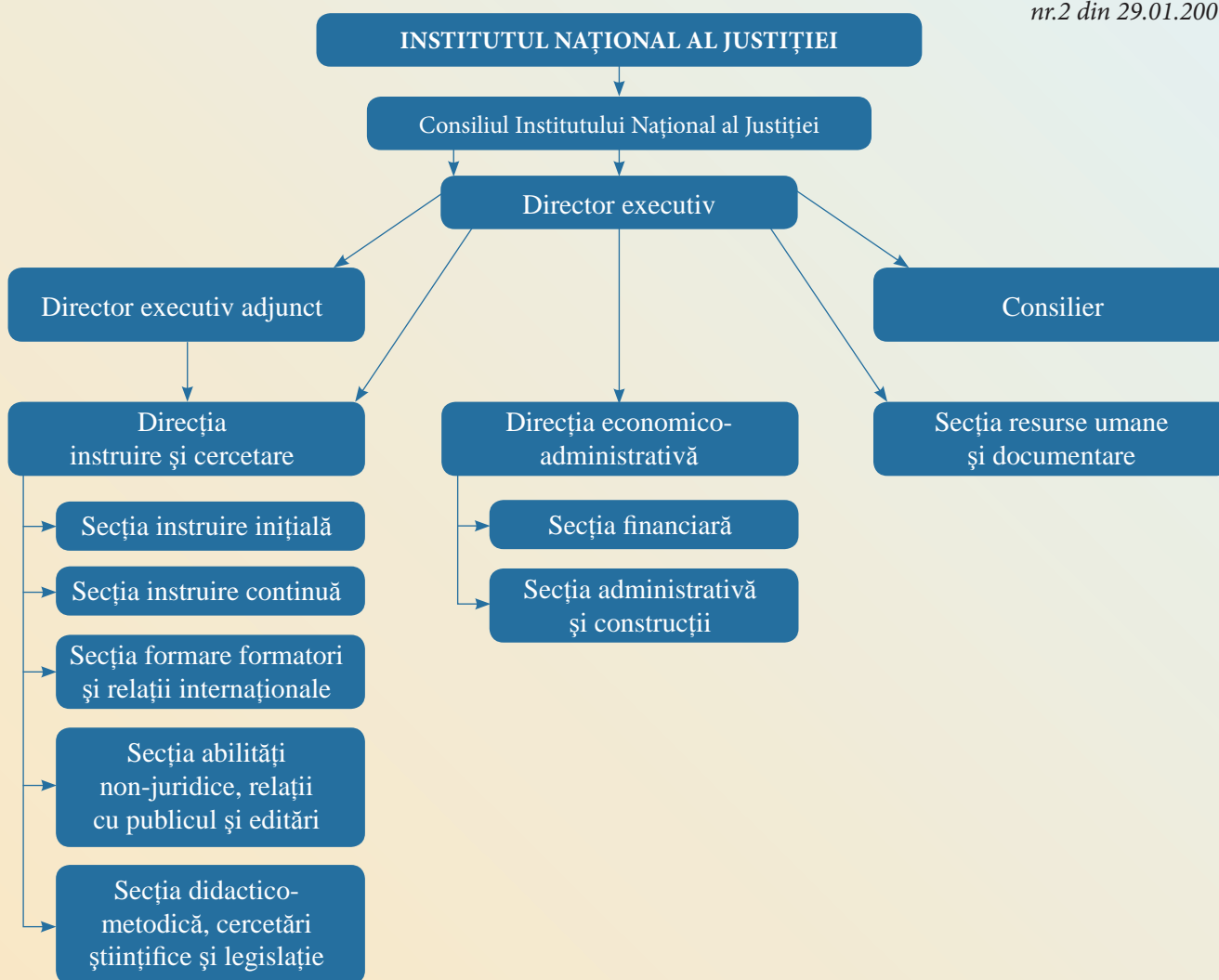
Pentru a activa în cadrul Institutului pot fi detașați judecători și procurori.

(Din art.10 din Legea privind Institutul Național al Justiției, nr.152-XVI din 08.06.2007)

ORGANIGRAMA INJ

Anexa nr. 1
la Hotărârea Consiliului INJ
nr.2 din 29.01.2007

Odată cu încheierea primei etape a lucrărilor de reparație a sediului din str. S. Lazo, 1, a devenit reală posibilitatea completării efectivului INJ.

În cadrul Direcției instruire și cercetare funcționează:

- Secția formare inițială
- Secția formare continuă
- Secția formare formatori și relații internaționale
- Secția abilitați non-juridice, relații cu publicul și editări
- Secția didactico-metodică și cercetări științifice.

Prin Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr.16/1 din 25 ianuarie 2007 s-a dispus detașarea dnei Liubovi BRÎNZĂ, judecător la Judecătoria Centru, mun. Chișinău, în funcția de șef al Direcției instruire și cercetare.

În cadrul Direcției economico-administrative funcționează:

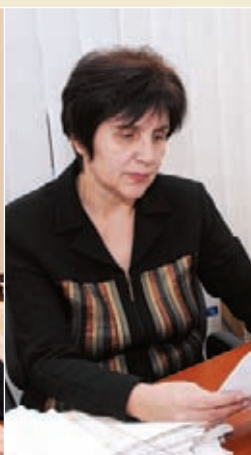
- Secția financiară
- Secția administrativă și construcții

Prin ordinul Directorului executiv nr.1/c din 8 noiembrie 2006 Vera ZOLOTARIOV a fost angajată în funcția de șef al Direcției economico-administrative a INJ.

Sergiu CUȘNIR,
șef al Secției financiare

Serghei CRANI,
șef al Secției administrative și construcții

În cadrul INJ activează consilierul Directorului executiv și este instituită Secția resurse umane și documentare, care este o subdiviziune structurală autonomă.

Olga PISARENCO, consilier al Directorului executiv

FORMAREA INIȚIALĂ

Formarea inițială a candidaților la funcția de judecător și procuror în cadrul Institutului reprezintă instruirea specialiștilor cu studii juridice superioare și este, după caz, una dintre condițiile obligatorii pentru numirea în funcția de judecător sau de procuror.

Concursul de admitere în Institut se efectuează, în baza hotărârii Consiliului, de către Comisia pentru examenele de admitere.

Data și locul organizării concursului de admitere se comunică prin intermediul mass-media și Internetului, cu cel puțin 60 de zile înainte de data concursului.

Rezultatele concursului se afișează la sediul Institutului și se publică pe pagina Web a Consiliului Superior al Magistraturii, a Procuraturii Generale și a Institutului.

Rezultatele concursului pot fi contestate, în termen de 3 zile de la afișarea lor, la Comisia pentru examenele de admitere. Comisia va soluționa contestațiile, în termen de 3 zile, prin emiterea deciziilor respective, care sînt definitive.

Grefierii și executorii judecătorești urmează cursurile de formare inițială după numirea în funcție.

Durata cursurilor de formare inițială a grefierilor și executorilor judecătorești este de 3 luni.

(Din art. 12-13,20 din Legea privind Institutul Național al Justiției, nr.152-XVI din 08.06.2007)

CONCURSUL DE ADMITERE 2007

În temeiul art.7 alin.(1) lit.h) din lege, Consiliul INJ aprobă, ținînd cont de necesitățile reale și mijloacele disponibile, numărul locurilor scoase la concursul de admitere pentru formarea inițială a judecătorilor și procurorilor. Astfel, la 6 iunie 2007 au fost scoase la concurs 10 locuri pentru candidații la funcția de judecător și 20 locuri pentru candidații la funcția de procuror.

Întru asigurarea bunei desfășurări a concursului de admitere, au fost constituite 4 comisii:

- Comisia pentru organizarea concursului de admitere;
- Comisia pentru elaborarea testelor și spețelor;
- Comisia pentru examenele de admitere;
- Comisia de contestare.

Prin hotărârea Consiliului INJ nr.1 din 19 iulie 2007 a fost aprobată componența Comisiei pentru examenele de admitere:

- Vladimir GROSU – Agent Guvernamental, doctor în drept, conferențiar universitar, USM;
- Dumitru VISTERNICEAN – judecător la Curtea Supremă de Justiție, președintele Colegiului de calificare și atestarea judecătorilor;
- Svetlana FILINCOVA – judecător la Curtea Supremă de Justiție;
- Ruslan POPOV – procuror, șef al Secției nr.1 din cadrul Direcției controlul urmăririi penale, Procuratura Generală;
- Anatol MUNTEANU – procuror, șef-interimar al Direcției judiciare, Procuratura Generală.

Prin hotărârea Consiliului INJ nr.2 din 19 iulie 2007 a fost aprobată componența Comisiei de contestare:

- Vasile PASCARI – prim-adjunct al Procurorului General;
- Vasile CREȚU – doctor în drept, conferențiar universitar, USM, membru al Consiliului Superior al Magistraturii;
- Dumitru ROMAN – doctor în drept, conferențiar universitar, USM.

Anunțul și tematica concursului de admitere, inclusiv calendarul de desfășurare a concursului, au fost publicate, la 8 iunie 2007, în ziarul „Dreptul” nr.21 din 08.06.2007 și afișate pe paginile Web ale CSM, PG și MJ.

În perioada 14 iunie – 14 iulie 2007, la Institutul Național al Justiției (str. Petru Rareș 18, mun. Chișinău), de către Comisia pentru organizarea examenului de admitere au fost înregistrate 163 cereri de înscriere la concursul de admitere, dintre care 42 de cereri pentru funcția de judecător și 121 de cereri pentru funcția de procuror. Aceste date denotă că oportunitatea

creării INJ a trezit interes în rândul candidaților vis-à-vis de instruirea inițială în cadrul INJ, care oferă o posibilitate unică viitorilor procurori și judecători de a-și obține performanțele și deprinderile necesare funcției de judecător și de procuror, contribuind în mod esențial la îmbunătățirea calității actului de justiție.

Concursul de admitere s-a desfășurat în 2 etape:

- Examenul scris eliminatoriu tip-grilă, care a avut loc la 13 august 2007, în incinta Facultății de Drept a Universității de Stat din Moldova (str. Iablocichin 2/1, mun. Chișinău);
- Examenul oral, care s-a desfășurat în incinta Curții Supreme de Justiție (str. Petru Rareș 18, mun. Chișinău). Comisia pentru examenele de admitere, în componența a 5 membri, a examinat în cursul a 3 zile (20, 21, 22 august 2007) 21 de candidați la funcția de judecător și 42 de candidați la funcția de procuror.

Comisia de contestare, în componența a 3 membri, s-a întrunit de 2 ori:

- la 16 august 2007, soluționând pozitiv 3 contestații din 10 contestații asupra rezultatelor testului grilă;
- la 24 august 2007, respingând toate cele 7 contestații asupra rezultatelor examenului oral.

La 30.08.2007 Consiliul INJ a aprobat listele candidaților la funcția de judecător și de procuror admiși pentru a fi înmatriculați la cursurile de instruire inițială în cadrul INJ.

La aceeași dată, prin ordinul Directorului executiv nr.61/A, au fost înmatriculați 10 candidați la funcția de judecător și 20 candidați la funcția de procuror, dintre care o bună parte sînt deja practicieni inițiați în sistemul judiciar.

Primii candidați la funcția de judecător

1. Caisin Valentin Boris	6. Mițu Gheorghe Ion
2. Cerbu Adrian Alexandru	7. Pulbere Ruxanda Valentin
3. Ciocoi Lilia Ion	8. Russu Vasilisa Vitalie
4. Clevadi Natalia Vasile	9. Sîrbu Victoria Grigore
5. Malanciuc Ion Ion	10. Spoială Alexandru Efim

Primii candidați la funcția de procuror

1. Alexuța Victoria Fiodor	11. Moraru Sergiu Tudor
2. Bajurean Olga Alexandru	12. Negurița Ion Andrei
3. Brinza Ion Valeriu	13. Patraman Taras Gheorghe
4. Busuioc Vitalie Nicolae	14. Pogolșa Olesea Vasile
5. Cazacu Snejana Iacov	15. Prutean Tatiana Mihail
6. Corciu Cristina Efrem	16. Purici Dumitru Mihail
7. Ivanov Mihail Gheorghe	17. Severin Vladimir Victor
8. Lanovenco Victoria Victor	18. Stavilă Mihai Vasile
9. Lungu Alexei Ion	19. Visterniceanu Olesea Sergiu
10. Lungu Vitalie Tudor	20. Zmeu Sergiu Mihail

Institutul își pune mari speranțe în vederea formării de cadre competente pentru înfăptuirea justiției obiectiv și conform standardelor europene.

CONSILIUL INSTITUTULUI NAȚIONAL AL JUSTIȚIEI
AL REPUBLICII MOLDOVA

СОВЕТ НАЦИОНАЛЬНОГО ИНСТИТУТА ЮСТИЦИИ
РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА

**HOTĂRÎREA nr. 5
din 30 august 2007**

*Audiind informația prezentată de Eugenia FISTICAN, Director executiv al Institutului Național al Justiției
În temeiul art.7 din Legea privind Institutul Național al Justiției, nr.152-XVI din 08.06.2006, Consiliul*

HOTĂRĂȘTE:

1. Instruirea inițială în cadrul Institutului Național al Justiției va începe la data de 1 octombrie 2007.
2. Candidații la funcția de judecător și procuror înmatriculați, încadrați în câmpul muncii la momentul participării la concurs, vor prezenta, pînă la 20 septembrie 2007, carnetele de muncă în original.
3. Prezenta hotărîre va fi afișată la sediul Institutului Național al Justiției și plasată pe paginile Web ale Consiliului Superior al Magistraturii, Procuraturii Generale și Ministerului Justiției.
4. Executarea prezentei hotărîri se pune în seama dnei Eugenia FISTICAN, Director executiv al Institutului Național al Justiției.

**Președintele ședinței
Secretarul Consiliului**

**Nina VASCAN
Iuliana OPREA**

LANSAREA PRIMULUI CURS DE FORMARE ÎNȚIALĂ

Lansarea primului curs de instruire inițială în cadrul INJ din Republica Moldova s-a desfășurat la 1 octombrie 2007. Cursul de instruire inițială pentru candidații la funcția de judecător și procuror se încadrează în planul tematic de activitate al INJ, coordonat în modul prevăzut de lege cu Consiliul Superior al Magistraturii, Procuratura Generală și Curtea Supremă de Justiție și expertizat în cadrul Programului Comun al Consiliului Europei și Comisiei Europene privind sporirea independenței, transparenței și eficienței justiției în Republica Moldova.

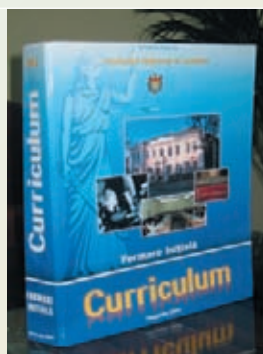
Evenimentul s-a desfășurat în Sala Plenului Curții Supreme de Justiție (str. M. Kogălniceanu, 70). Ulterior, toți cei prezenți au fost invitați în incinta INJ din strada Serghei Lazo, 1. Startul orelor de curs a fost dat de către Nicolae CLIMA, Președintele Consiliului Superior al Magistraturii și Valeriu GURBULEA, Procurorul General. Instruirea inițială în INJ a început cu un curs mixt de inițiere în profesia de judecător și, respectiv, de procuror, audienții urmînd a se afla în anumite zile și în teritoriu – în judecătorii și procuraturii.

La 19 octombrie 2007, audienții au fost familiarizați cu actele normative relevante procesului de instruire inițială, precum și cu colaboratorii Institutului. În această zi, care de fapt a coincis și cu Ziua Profesională a Juristului, întru respectarea prevederilor art.14 alin.(4) din Lege, care prevede că pe perioada instruirii la cursuri candidații la funcțiile de judecător și procuror beneficiază de o bursă lunară în mărime de 50% din salariul funcției al judecătorului din judecătoria, audienții au primit cardurile pe care deja era transferată bursa.

Și tot în aceeași zi, Agenția pentru Silvicultură „Moldsilva” a făcut un cadou de neuitat pentru INJ, plantând pe perimetrul gardului puieți de tei care, cu trecerea anilor, prin freamătul frunzelor verzi și mireasma îmbătătoare, vor aminti de prima promoție a candidaților la funcția de judecător și procuror în INJ.

Începând cu 22 octombrie 2007, audienții urmează cursurile de pregătire fundamentală, conform Planului de învățământ pentru cursurile de instruire inițială, pentru anii de studii 2007-2009, aprobat prin Hotărârea Consiliului nr.4 din 30.08.2007, în urma coordonării lui cu Procuratura Generală și Consiliul Superior al Magistraturii.

Cursurile de instruire se desfășoară în baza curriculumului aprobat prin hotărâre a Consiliului INJ la 30 august 2007. Primul Curriculum pentru instruirea inițială a fost elaborat cu asistența Programului Comun al Comisiei Europene și Consiliului Europei privind sporirea independenței, transparenței și eficienței justiției în Republica Moldova, precum și cu asistența și suportul financiar al Programului Națiunilor Unite pentru

Dezvoltare, în această activitate fiind antrenate personalități notorii din mediul academic și cel al practicienilor, care astăzi formează corpul didactic al INJ. În calitate de coordonator principal, un aport substanțial la elaborarea Curriculumului l-a avut Elena MURARU, dr., conferențiar, prorector pentru activitatea didactică la USM.

CONSILIUL INSTITUTULUI NAȚIONAL AL JUSTIȚIEI
AL REPUBLICII MOLDOVA

СОВЕТ НАЦИОНАЛЬНОГО ИНСТИТУТА ЮСТИЦИИ
РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА

HOTĂRÎREA nr. 2 din 24 septembrie 2007

*Audiind informația prezentată de Eugenia FISTICAN, Director executiv al Institutului Național al Justiției
În temeiul art.7 alin.(1) lit.e) din Legea privind Institutul Național al Justiției, nr.152-XVI din 08.06.2006, Consiliul*

HOTĂRĂȘTE:

1. Se admit, în calitate de formatori ai Institutului Național al Justiției pentru cursurile de instruire inițială și continuă, candidații la concursul pentru suplinirea posturilor didactice în cadrul INJ, care au participat la elaborarea curriculumului de formare inițială, conform Anexei.
2. Executarea prezentei hotărâri se pune în seama dnei Eugenia FISTICAN, Director executiv al Institutului Național al Justiției.

Președintele ședinței
Secretarul Consiliului

Igor SERBINOV
Iuliana OPREA

Anexă
la Hotărârea Consiliului INJ
nr.2 din 24.09.2007

LISTA
persoanelor care au elaborat curriculumul și suporturi de curs la diferite discipline și care au susținut
concursul pentru suplinirea posturilor didactice în cadrul INJ la cursurile de formare inițială și continuă
(prin cumul și ocazional)

Nr. crt.	Numele Prenumele	Disciplina
1.	Băieșu Sergiu	Drept civil (Partea Generală)
2.	Belei Elena	Drept procesual civil
3.	Botezatu Raisa	Drept procesual penal Procedura și practica CEDO și alte tratate obligatorii pentru Republica Moldova Administrarea cauzelor penale de către judecătorul de instrucție Metodologia întocmirii actelor procesual penale Proceduri speciale în procesul penal
4.	Brînză Sergiu	Drept penal
5.	Cebotari Sergiu	Drept comunitar
6.	Climov Ala	Drept civil Drept funciar
7.	Furdui Sergiu	Administrarea cauzelor contravenționale
8.	Gribincea Vladislav	Procedura și practica CEDO (art.10)
9.	Macinskaia Vera	Drept procesual civil
10.	Mihailenco Elena	Drept civil Drept procesual civil Dreptul muncii
11.	Morari Viorel	Procedura și practica CEDO și alte tratate obligatorii pentru Republica Moldova Investigații financiar–economice Organizarea activității organelor procuraturii Tactica criminalistică
12.	Pascari Anastasia	Drept civil (Partea Specială) Drept succesoral Drept procesual civil Drept execuțional
13.	Roman Dumitru	Drept procesual penal
14.	Roșca Nicolae	Drept civil (Partea Generală)
15.	Rusu Iulian	Drept comunitar
16.	Stati Vitalie	Drept penal
17.	Sterbeț Valeria	Drept penal Drept procesual penal Proceduri speciale în procesul penal Organizarea activității instanțelor judecătorești Procedura și practica CEDO și alte tratate obligatorii pentru Republica Moldova
18.	Visternicean Dumitru	Drept procesual civil Drept execuțional Metodologia întocmirii actelor procesual civile Drept civil Administrarea cauzelor de contencios administrativ
19.	Vizdoagă Tatiana	Drept procesual penal Participarea procurorului în instanța de judecată în cauze penale

Prin Hotărârea Consiliului INJ nr. 1 din 6 noiembrie 2007, au fost aprobate listele persoanelor, câștigători ai concursului privind suplینirea posturilor didactice în cadrul Institutului Național al Justiției, conform Anexelor nr.1, nr.2 și nr.3.

Anexa nr.1
la Hotărârea Consiliului INJ
nr.1 din 06.11.2007

LISTA
persoanelor care au susținut concursul pentru suplینirea posturilor didactice în cadrul INJ
la cursurile de formare inițială și continuă (prin cumul și ocazional)

Nr. crt.	Numele Prenumele	Disciplina
1.	Arsenii Lidia	Participarea procurorului în instanța de judecată în cauze penale
2.	Barbă Valentin	Drept civil Insolvabilitatea
3.	Căpătici Mihail	Tactica criminalistică
4.	Cebotari Valentina	Dreptul familiei
5.	Cebotari Sergiu	Drept comunitar
6.	Ciobanu Viorel	Proceduri speciale în procesul penal Organizarea activității organelor procuraturii
7.	Crăciun Claudia	Retorica și arta comunicării
8.	Crijanovschi Sergiu	Participarea procurorului în instanța de judecată în cauze penale
9.	Cușnir Valeriu	Activitatea operativă de investigații Investigarea infracțiunilor economico-financiare
10.	Grosu Vladimir	Procedura și practica CEDO și alte tratate internaționale obligatorii pentru Republica Moldova
11.	Hadîrcă Igor	Calificarea infracțiunilor
12.	Holban Vladimir	Drept penal Calificarea infracțiunilor
13.	Morari Victor	Activitatea operativă de investigații
14.	Munteanu Anatolie	Drept procesual penal
15.	Pascari Vasile	Dreptul muncii Executarea hotărîrilor judecătorești Drept procesual civil (recursul)
16.	Popov Ruslan	Drept procesual penal Particularitățile cercetării anumitor categorii de infracțiuni Conducerea și efectuarea urmăririi penale de către procurori
17.	Popovici Tudor	Etica judiciară
18.	Soltan Veaceslav	Tehnologii informaționale de comunicare

Anexa nr.2
la Hotărârea Consiliului INJ
nr.1 din 06.11.2007

LISTA
persoanelor care au susținut concursul pentru suplینirea posturilor didactice în cadrul INJ
la cursurile de formare continuă (prin cumul și ocazional)

Nr. crt.	Numele Prenumele	Disciplina
1.	Adam Vladimir	Investigații financiar-economice Drept procesual civil

2.	Apostol Lilian	Procedura și practica CEDO și alte tratate internaționale obligatorii pentru Republica Moldova Particularitățile cercetării anumitor categorii de infracțiuni Participarea procurorului în instanța de judecată în cauze penale
3.	Berliba Viorel	Drept penal (în special, Tehnica încadrării juridice a infracțiunilor) Calificarea unor tipuri de infracțiuni (infracțiuni economice)
4.	Bîrcă Boris	Specificul examinării de către instanțele judiciare generale a litigiilor cu participarea persoanelor juridice Probleme legate de delimitarea competenței litigiilor instanțelor economice de instanțele generale
5.	Dastic Angela	Drept administrativ Autoritățile administrației publice
6.	Filincova Svetlana	Violența domestică
7.	Gurschi Constantin	Drept penal Drept procesual penal Administrarea cauzelor penale de către judecătorul de instrucție Procedura întocmirii actelor procesual penale
8.	Mariț Alexandru	Drept penal Calificarea infracțiunilor
9.	Osoianu Tudor	Drept procesual penal Întocmirea actelor procedurale în faza de urmărire penală Procedurile speciale în procesul penal
10.	Plămădeală Mihail	Drept penal Drept procesual penal
11.	Postolache Vitalie	Procedura și practica CEDO și alte tratate internaționale obligatorii pentru Republica Moldova
12.	Procopciuc Ion	Procedura și practica CEDO și alte tratate internaționale obligatorii pentru Republica Moldova
13.	Puica Viorica	Drept procesual civil Procedura și practica CEDO și alte tratate internaționale obligatorii pentru Republica Moldova
14.	Roșioru Mircea	Participarea procurorului în instanța de judecată în cauze penale

*Anexa nr.3
la Hotărîrea Consiliului INJ
nr.1 din 06.11.2007*

LISTA
persoanelor care au susținut concursul pentru suplinirea posturilor didactice în cadrul INJ
la cursurile de formare inițială și continuă a executorilor judecătorești

Nr. crt.	Numele Prenumele
1.	Caragia Sergiu
2.	Devderea Valeriu
3.	Poalelungi Elena
4.	Popa Vladimir
5.	Revenu Svetlana
6.	Talmaci Roman

FORMAREA FORMATORILOR

Pe parcursul anului 2007 Institutul a considerat prioritară și sarcina de formare a formatorilor INJ. Această activitate a fost organizată, preponderent, în cadrul Secției formare formatori și relații internaționale. Exercițarea acestei atribuții a constituit o piatră de temelie în demararea cooperării internaționale a INJ, cooperare care s-a dovedit a fi pe cât de valoroasă, pe atât de constructivă.

Cursul de formare „Perfecționarea integrității în Serviciul Public prin autoevaluarea riscurilor coruptibilității” (ianuarie 2007 - iunie 2007) organizat în cooperare cu Curtea Supremă de Justiție și Consiliul Superior al Magistraturii în cadrul Proiectului Comisiei Europene și Consiliului Europei contra corupției, spălării banilor și finanțării terorismului în Republica Moldova (MOLICO 2006-2009) a constituit primul eveniment în activitatea Institutului Național al Justiției. Activitatea a oferit posibilitatea instruirii a 11 formatori ai INJ în domeniul integrității în Serviciul Public și cunoașterii de către aceștia a experienței Sloveniei în domeniul implementării Planului de Autoevaluare a Riscurilor Coruptibilității de către autoritățile de stat (inclusiv instanțele judecătorești). Cursul de instruire a fost ținut de experții Consiliului Europei Henriet SCHATZ și Sandra BLAGOJEVICI. Certificatele de participare au fost înmânate formatorilor de către Vladimir RISTOVSKI, Reprezentantul Special al Secretarului General al Consiliului Europei în Republica Moldova și Cornel-Virgiliu CĂLINESCU, expert anticorupție în cadrul Proiectului MOLICO.

Organizarea acestui curs de instruire a fost posibilă grație asistenței financiare din partea Comisiei Europene și Agenției Suedeze Internaționale pentru Cooperare și Dezvoltare, precum și a asistenței metodologice din partea experților Consiliului Europei, selectați în cadrul Proiectului MOLICO, cu care Institutul Național al Justiției a stabilit relații de colaborare constructivă.

ALTE EVENIMENTE LA CARE AU PARTICIPAT FORMATORII INJ

- **Întrunirea grupurilor de lucru reprezentând Rețeaua Europeană pentru formarea magistraților în domeniul drepturilor omului**, organizată de Consiliul Europei în cadrul Programului European pentru instruirea profesioniștilor în domeniul Drepturilor Omului (HELP). Implementarea Programului HELP este realizată sub conducerea Herminei MASMEYER, manager de program. Obiectivele Programului HELP au fost prezentate de Hermine MASMEYER în cadrul Mesei rotunde cu genericul „Instruirea în domeniul drepturilor omului: realizări, probleme, perspective”, organizate de INJ sub egida CoE la 19 aprilie 2007, la Chișinău. Rețeaua Europeană constituie atât un centru de informații judiciare, cât și un spațiu de schimb de experiență în ce privește instruirea magistraților în materia ce ține de domeniul drepturilor omului. Activitățile rețelei formează, totodată, o sinergie cu activitățile Rețelei de la Lisabona, a cărei misiune în formarea magistraților este mai amplă. Lansarea Rețelei Europene a avut loc la 15 septembrie 2006. Cele trei grupuri de lucru constituite de participanții la Rețeaua Europeană și-au asumat sarcina de a dezvolta concomitent curriculumul standard privind drepturile omului, un site Internet al Rețelei pentru instruirea în domeniul drepturilor omului și un manual pentru formarea formatorilor în acest domeniu. Directorul executiv al INJ, Eugenia FISTICAN și Irina LUPUȘOR, șef-adjunct, Direcția Agent Governmental din cadrul Ministerului Justiției, participă la lucrările grupului constituit în vederea elaborării manualului pentru formarea formatorilor în domeniul drepturilor omului.
- **Conferința pentru Școlile de Magistratură din Europa Centrală și de Est, București, România (15–17 martie 2007)**, organizată de Institutul Național al Magistraturii din București (INM) pentru a oferi reprezentanților școlilor invitate informații și experiența Franței, Austriei, Italiei și României privind dezvoltarea de programe analitice pentru instruirea judecătorilor și procurorilor în domeniile ce țin de dreptul comunitar, drepturile omului, etică și deontologie, precum și referitor la standardele de calitate și aspectele de evaluare în formarea judecătorilor și procurorilor. Activitatea participanților la Conferință a fost onorată de participarea lui Franco FRATTINI, Comisarul European pentru Justiție, Libertate și Securitate, vicepreședintele Comisiei Europene, a cărui alocuțiune s-a referit în principal la importanța instruirii magistraților în Europa, cât și la necesitatea cooperării mutuale a judecătorilor la aplicarea dreptului comunitar. Din partea INJ la Conferință au participat Directorul executiv și Luciana IABANGI, șef al Secției formare formatori și relații internaționale a INJ.
- **Seminarul regional pentru judecătorii de nivel înalt privind accesul la justiție (Europa de Est și Caucazul de Sud)** organizat la Kiev în perioada 4-5 iunie 2007 de Comisia Economică ONU pentru Europa și OSCE privind rolul instanțelor de judecată în aplicarea prevederilor internaționale în domeniul protecției mediului înconjurător, cu accent pe Convenția Aarhus. La această activitate au participat judecători de la Curtea Supremă de Justiție a Republicii Moldova, inclusiv, Directorul executiv al INJ.

- **Masa rotundă în domeniul CEDO, Schimb de experiență cu experții norvegieni**, din 20 septembrie 2007, desfășurată la Chișinău de Misiunea Norvegiană în Moldova a Experților în domeniul Supremației Legii, în cadrul căreia s-a făcut schimb de experiență cu Agenții Governamentale Norvegiene referitor la interpretarea și aplicarea CEDO. Urmare a acestei activități, INJ, în colaborare cu Misiunea Norvegiană, va desfășura în luna februarie 2008 activități de instruire continuă a judecătorilor.

- **A doua întrevvedere a Grupului - Țintă privind Accesul la Justiție, Convenția Aarhus (10-12 septembrie 2007)** organizată la Geneva de Comisia Economică ONU pentru Europa, în cadrul căreia Vera MACINSKAIA, vicepreședinte al Colegiului civil și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, formator la INJ, a prezentat un raport privind modificările recente din legislația Moldovei în domeniul accesului la informație și jurisprudența amplă generată în domeniu.
- **Seminarul „Tehnici de redactare a hotărârilor în procedura civilă”**, organizat la București în perioada 17-19 octombrie 2007 de Institutul Național al Magistraturii din București, în colaborare cu Fundația „Konrad Adenauer Stiftung”, Programul Supremația Legii pentru Europa de Sud-Est, la care au participat Vera MACINSKAIA, vicepreședinte al Colegiului civil și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, și Dumitru VISTERNICIAN, judecător la Curtea Supremă de Justiție a Republicii Moldova. În cadrul seminarului formatorii INJ și-au împărtășit experiența privind modul de redactare a hotărârilor judecătorești în procesul civil, de asemenea, au studiat practica în domeniu din România și Germania.
- **Concursul „Themis – Instruirea Inițială”**, desfășurat la Lisabona (Portugalia), între 24-29 septembrie 2007 de Centrul de Studii Judiciare Portughez în strânsă cooperare cu Institutul Național al Magistraturii din România (INM), unde echipa Moldovei, reprezentată de formatori ai INJ și colaboratori ai Ministerului Justiției, au participat la un concurs al lucrărilor privind interpretarea și aplicarea Articolului 6 al CEDO și au stabilit relații de cooperare cu Centrul de Studii Judiciare Portughez. Echipa din partea INJ a fost reprezentată de către Iulia ȘIRCU și Elena BELEI, membri ai Consiliului INJ, din partea Ministerului Justiției au participat Lilia GRIMALSCHI și Diana SCOBIOALĂ. Participarea echipei moldovenești la eveniment a fost posibilă datorită suportului financiar oferit Institutului Național al Justiției în cadrul Programului Comun al Consiliului Europei și Comisiei Europene privind sporirea independenței, transparenței și eficienței justiției în Republica Moldova.
- **Conferința Internațională „Statutul și formarea profesională a grefierilor în Europa”**, organizată de Proiectul PHARE „Asistență tehnică pentru Școala Națională de Grefieri”, în cadrul căreia Institutul Național al Justiției a fost reprezentat de Liubovi BRÎNZĂ, șef al Direcției instruire și cercetare a INJ. Participarea la această activitate a adus beneficiul acumulării de către INJ a unor cunoștințe noi în planul formării profesionale a grefierilor în Europa. O atenție deosebită s-a acordat profilului profesiei și rolului grefierilor în sprijinirea independenței și calității justiției în România, Franța, Bulgaria, Austria, Ungaria, Spania, Portugalia și Italia. La rîndul său, prin prezența la Conferință, INJ și-a adus contribuția la crearea în Europa a unei Rețele a instituțiilor competente în instruirea grefierilor, Rețeaua fiind dedicată armonizării acestei profesii cu standardele europene. Totodată, prin reprezentantul său, INJ a participat la stabilirea obiectivelor Rețelei, urmînd să participe pe viitor la diverse activități în cadrul acesteia. Calitatea evenimentului a fost desăvîrșită prin contribuția unor experți internaționali competenți ca Anna CAPELLO-BRILLAT, Director în Divizia pentru Reformă Juridică și Judiciară, Direcția pentru Cooperare Juridică, Consiliul Europei, Jean-Jacques KUSTER, reprezentant al EUR în Consiliul Europei și alți experți naționali de valoare.

FORMAREA CONTINUĂ

Institutul organizează formarea continuă a judecătorilor și procurorilor în funcție conform unui program care se prezintă anual Consiliului pentru aprobare nu mai târziu de luna iulie a anului precedent anului de studii.

Judecătorii și procurorii au dreptul la formarea continuă, prin selectarea temelor din program, și trebuie să acumuleze un număr de cel puțin 40 de ore anual. Temele selectate din program se comunică Consiliului Institutului pînă la finele lunii octombrie.

Consiliul este în drept să stabilească teme obligatorii pentru judecători, respectiv procurori.

Institutul organizează formarea continuă a grefierilor și executorilor judecătorești, conform unui program aprobat de Consiliu, după coordonarea respectivă cu Consiliul Superior al Magistraturii sau, după caz, cu Ministerul Justiției.

Grefierii și executorii judecătorești sînt obligați să urmeze cursurile de formare continuă în conformitate cu graficul aprobat de Consiliul Superior al Magistraturii sau de Ministerul Justiției.

(Din art. 19, 21 din Legea privind Institutul Național al Justiției, nr.152-XVI din 08.06.2007)

Pe parcursul anului 2007 în cadrul INJ s-au desfășurat 55 de activități de instruire, dintre care: 44 cursuri de instruire, 7 mese rotunde și 4 conferințe, la care au participat: 1255 de beneficiari. INJ a eliberat 656 certificate de frecvență a cursurilor de instruire continuă.

Aceste activități au derulat la un nivel înalt și grație atitudinii serioase și binevoitoare, receptivității extraordinare, promptitudinii adecvate a Consiliului Superior al Magistraturii, Procuraturii Generale, Ministerului Justiției, Curții Supreme de Justiție, partenerilor naționali și internaționali care, cu intenții nobile, au fost permanent pe aceeași lungime de undă cu aspirațiile Institutului Național al Justiției, și anume:

- Programul Comun al Comisiei Europene și Consiliului Europei privind sporirea independenței, transparenței și eficienței justiției în Republica Moldova (2006-2009);
- Proiectul Comun al Comisiei Europene și Consiliului Europei contra corupției, spălării banilor și finanțării terorismului în Republica Moldova (MOLICO 2006-2009);
- Programul European al Consiliului Europei pentru instruirea profesioniștilor în domeniul Drepturilor Omului (HELP);
- Direcția pentru Formarea Juridică și Drepturile Omului, Directoratul General Drepturile Omului și Afaceri Juridice, Consiliul Europei;
- Proiectul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD);
- Misiunea OSCE în Moldova;
- Fundația Germană pentru Colaborare Juridică Internațională (IRZ) în Moldova;
- Programul Preliminar de Țară al Fondului Provocările Mileniului pentru Buna Guvernare (MGTCP);
- Fundația Soros – Moldova;
- Fondul Națiunilor Unite pentru Copii (UNICEF);
- Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii (CNPAC);
- Asociația Avocaților Americani Inițiativa Juridică pentru Europa Centrală și Eurasia ABA/ROLI;
- Comitetul Internațional al Crucii Roșii (ICRC);
- Înaltul Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați (ICNUR);
- Misiunea Norvegiană pentru Supremația Legii în Moldova;
- Comisia Economică ONU pentru Europa;
- Institutul Național al Magistraturii din București, România;
- Fundația Konrad Adenauer Stiftung, Programul Supremația Legii pentru Europa de Sud-Est;
- Centrul de Studii Judiciare Portughez;
- Proiectul PHARE „Asistență tehnică pentru Școala Națională de Grefieri”;
- Agenția pentru Susținerea Învățămîntului Juridic și a Organelor de Drept „Ex-Lege”;
- Institutul de Reforme Penale;
- Centrul pentru Promovarea Libertății de Exprimare și a Accesului la Informație „Acces-Info”;
- Centrul de Drept al Avocaților;
- Organizația Obștească „Juriștii pentru Drepturile Omului”.

INJ își exprimă înalta grațitudine și, totodată, deplina disponibilitate pentru continuarea acestei colaborări constructive și eficiente.

SECVENȚE DE LA UNELE ACTIVITĂȚI

Masa rotundă „Instruirea în domeniul drepturilor omului: realizări, probleme, perspective” din 19 aprilie 2007 a fost prima activitate de formare continuă, organizată de Institutul Național al Justiției în colaborare cu Consiliul European. Scopul a fost de a evalua efectul cursurilor de instruire a formatorilor CEDO din anul 2006 și de a stabili prioritățile de instruire în domeniul CEDO pe anul viitor.

Seminarul privind Articolul 6 „Dreptul la un proces echitabil” din Convenția Europeană pentru Drepturile Omului, desfășurat pentru judecători și procurori, la Chișinău, între 22–23 noiembrie 2007. Este primul seminar organizat de Institutul Național al Justiției în cooperare cu Consiliul European în cadrul sediului nou al INJ din str. S.Lazo 1. Seminarul este o continuare a lucrărilor Mesei rotunde „Instruirea în domeniul drepturilor omului: realizări, probleme, perspective” din 19 aprilie 2007, organizată de INJ în colaborare cu Consiliul European. În continuarea colaborării inițiate INJ planifică, de asemenea, organizarea, sub egida Consiliului European, a unui seminar privind Articolele 3 și 5 ale Convenției.

Cursul de instruire pe marginea modificărilor și completărilor operate în Codul de procedură penală și în Codul de procedură civilă, în Codul penal și în alte legi ce reglementează principiile organizatorice de funcționare a sistemului judecătoresc, organizat de INJ în colaborare cu Curtea Supremă de Justiție, Consiliul Superior al Magistraturii și Procuratura Generală, s-a desfășurat în opt module, la care au participat judecători și procurori din toate instanțele judecătorești și procuraturile din țară.

Colaborarea INJ cu Misiunea OSCE în Moldova și Oficiul Reprezentantului OSCE pentru Libertatea Presei a început cu seminarul „Cauzele de calomnie și defăimare în lumina principiilor și valorilor europene”, care s-a desfășurat în perioada 23-24 aprilie 2007 în incinta Misiunii OSCE.

Acest început a fost de bun augur, fiind urmat de încă câteva seminare cu genericul „Echilibrul între dreptul la respectarea reputației (legislația privind defăimarea) și libertatea de exprimare: standarde internaționale și jurisprudența CEDO vizînd art.10 al Convenției Europene”, organizate în circumscripțiile Curților de Apel Cahul și Comrat.

La fel, cu suportul financiar al Misiunii OSCE în Moldova începe editarea primei publicații a INJ – Revista Institutului Național al Justiției, care ne dorim să reziste în timp.

Institutul de Reforme Penale a fost prima organizație obștească în colaborare cu care INJ a lansat activitatea de instruire continuă. La 19 ianuarie a fost desfășurat seminarul informativ regional „Uniformizarea și executarea pedepsei cu munca neremunerată în folosul comunității în Republica Moldova”, care a continuat cu încă șase asemenea activități în teritoriu.

Tot în colaborare cu IRP au fost organizate mese rotunde cu genericul „Medierea în cauzele penale” și un Atelier de lucru privind „Liberarea condiționată a deținuților”.

În colaborare cu Agenția pentru Susținerea Învățămîntului Juridic și a Organelor de Drept „Ex-Lege”, la 27 februarie INJ a desfășurat conferința cu tema „Evaluarea judecătorului de instrucție”.

În colaborare cu Consiliul Superior al Magistraturii și Procuratura Generală, cu suportul financiar al Centrului de Promovare a Libertății de Expresie și a Accesului la Informație „Acces-Info”, au fost organizate șase seminare de instruire în circumscripțiile curților de apel cu genericul „Eficientizarea accesului la informație prin facilitarea accesului la justiție”.

Cu asistența și suportul financiar al Fundației Germane pentru Cooperare Juridică Internațională, pe parcursul anului 2007 au fost organizate patru evenimente pe componenta formării continue în cadrul INJ:

- Conferința „Evitarea lezării dreptului la un proces echitabil prin executarea eficientă a hotărârilor judecătorești definitive”;
- Conferința internațională a executorilor judecătorești „Promovarea instituției serviciului de probațiune în Republica Moldova”;
- Conferința practico-științifică „Evaluarea cadrului legislativ ce reglementează activitatea sistemului de executare silită în Republica Moldova”;
- Seminar de instruire „Metodologia întocmirii actelor procesuale civile și penale”.

Conferința „Evitarea lezării dreptului la un proces echitabil prin executarea eficientă a hotărârilor judecătorești definitive”, în colaborare cu Fundația Germană pentru Cooperare Juridică Internațională, Ministerul Justiției și Departamentul de executare.

- Seminar de instruire „Metodologia întocmirii actelor procesuale civile și penale”.

- Conferința practico-științifică „Evaluarea cadrului legislativ ce reglementează activitatea sistemului de executare silită în Republica Moldova”.

În colaborare cu Consiliul Superior al Magistraturii, cu asistența Programului Preliminar de Țară al Fondului Provocările Mileniului pentru Buna Guvernare (MGTCP), INJ a început activitatea de instruire continuă a judecătorilor și a personalului instanțelor judecătorești (grefieri, colaboratori ai cancelariei, arhivari, traducători) prin desfășurarea cursurilor de instruire pe tema „Relații cu publicul”.

Colaborarea INJ cu Proiectul Comun al Comisiei Europene și Consiliului Europei contra corupției, spălării banilor și finanțării terorismului în Republica Moldova (MOLICO 2006-2009) s-a extins mai departe de formarea formatorilor. În perioada 1-5 octombrie 2007 s-a desfășurat seminarul de instruire „Judecarea cauzelor de corupție”, organizat în colaborare cu Procuratura Generală și MAI, importanța tematicii constituind un domeniu prioritar ce rezultă din documentele strategice ale Republicii Moldova pe plan internațional.

Masa rotundă „Practica aplicării dreptului umanitar internațional”, organizată la 23 noiembrie 2007 în colaborare cu Comitetul Internațional al Crucii Roșii.

Trei seminare de instruire cu tema „Copilul în sistemul de justiție penală”, organizate pe parcursul lunii decembrie 2007, în colaborare cu Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii (CNPAC) și Fondul Națiunilor Unite pentru Copii (UNICEF) constituie ultima activitate desfășurată de INJ în domeniul formării continue în anul 2007, activitate ce își va găsi continuare și în anul 2008.

Notă informativă privind activitățile de instruire continuă desfășurate în perioada ianuarie-decembrie 2007

Nr. crt.	Denumirea activității	Nr. total de activități	Categoria de participanți	Nr. total de participanți	Organizatori
1.	Seminar informativ regional „Uniformizarea și executarea pedepsei cu munca neremunerată în folosul comunității în Republica Moldova”	7	Executori judecătorești Reprezenți ai APL	175	INJ MJ DE IRP
2.	Masa rotundă „Medierea în cauzele penale”	4	Judecători Procurori Ofițeri de urmărire penală	79	INJ CSM PG IRP
3.	Cursuri de instruire pe marginea modificărilor și completărilor operate în Codul de procedură penală și în Codul de procedură civilă, Codul penal și în alte legi ce reglementează principiile organizatorice de funcționare a sistemului judecătoresc	8	Judecători Procurori	103	INJ CSM CSJ PG
4.	Conferința „Evaluarea judecătorului de instrucție”	1	Judecători de instrucție Judecători Procurori	45	INJ CSM EX-LEGE SOROS-Moldova
5.	Curs de instruire pentru judecătorii din instanțele economice	2	Judecători	35	INJ CSM
6.	Cursuri de instruire pentru judecători, procurori și avocați „Eficientizarea accesului la informație prin facilitarea accesului la justiție”	6	Judecători Procurori Avocați	89	INJ CSM Acces-Info
7.	Curs de instruire pentru judecători „Cauzele de calomnie și defăimare în lumina principiilor și valorilor europene”	1	Judecători	20	INJ CSM Misiunea OSCE
8.	Conferința „Evitarea lezării dreptului la un proces echitabil prin executarea eficientă a hotărârilor judecătorești definitive”	1	Șefi ai oficiilor de executare, Președinți ai instanțelor, reprezentanți ai APC și APL	42	INJ MJ DE IRZ
9.	Conferința internațională a executorilor judecătorești „Promovarea instituției serviciului de probațiune în Republica Moldova”	1	Executori judecătorești	45	INJ MJ DE IRZ
10.	Masa rotundă „Informații cu accesibilitate limitată”	1	Reprezentanți ai diferitelor organizații de stat	20	INJ Acces-info SOROS-Moldova
11.	Seminar pentru judecători „Tratamentul corect și uman al solicitanților de azil și refugiaților în Republica Moldova în contextul integrării europene”	1	Judecători	15	INJ CSM Reprezentanța ICNUR în RM
12.	Seminar „Accesul la informație și la justiție: puncte de reper pentru respectarea dreptului de a ști”	1	Judecători Procurori Avocați Reprezenți ai APL, ONG	30	INJ CSM CSJ PG
13.	Seminar de instruire „Judecarea cauzelor de corupție”	1	Procurori Ofițeri de urmărire penală	40	INJ PG MOLICO
14.	Conferința practico-științifică „Evaluarea cadrului legislativ ce reglementează activitatea sistemului de executare silită în Republica Moldova”	1	Șefi ai Oficiilor de executare, Reprezenți ai Parlamentului, Guvernului	60	INJ MJ DE IRZ

15.	Atelier de lucru „Liberarea condiționată a deținuților”	1	Judecători de instrucție Procurori	30	INJ CSM PG IRP
16.	Seminar „Echilibrul între dreptul la respectarea reputației (legislația privind defăimarea) și libertatea de exprimare: standarde internaționale și jurisprudența CEDO vizînd Articolul 10 al Convenției Europene”	2	Judecători	25	INJ CSM Misiunea OSCE
17.	Curs de instruire în domeniul investigării și examinării cazurilor de violență în familie	3	Judecători Procurori	72	INJ ABA/ROLI CSM PG
18.	Curs de instruire „Relațiile cu publicul în instanțele judecătorești”	7	Personalul instanțelor judecătorești	200	INJ MGTCP
19.	Seminar „Articolul 6 CEDO: dreptul la un proces echitabil”	1	Judecători Procurori	20	INJ CSM PG Consiliul European
20.	Seminar „Metodologia întocmirii actelor procesuale civile și penale”	1	Judecători Procurori	40	INJ CSM PG IRZ
21.	Masa rotundă „Practica aplicării dreptului umanitar internațional”	1	Judecători Procurori	25	INJ CSM PG ICRC
22.	Seminar de instruire „Copilul în sistemul de justiție penală”	3	Judecători Procurori	65	INJ CSM PG CNPAC UNICEF
	În total:	55		1275	

Notă: Suplimentar la activitățile menționate:

- CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE a acordat asistență metodică în cadrul a 16 seminare zonale, organizate în circumscripțiile Curților de Apel Chișinău, Cahul, Bălți, Bender, Comrat.
- PROCURATURA GENERALĂ a acordat asistență metodică prin desfășurarea a 15 seminare zonale de perfecționare profesională.

Lista de abrevieri:

INJ – Institutul Național al Justiției
 CSM – Consiliul Superior al Magistraturii
 PG – Procuratura Generală
 CSJ – Curtea Supremă de Justiție
 MJ – Ministerul Justiției
 DE – Departamentul de executare
 IRP – Institutul de Reforme Penale
 IRZ - Fundația Germană pentru Cooperare Juridică Internațională
 MGTCP – Programul Preliminar pe Țară al „Fondului Provocările Mileniului” pentru Buna Guvernare
 ABA/ ROL Initiative – Asociația Avocaților Americani Inițiativa pentru Supremația Legii
 ICNUR – Înalțul Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați
 MOLICO 2006-2009 – Proiectul Comun al Comisiei Europene și Consiliului European contra corupției, spălării banilor și finanțării terorismului în Republica Moldova
 ICRC – Comitetul Internațional al Crucii Roșii
 CNPAC – Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii
 UNICEF – Fondul Națiunilor Unite pentru Copii

SEDIUL INJ

Sediul Institutului Național al Justiției este în municipiul Chișinău.

(Din art.2 din Legea privind Institutul Național al Justiției, nr.152-XVI din 08.06.2007)

Institutul Național al Justiției și-a început activitatea în incinta Curții Supreme de Justiție (str. P.Rareș 18), unde anterior și-a desfășurat activitatea Centrul pentru pregătirea și perfecționarea cadrelor din sistemul Ministerului Justiției, lichidat prin Hotărârea Guvernului nr.127 din 07.02.2007.

Dotarea Institutului Național al Justiției cu un sediu autonom a constituit o prioritate majoră pentru Executivul țării.

Hotărârea Guvernului privind transmiterea în folosința Institutului Național al Justiției a sediului din strada Serghei Lazo, 1 atestă o modalitate elocventă de abordare a problemei din perspectiva priorităților naționale. Acest lucru a fost salutat de către Vladimir RISTOVSKI, Reprezentantul Special al Secretarului General al Consiliului Europei în Republica Moldova.

Council of Europe
European Commission

Conseil de l'Europe
Commission européenne

traducere neoficială

Reprezentantul Special al Secretariatului General al Consiliului Europei în Republica Moldova

4 ianuarie 2007, Chișinău

E.S. dlui Vasile TARLEV, Prim-ministru al Republicii Moldova

Excelență,

Permiteți să-mi exprim aprecierea deosebită vis-à-vis de Hotărârea Guvernului privind acordarea unui local pentru buna funcționare a Institutului Național al Justiției.

Această măsură va consolida semnificativ aplicabilitatea legislației în domeniu, dar și independența sistemului judiciar, va îmbunătăți implementarea Convenției Europene privind Drepturile Omului și Libertățile Fundamentale, a garanțiilor procedurale, testărilor și principiilor jurisprudenței Curții Europene pentru Drepturile Omului în procesele judiciare naționale.

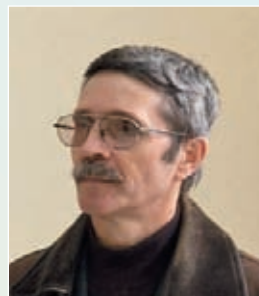
Îmi exprim speranța că Institutul Național al Justiției va deveni în curând o instituție deplin funcțională, ceea ce-mi va permite, în cooperare cu Președinția, să inițiez organizarea ceremoniei de inaugurare a Institutului Național al Justiției, după cum am convenit cu Președintele Vladimir VORONIN și Secretarul General al Consiliului Europei, dl. Terry DAVIS.

Excelență, profit de acest prilej pentru a-mi reînnoi asigurările înaltei mele considerațiuni.

Vladimir RISTOVSKI
Reprezentant Special

La 18 iulie 2007 a avut loc licitația publică pentru efectuarea primei etape a lucrărilor de reparație. Lucrările de reparație au fost efectuate de către S.A. „Restauratorul”, care într-un termen destul de restrâns a izbutit să îndeplinească un volum enorm de lucru, ceea ce a făcut posibil ca, în conformitate cu angajamentele internaționale, la 1 octombrie 2007 în INJ să înceapă cursurile de instruire inițială.

Vladimir DUBILARI,
arhitector-șef, S.A. „Restauratorul”

Lucrările din cadrul primei etape de reparație a sediului s-au efectuat paralel cu:

- organizarea concursului de admitere pentru instruirea inițială;
- elaborarea primului curriculum pentru instruirea inițială;
- desfășurarea în plină amploare a formării continue în cadrul INJ, fiind puse la bază domeniile prioritare ce derivă din documentele strategice ale Republicii Moldova pe plan internațional și necesitatea asigurării aplicării uniforme a legislației, inclusiv a respectării drepturilor fundamentale ale omului.

Nu a fost ușor, dar s-au obținut anumite rezultate.

Lucrările de reparație au fost finanțate de la bugetul de stat, în acest scop fiind direcționate și sursele financiare economisite de INJ în urma organizării procesului de formare continuă cu asistența financiară a donatorilor naționali și internaționali, cărora le sîntem profund recunoscători.

Suplimentar la aceasta, un ajutor ce merită toată considerația a fost din partea Agenției de Stat pentru Silvicultură „Moldsilva”, precum și din partea omului de afaceri Vladislav CARAMAN, care și-au adus contribuția, respectiv, la amenajarea curții și betonarea pardoselilor din sălile de studii.

De asemenea, mulțumirile noastre se îndreaptă și către organele administrației publice centrale și centrale de specialitate, care au răspuns cu promptitudine la solicitările INJ.

ACTE NORMATIVE ALE INJ

Elaborarea și adoptarea bazei normative menită să asigure buna funcționare a INJ a constituit un domeniu prioritar de activitate al Consiliului și al echipei administrative a INJ. Promovarea și consolidarea INJ a fost susținută considerabil în cadrul Programului Comun al Comisiei Europene și Consiliului Europei privind sporirea independenței, transparenței și eficienței justiției în Republica Moldova. Această susținere s-a simțit pe viu în dialog cu experții notorii ai Consiliului Europei în cadrul multiplelor reuniuni de lucru, unde a fost pusă temelia elaborării bazei normative a INJ, ajustată la standardele europene.

REUNIUNI DE LUCRU

în cadrul Programului Comun al Comisiei Europene și Consiliului Europei privind sporirea independenței, transparenței și eficienței justiției în Republica Moldova.

Chișinău, noiembrie 2006

Lisabona, Școala Judiciară din Portugalia, decembrie 2006

Strasbourg, Consiliul Europei, februarie 2007

Vadul lui Vodă, 31 mai 2007

*Aprobat
la ședința Consiliului INJ
din 06.06.2007*

STATUTUL Institutului Național al Justiției

Sumar:

- I. Dispoziții generale
- II. Atribuțiile Institutului
- III. Activitatea de instruire a Institutului
- IV. Activitatea științifică a Institutului
- V. Activitatea Institutului în domeniul relațiilor internaționale
- VI. Activitatea financiară a Institutului
- VII. Organele de conducere ale Institutului și atribuțiile acestora
- VIII. Subdiviziunile structurale ale Institutului
- IX. Personalul Institutului
- X. Audienții Institutului
- XI. Dispoziții finale

I. DISPOZIȚII GENERALE

- 1.1. Institutul Național al Justiției, denumit în continuare Institut, este o instituție publică și independentă, care realizează formarea inițială a candidaților la funcția de judecător și procuror, a executorilor judecătorești și grefierilor numiți în funcție, cât și formarea continuă a judecătorilor, procurorilor, executorilor judecătorești și grefierilor, precum și a altor persoane ce contribuie la înfăptuirea justiției.
- 1.2. Institutul își desfășoară activitatea în conformitate cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, Constituția Republicii Moldova, Legea privind Institutul Național al Justiției, prezentul Statut și alte acte normative.
- 1.3. Institutul are personalitate juridică, dispune de ștampilă cu imaginea Stemei de Stat a Republicii Moldova, are denumirea sa, simbolică proprie, aprobată prin hotărârea Consiliului Institutului, conturi bugetare și extrabugetare, inclusiv valutare, la Trezoreria de Stat.
- 1.4. Adresa juridică a Institutului: municipiul Chișinău, str. Serghei Lazo, nr.1.
- 1.5. Institutul dispune de autonomie administrativă, științifică și didactică.
- 1.6. Institutul dispune de patrimoniu propriu, care se constituie din:
  - b) bunurile transmise în folosință în modul stabilit;
  - c) bunurile dobândite din contul mijloacelor proprii;
  - d) rezultatele activității desfășurate pe bază de contract;
  - e) donațiile și sponsorizările persoanelor fizice și juridice din țară și de peste hotare, aprobate de către Consiliul Institutului;
  - f) alte surse neinterzise de lege.
- 1.7. Bunurile Institutului pot fi înstrăinate doar cu acordul Consiliului, în condițiile legii.
- 1.8. Institutul dispune de unități de transport proprii întru îndeplinirea atribuțiilor funcționale, cu parcursul-limită anual la nivelul Curții Supreme de Justiție.
- 1.9. Finanțarea Institutului este efectuată din:
  - a) mijloacele alocate de la bugetul de stat;
  - b) mijloacele obținute din perfecționarea profesională, pe baze contractuale, a altor persoane care contribuie la înfăptuirea justiției;
  - c) veniturile obținute din colaborarea internațională, precum și din donațiile persoanelor fizice și juridice din țară și de peste hotare;
  - d) veniturile obținute din activitatea științifică;
  - e) alte surse neinterzise de lege, care nu prejudiciază activitatea și autonomia Institutului.
- 1.10. Veniturile obținute în conformitate cu lit. b) și d) pct. 1.6 din prezentul Statut vor fi direcționate la îmbunătățirea bazei tehnico-materiale a Institutului, la acordarea de suplimente la salariul personalului administrativ și didactic al Institutului, precum și la acoperirea altor cheltuieli prevăzute de legislația în vigoare.

- 1.11. Institutul colaborează cu instituțiile științifice și cu instituțiile de învățămînt superior ce efectuează pregătirea specialiștilor în domeniu, cu instituții similare de peste hotare, precum și cu diverse organisme internaționale.
- 1.12. Institutul atestă formarea inițială și continuă a cadrelor justiției prin eliberarea de atestate și certificate, conform Legii privind Institutul Național al Justiției.

II. ATRIBUȚIILE INSTITUTULUI

- 2.1. Institutul are următoarele atribuții principale:
  - a) elaborarea proiectului strategiei privind formarea inițială și continuă a judecătorilor și procurorilor, care se aprobă de către Consiliul Superior al Magistraturii și Procuratura Generală;
  - b) elaborarea proiectului strategiei privind formarea inițială și continuă a executorilor judecătorești, care se coordonează cu Departamentul de Executare și se aprobă de către Ministerul Justiției;
  - c) elaborarea proiectului strategiei privind formarea inițială și continuă a grefierilor, care se aprobă de către Consiliul Superior al Magistraturii;
  - d) formarea inițială a candidaților la funcțiile de judecător și procuror;
  - e) formarea continuă a judecătorilor și procurorilor în funcție;
  - f) formarea inițială și continuă, în condițiile legii, a executorilor judecătorești și grefierilor;
  - g) formarea formatorilor Institutului.
- 2.2. Institutul poate exercita și atribuții privind:
  - a) formarea inițială și continuă, pe baze contractuale, a altor categorii de persoane care contribuie la înfăptuirea justiției;
  - b) organizarea și desfășurarea de mese rotunde, întruniri, conferințe etc. cu participarea reprezentanților din diferite organe ce contribuie la înfăptuirea justiției;
  - c) cooperarea internațională în domeniul instruirii, desfășurării activității științifice și formării formatorilor;
  - d) elaborarea, editarea și publicarea materialelor didactice și a altor materiale elaborate în procesul activității;
  - e) planificarea și efectuarea studiilor științifice în domeniul formării profesionale a cadrelor justiției;
  - f) editarea de publicații: monografii, culegeri de lucrări științifice, manuale, suporturi de curs și alte materiale didactice;
  - g) editarea publicației periodice științifico-practice, informative și de drept;
  - h) crearea și menținerea bazei de date a audiențelor;
  - i) propagarea cunoștințelor în domeniul justiției și a rezultatelor cercetărilor științifice efectuate în acest domeniu în țară și peste hotare;
  - j) informarea publicului larg despre rezultatele activității Institutului;
  - k) elaborarea, menținerea și actualizarea permanentă a paginii Web a Institutului.
- 2.3. Institutul poate exercita și alte atribuții necesare pentru exercitarea funcțiilor sale.

III. ACTIVITATEA DE INSTRUIRE A INSTITUTULUI

- 3.1. Activitatea de instruire a Institutului include:
  - a) formarea inițială a candidaților la funcția de judecător și procuror, a executorilor judecătorești și grefierilor numiți în funcție;
  - b) formarea continuă a judecătorilor și procurorilor, a executorilor judecătorești și grefierilor, precum și a altor persoane ce contribuie la înfăptuirea justiției;
  - c) organizarea și monitorizarea stagiilor de practică a candidaților la funcția de judecător și procuror, a executorilor judecătorești și grefierilor numiți în funcție;
  - d) atestarea formării inițiale și certificarea formării continue;
  - e) formarea formatorilor;
  - f) alte activități necesare pentru exercitarea funcțiilor sale.
- 3.2. Activitatea de instruire a Institutului este orientată spre pregătirea aplicativă practică și teoretică a audiențelor, spre utilizarea tehnologiilor didactice moderne, a metodelor interactive și participative, a tehnologiilor informaționale.
- 3.3. Instruirea în cadrul Institutului se efectuează în conformitate cu planurile de învățămînt și curricula, aprobate de Consiliul Institutului. Planul de învățămînt se coordonează, în prealabil, cu Consiliul Superior al Magistraturii, Procuratura Generală sau cu Ministerul Justiției, după caz.
- 3.4. Procesul de instruire se realizează în grupe separate și mixte. Instruirea candidaților la funcția de judecător și procuror în grupe mixte o decide Consiliul Institutului.

IV. ACTIVITATEA ȘTIINȚIFICĂ A INSTITUTULUI

- 4.1. Sarcinile de bază ale activității științifice a Institutului:
  - a) efectuarea de studii științifice în vederea asigurării cu monografii, culegeri de lucrări științifice, manuale, suporturi de curs și alte materiale didactice necesare activității de formare inițială și continuă a audiențelor;
  - b) stimularea participării audiențelor Institutului la activitatea științifică;
  - c) efectuarea unor studii comparate în contextul integrării europene și adaptării sistemului judecătoresc din Republica Moldova la standardele europene;
  - d) efectuarea studiilor în domeniul teoriei și practicii judiciare, în funcție de evoluția reformei judiciare și de necesitatea creării unui suport științific adecvat pentru desfășurarea ei;
  - e) alte sarcini ce țin de activitatea științifică a Institutului.
- 4.2. Activitatea științifică se efectuează în baza unor programe speciale, selectate preliminar și aprobate de Consiliul Institutului.

V. ACTIVITATEA INSTITUTULUI ÎN DOMENIUL RELAȚIILOR INTERNAȚIONALE

Activitatea Institutului în domeniul relațiilor internaționale include:

- a) colaborarea internațională în domeniul pregătirii și perfecționării profesionale a cadrelor justiției, în scopul asigurării condițiilor pentru implementarea experienței internaționale la îndeplinirea justiției;
- b) negocierea și încheierea, în condițiile legii, a acordurilor de colaborare privind formarea formatorilor, formarea continuă și inițială etc. cu instituții similare de peste hotare și a acordurilor de contribuție a donatorilor;
- c) aplicarea experienței instituțiilor internaționale similare la elaborarea politicii de cadre și la crearea cadrului juridic de activitate a Institutului;
- d) trimiterea la studii în străinătate și înscrierea la studii, în cadrul Institutului, a cetățenilor străini, în baza acordurilor interstatale;
- e) realizarea de proiecte instructive și de cercetare în comun cu partenerii de peste hotare;
- f) informarea cadrelor justiției din Republica Moldova referitor la practicile internaționale avansate în domeniul îndeplinirii justiției.

VI. ACTIVITATEA FINANCIARĂ A INSTITUTULUI

- 6.1. Normativele de cheltuieli și modul de utilizare a mijloacelor bugetare și extrabugetare în scopul organizării și desfășurării cursurilor, seminarelor și a altor forme de realizare a activităților de instruire, cercetare și formare a formatorilor Institutului sînt prevăzute în Regulamentul cu privire la formarea continuă, aprobat prin hotărîrea Consiliului Institutului.
- 6.2. Institutul, la etapa elaborării propunerilor la buget, precum și la întocmirea planurilor de finanțare și a devizelor de cheltuieli, va prevedea cheltuielile necesare conform normativelor stabilite și confirmate prin calcule și notă explicativă.
- 6.3. Audiențelor, delegații la cursurile de formare continuă, din afara municipiului Chișinău, li se asigură, în condițiile legii, de către instituția care i-a delegat:
  - a) diurne în mărimile stabilite de actele normative în vigoare privind compensarea cheltuielilor salariaților delegați în scopuri de serviciu;
  - b) achitarea cheltuielilor de transport tur-retur.
- 6.4. Institutul va suporta cheltuieli pentru stagieri, vizite de documentare și instruire în instituții similare de peste hotare.

VII. ORGANELE DE CONDUCERE ALE INSTITUTULUI ȘI ATRIBUȚIILE ACESTORA

- 7.1. Consiliul este organul suprem de conducere al Institutului și este format în conformitate cu Legea privind Institutul Național al Justiției.
- 7.2. Consiliul Institutului se convoacă în ședințe ordinare odată în trimestru.
- 7.3. Consiliul se convoacă în ședințe extraordinare la cererea președintelui Consiliului sau a unei treimi din membri.
- 7.4. Ședințele Consiliului sînt prezidate de președintele Consiliului. În lipsa președintelui, ședința este prezidată de membrul desemnat de președintele Consiliului sau, după caz, de membrul ales din rîndul celor prezenți la ședință.
- 7.5. Ședințele Consiliului sînt deliberative dacă este prezentă majoritatea membrilor.
- 7.6. Directorul executiv este obligat să asiste la ședințele Consiliului, avînd drept de vot consultativ.
- 7.7. La cererea președintelui Consiliului sau a unei treimi din membrii acestuia, la ședințele Consiliului pot asista reprezentanți ai instituțiilor donatoare și experți invitați.

- 7.8. Hotărârile Consiliului se adoptă cu cel puțin șapte voturi și se semnează de președintele și de secretarul Consiliului. Hotărârile privind curricula și planurile de învățământ pentru judecători și procurori se consideră adoptate dacă pentru acestea au votat majoritatea membrilor Consiliului din rîndul judecătorilor, respectiv din rîndul procurorilor.
- 7.9. Lucrările ședințelor Consiliului sînt consemnate într-un proces-verbal, care se semnează de către toți membrii Consiliului prezenți la ședință.
- 7.10. Consiliul Institutului are următoarele atribuții:
- aprobă planul de formare inițială și continuă, precum și planul de acțiuni pentru implementarea acestuia;
  - aprobă Regulamentul de organizare a concursului de admitere la Institut;
  - aprobă anual, pînă la 1 septembrie, curricula Institutului pentru cursurile de formare inițială (planurile de învățământ și curricula pentru fiecare disciplină din planuri);
  - aprobă planul anual (în caz de necesitate – și trimestrial) al activităților tematice privind formarea continuă;
  - aprobă Regulamentul cu privire la organizarea concursului pentru suplinirea posturilor didactice și remunerarea muncii;
  - organizează concursul pentru suplinirea posturilor didactice și aprobă rezultatele lui;
  - organizează concursul pentru suplinirea postului de director executiv;
  - numește și eliberează din funcție directorul executiv și directorul executiv adjunct;
  - aprobă, ținînd cont de necesitățile reale și mijloacele disponibile, numărul locurilor anunțate la concursul de admitere pentru formarea inițială a judecătorilor și procurorilor;
  - aprobă Regulamentele cu privire la formarea inițială și formarea continuă;
  - examinează, aprobă și prezintă Ministerului Finanțelor, în modul stabilit, proiectul bugetului Institutului;
  - autorizează contractele de cooperare cu instituții similare de peste hotare și contractele de contribuție a donatorilor;
  - aprobă modalitatea de remunerare a personalului didactic care nu este angajat permanent în cadrul Institutului;
  - aprobă componența Comisiei pentru examenele de admitere și a Comisiei pentru examenele de absolvire;
  - organizează concursul de admitere la Institut pentru formarea inițială a candidaților la funcțiile de judecători și procurori, în conformitate cu Regulamentul cu privire la organizarea concursului de admitere în cadrul Institutului;
  - aprobă rezultatele examenelor de admitere și de absolvire;
  - aprobă raportul anual de activitate al Institutului, prezentat de către Directorul executiv, și îl înaintează Consiliului Superior al Magistraturii, Procuraturii Generale și Ministerului Justiției pentru informare;
  - aprobă statele de personal și efectivul-limită al Institutului;
  - aprobă Regulamentul de ordine interioară al Institutului;
  - exercită și alte atribuții prevăzute de lege.
- 7.11. Conducerea curentă a activității Institutului este asigurată de Directorul executiv.
- 7.12. Directorul executiv se alege pe bază de concurs din rîndul persoanelor licențiate în drept, cu o înaltă competență profesională și o vechime în muncă de cel puțin 7 ani în activitatea juridică, în învățămîntul juridic superior sau în activitatea științifică.
- 7.13. Directorul executiv se numește în funcție de către Consiliul Institutului, pe o perioadă de 5 ani și mandatul său poate fi reînnoit.
- 7.14. Directorul executiv își încetează activitatea la expirarea mandatului, la cerere sau în caz de deces. Directorul executiv poate fi revocat, pe baza hotărîrii Consiliului, la propunerea a unei treimi din numărul membrilor Consiliului în cazurile neîndeplinirii sau îndeplinirii necorespunzătoare a atribuțiilor, constatării calificării insuficiente sau comiterii sistematice de abateri disciplinare.
- 7.15. Directorul executiv are următoarele atribuții:
- reprezintă Institutul în relațiile cu autoritățile și instituțiile publice, persoanele fizice și persoanele juridice din țară și din străinătate;
  - asigură activitatea organizatorică a Consiliului;
  - este ordonator principal de credite;
  - organizează îndeplinirea hotărîrilor Consiliului;
  - emite ordine și dispoziții ce reglementează activitatea Institutului;
  - asigură elaborarea și îndeplinirea curiculei de formare inițială și continuă;
  - ia măsuri cu privire la organizarea și stimularea activităților de cercetare științifică;

- h) elaborează proiectul statelor de personal și proiectul efectivului-limită ale Institutului, întreprinde măsuri de optimizare a acestora;
  - i) numește în funcție personalul didactic, după aprobarea rezultatelor concursului pentru suplینirea acestor posturi de către Consiliu;
  - j) numește și eliberează din funcție, prin ordin, personalul Institutului, în condițiile legii;
  - k) aprobă fișele de post ale personalului Institutului;
  - l) examinează cererile personalului Institutului și emite ordinele corespunzătoare;
  - m) asigură repartizarea și utilizarea rațională a forței de muncă, prin completarea subdiviziunilor structurale ale Institutului cu personal corespunzător și eficient;
  - n) elaborează Regulamentul de ordine interioară al Institutului;
  - o) administrează patrimoniul Institutului;
  - p) asigură gestionarea rațională a fondurilor materiale și financiare ale Institutului;
  - q) asigură dotarea, modernizarea și extinderea sălilor de studii și a bibliotecii;
  - r) asigură elaborarea proiectului bugetului Institutului și îl prezintă Consiliului în termenele stabilite de acesta;
  - s) încheie contracte, autorizate de Consiliu, de cooperare cu instituții similare de peste hotare și de contribuție a donatorilor, întreține relații cu organisme internaționale în problemele ce țin de competența Institutului, cu informarea prealabilă a Consiliului;
  - t) exercită și alte atribuții necesare desfășurării activității Institutului.
- 7.16. În subordinea Directorului executiv activează un consilier, numit și eliberat din funcție de către Directorul executiv al Institutului, în condițiile legii.
- 7.17. Directorul executiv poate delega o parte din atribuțiile sale Directorului executiv adjunct.
- 7.18. Pe perioada absenței Directorului executiv atribuțiile acestuia sînt exercitate de către Directorul executiv adjunct, numit și eliberat din funcție de Consiliul Institutului, la propunerea Directorului executiv.
- 7.19. Directorul executiv adjunct al Institutului are următoarele atribuții:
- a) asigură realizarea prevederilor Regulamentului de ordine interioară al Institutului;
  - b) asigură respectarea curriculumului;
  - c) asigură elaborarea strategiilor și a planurilor de formare inițială și continuă a judecătorilor, procurorilor, executorilor judecătorești și grefierilor, inclusiv a programelor de formare a formatorilor;
  - d) asigură coordonarea activității subdiviziunilor structurale ale Institutului, în conformitate cu ordinul Directorului executiv privind delegarea atribuțiilor;
  - e) asigură elaborarea proiectului statelor de funcții și al statelor de personal;
  - f) asigură elaborarea proiectului programului de relații externe ale Institutului;
  - g) îndeplinește atribuțiile Directorului executiv pe perioada absenței acestuia;
  - h) exercită și alte atribuții delegate prin ordinul Directorului executiv al Institutului.
- 7.20. În cazul în care în funcția de Director executiv sau Director executiv adjunct a fost numit un judecător sau procuror, Consiliul Institutului va solicita Consiliului Superior al Magistraturii sau, după caz, Procuraturii Generale detașarea acestuia pentru perioada exercitării funcției respective. Perioada detașării nu întrerupe termenul pentru promovarea în grad de calificare sau, după caz, clasificare, iar pentru judecători – pentru numirea în funcție pînă la atingerea plafonului de vîrstă.

VIII. SUBDIVIZIUNILE STRUCTURALE ALE INSTITUTULUI

- 8.1. În cadrul Institutului se instituie:
- a) Direcția instruire și cercetare;
  - b) Direcția economico-administrativă;
  - c) Secția resurse umane și documentare.
- 8.2. În cadrul Institutului poate fi instituit un Consiliu Științific, care va activa în baza unui regulament propriu, aprobat de Consiliul Institutului.
- 8.3. Direcția instruire și cercetare are următoarele atribuții:
- a) realizează formarea inițială a candidaților la funcția de judecător și procuror, precum și a executorilor judecătorești și grefierilor numiți în funcție;
  - b) realizează formarea continuă a judecătorilor, procurorilor, executorilor judecătorești și grefierilor, precum și a altor persoane ce contribuie la îmfăptuirea justiției;
  - c) organizează formarea formatorilor Institutului;
  - d) asigură, în cadrul formării inițiale, desfășurarea stagiilor de practică a audiențelor;

- e) coordonează activitatea didactică și științifică a Institutului și planifică editarea materialelor didactice și științifice necesare procesului de instruire și educațional;
  - f) asigură elaborarea unei baze de date electronice a audiențelor;
  - g) asigură elaborarea și actualizarea paginii Web a Institutului;
  - h) exercită și alte activități necesare pentru exercitarea funcțiilor sale.
- 8.4. În cadrul Direcției instruire și cercetare se instituie:
- a) Secția formare inițială;
  - b) Secția formare continuă;
  - c) Secția formare formatori și relații internaționale;
  - d) Secția abilități non-juridice, relații cu publicul și editări;
  - e) Secția didactico-metodică și cercetări științifice.
- 8.5. În cadrul Direcției instruire și cercetare pot fi instituite catedre pentru o mai bună desfășurare a activității de instruire.
- 8.6. Direcția economico-administrativă are următoarele atribuții:
- a) organizează și asigură activitatea corectă și rațională a evidenței contabile;
  - b) efectuează controlul preventiv asupra întocmirii corecte și la timp a documentelor și legalității operațiilor efectuate;
  - c) reglementează modul ținerii contabilității și al întocmirii rapoartelor financiare, elaborate de autoritățile publice, care trebuie să fie coordonate cu subdiviziunea Ministerului Finanțelor care coordonează metodologia contabilității și dării de seamă financiare;
  - d) asigură evidența autentică și în termene stabilite a cheltuielilor Institutului, execută devizul de cheltuieli, aprovizionează și repartizează bunurile materiale;
  - e) exercită controlul asupra integrității fondurilor fixe, a obiectelor de mică valoare și scurtă durată în locurile de păstrare și utilizare;
  - f) efectuează periodic inventarierea resurselor bănești, decontărilor și valorilor materiale;
  - g) asigură aplicarea pe scară largă a tehnicii de calcul moderne la efectuarea lucrărilor de calcul și evidență;
  - h) perfectează și menține registrul salariaților;
  - i) supraveghează și coordonează activitatea administrativ-gospodărească a Institutului, asigurând aprovizionarea cu bunurile necesare și gestionarea acestora;
  - j) duce la îndeplinire măsurile stabilite pentru asigurarea condițiilor corespunzătoare de lucru în Institut, conform normelor de protecție a muncii, celor stabilite pentru paza clădirii și a bunurilor, ia măsuri contra incendiilor, conform legii;
  - k) exercită și alte atribuții necesare bunei desfășurări a activității Institutului.
- 8.7. În cadrul Direcției economico-administrative se instituie:
- a) Secția financiară;
  - b) Secția administrativă și construcții.
- 8.8. Secția resurse umane și documentare este o subdiviziune structurală autonomă și are următoarele atribuții:
- a) întocmește fișele de post ale personalului Institutului și le coordonează cu șefii subdiviziunilor respective;
  - b) asigură respectarea condițiilor prevăzute de lege privind încadrările în grilele și gradele salariale;
  - c) completează carnetele de muncă și registrul de evidență a salariaților;
  - d) propune măsuri privind actualizarea statelor de funcții și a statelor de personal;
  - e) perfectează și păstrează fișele individuale de evaluare și dosarele audiențelor;
  - f) primește, înregistrează și distribuie corespondența Institutului;
  - g) asigură arhivarea documentelor primite sau elaborate în Institut și este responsabilă de păstrarea și conservarea acestora;
  - h) comunică celorlalte subdiviziuni informațiile și documentele necesare, în vederea îndeplinirii atribuțiilor ce le revin;
  - i) exercită și alte atribuții.
- 8.9. Subdiviziunile prevăzute la pct.8.1. colaborează în vederea îndeplinirii atribuțiilor ce le revin. Personalul acestora exercită atribuțiile stabilite în fișa postului, aprobată de Directorul executiv al Institutului.

IX. PERSONALUL INSTITUTULUI

- 9.1. În cadrul Institutului își desfășoară activitatea următoarele categorii de personal:
- a) personalul administrativ: Director executiv, Director executiv adjunct, șefi de direcție, șefi de secție, consilier, consultanți, specialiști principali, specialiști coordonatori și specialiști;

- b) personalul didactic: profesori (formatori) titulari, prin cumul și ocazionali (asociați);
  - c) personalul auxiliar.
- 9.2. Din personalul didactic și administrativ titular pot face parte judecători, procurori, care sînt detașați în cadrul Institutului, cu acordul lor și al organului competent de detașare, în condițiile legii.
  - 9.3. Pentru desfășurarea procesului de instruire Institutul poate folosi, în condițiile legii, și cadre didactice din învățămîntul superior juridic, care pregătesc specialiști în domeniu, acreditat potrivit legii, alți specialiști din țară și din străinătate, precum și alt personal necesar procesului de instruire.
  - 9.4. În vederea asigurării realizării optime a procesului de instruire și educațional, în cadrul Institutului pot activa și formatori ocazionali – personal didactic care nu este angajat permanent în cadrul Institutului.
  - 9.5. Procesul de instruire este realizat de către personalul didactic al Institutului, iar în cazul în care sînt întrunite condițiile cerute pentru ocuparea postului didactic respectiv, procesul de instruire poate fi realizat și de către personalul administrativ din Institut.
  - 9.6. Remunerarea personalului administrativ și auxiliar al Institutului este efectuată în baza statelor de personal, aprobate prin hotărîrea Consiliului, și în conformitate cu Legea nr.152-XVI din 08.06.2006 privind Institutul Național al Justiției, Legea cu privire la sistemul de salarizare în sectorul bugetar, nr.355-XVI din 23.12.2005, Hotărîrea Guvernului nr.381 din 13.04.2006 cu privire la condițiile de salarizare a personalului din unitățile bugetare în baza Rețelei tarifare unice, Hotărîrea Guvernului nr.1108 din 25.09.2006 privind salarizarea personalului unor instituții finanțate de la buget și a altor acte normative.
  - 9.7. Personalul didactic este salarizat în conformitate cu Legea privind Institutul Național al Justiției și Regulamentul cu privire la organizarea concursului privind suplینirea posturilor didactice și remunerarea muncii, aprobat de Consiliul Institutului, în condițiile legii.
  - 9.8. Consiliul Institutului poate decide plata unui supliment la salariu din contul mijloacelor speciale sau al donațiilor.
  - 9.9. Condițiile de alegere și de numire în funcție a personalului Institutului sînt stabilite în Regulamentul de ordine interioară, aprobat de Consiliul Institutului.
  - 9.10. Drepturile, obligațiile, atribuțiile și responsabilitățile personalului Institutului sînt stabilite în Regulamentul de ordine interioară și în fișele de post, aprobate de Directorul executiv al Institutului.
  - 9.11. Personalul Institutului dispune de legitimație de serviciu, al cărei model este aprobat de Consiliul Institutului.

X. AUDIENȚII INSTITUTULUI

- 10.1. Din oficiu audienți ai Institutului sînt judecătorii, procurorii, executorii judecătorești și grefierii, precum și candidații la funcțiile de judecător și procuror, înmatriculați la studii prin ordinul Directorului executiv, emis în baza hotărîrii Consiliului Institutului cu privire la aprobarea rezultatelor concursului de admitere.
- 10.2. Alte categorii de persoane ce contribuie la înfăptuirea justiției pot fi audienți ai Institutului în bază contractuală.
- 10.3. Admiterea la formarea inițială în cadrul Institutului se face exclusiv pe bază de concurs, cu respectarea principiilor transparenței și egalității în drepturi a tuturor candidaților la funcțiile de judecător și procuror. Modul și condițiile de desfășurare a concursului sînt prevăzute în Regulamentul cu privire la organizarea concursului de admitere în cadrul Institutului.

XI. DISPOZIȚII FINALE ȘI TRANZITORII

Modificarea prezentului Statut se face prin hotărîrea Consiliului, la propunerea Directorului executiv sau a 1/3 din numărul membrilor Consiliului Institutului.

REGULAMENT
cu privire la organizarea concursului de admitere în Institutul Național al Justiției

Sumar:

- I. Dispoziții generale
- II. Organizarea concursului de admitere
- III. Comisia pentru examenele de admitere
- IV. Desfășurarea concursului
- V. Evaluarea și aprobarea rezultatelor concursului

I. DISPOZIȚII GENERALE

- 1.1. Prezentul Regulament este elaborat în conformitate cu prevederile Legii privind Institutul Național al Justiției, nr.152 din 08.06.2006, și cu Statutul Institutului Național al Justiției adoptat la ședința Consiliului Institutului Național al Justiției din 06.06.2007.
- 1.2. Admiterea la studiile de instruire inițială a candidaților la funcțiile de judecător și procuror se efectuează exclusiv pe bază de concurs, cu respectarea principiilor transparenței și egalității în drepturi, prin Institutul Național al Justiției, denumit în continuare Institut.
- 1.3. Numărul locurilor scoase la concursul de admitere se aprobă anual, pînă la 10 iunie, de Consiliul Institutului, în coordonare cu Consiliul Superior al Magistraturii și Procuratura Generală, ținîndu-se cont de necesitățile reale și mijloacele disponibile.
- 1.4. Cu 60 de zile înainte de desfășurarea concursului de admitere în Institut, prin intermediul mass-media (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Buletinul Curții Supreme de Justiție, Revista Națională de Drept, ziarul Dreptul etc.) și al Internetului (pagina Web a Institutului sau ale Consiliului Superior al Magistraturii, Procuraturii Generale) publicul larg este informat despre:
  - a) data, locul și modul desfășurării concursului de admitere;
  - b) numărul de locuri scoase la concursul de admitere;
  - c) condițiile și actele necesare pentru înscrierea la concursul de admitere;
  - d) tematica pentru examenul de admitere în scris;
  - e) tematica și mostrele de spețe pentru probele orale;
  - f) cererea-tip de înscriere la concursul de admitere în Institut;
  - g) alte date relevante.
- 1.5. La concursul de admitere în Institut pot participa persoanele care întrunesc condițiile prevăzute de lege pentru ocuparea funcției de judecător și procuror:
  - a) are capacitate de exercițiu;
  - b) este licențiat în drept;
  - c) are media generală în diploma de licență nu mai mică de 7 (șapte);
  - d) nu are antecedente penale și se bucură de o reputație ireproșabilă;
  - e) cunoaște limba de stat;
  - f) este apt din punct de vedere medical pentru exercitarea funcției, conform certificatului medical de sănătate.

II. ORGANIZAREA CONCURSULUI DE ADMITERE

- 2.1. Concursul de admitere în Institut se organizează, anual, la data și locul stabilite de Consiliul Institutului, dar nu mai devreme de 10 august a fiecărui an.
- 2.2. În scopul organizării și desfășurării concursului pentru admitere, Consiliul Institutului va aproba anual componența următoarelor comisii:
  - a) Comisia pentru elaborarea testelor și spețelor;
  - b) Comisia pentru organizarea concursului de admitere în Institut;
  - c) Comisia pentru examenele de admitere;
  - d) Comisia de contestare.
- 2.3. Componența Comisiei pentru organizarea concursului de admitere se aprobă anual prin ordinul Directorului executiv, din rîndul personalului administrativ al Institutului.

- 2.4. Comisia pentru organizarea concursului de admitere în Institut are următoarele atribuții:
- a) asigură îndeplinirea prevederilor pct.1.3. al prezentului Regulament;
  - b) înregistrează candidații la concursul de admitere;
  - c) perfectează dosarele candidaților la concurs și le transmite Comisiei pentru examenele de admitere;
  - d) întocmește orarul examenelor de admitere;
  - e) pregătește sălile de examinare și întocmește listele candidaților pentru fiecare sală;
  - f) înregistrează candidații prezenți la examen;
  - g) ia măsuri pentru ca în sălile în care se desfășoară probele scrise de concurs să nu pătrundă persoane străine neautorizate de comisie sau neprevăzute de prezentul Regulament;
  - h) informează imediat conducerea Institutului cu privire la orice situație deosebită a cărei rezolvare nu este prevăzută în prezentul Regulament;
  - i) afișează fișa răspunsurilor corecte la testul scris după 20 minute de la încheierea examenului și asigură publicarea acestora pe pagina Web a Institutului sau ale Consiliului Superior al Magistraturii și Procuraturii Generale;
  - j) asigură afișarea și publicarea pe pagina Web a Institutului, ale Consiliului Superior al Magistraturii și Procuraturii Generale a rezultatelor probei scrise și a listei persoanelor promovate pentru a participa la probele orale;
  - k) propune Directorului executiv eventualele modificări în modul de organizare și desfășurare a concursului;
  - l) asigură confidențialitatea testelor și a spețelor;
  - m) exercită orice alte atribuții necesare bunei desfășurări a concursului.
- 2.5. Candidații la funcțiile de judecător și procuror vor completa, în termen de 30 de zile de la data anunțării concursului de admitere, la sediul Institutului, cererea-tip de înscriere la concursul de admitere în Institut, de forma și modelul aprobat conform Anexei nr.1 la prezentul Regulament, cu anexarea următoarelor documente:
- a) actul de identitate, în copie;
  - b) diploma de licență cu anexa și/sau suplimentul la diplomă în copie autenticată notarial;
  - c) certificatul de cazier judiciar;
  - d) declarația de venituri și de proprietate;
  - e) certificatul medical-tip nr.086-U, eliberat în anul admiterii;
  - f) 2 fotografii (3x4).
- 2.6. Persoanele care au depus actele prevăzute în pct.2.5 vor primi o legitimație-tip de candidat la concursul de admitere în Institut, conform Anexei nr.2. Comisia pentru organizarea concursului de admitere va decide, în termen de 3 zile după terminarea perioadei de depunere a actelor, care dosare nu vor fi primite din cauza caracterului incomplet.

III. COMISIA PENTRU EXAMENELE DE ADMITERE

- 3.1. Consiliul Institutului, în coordonare cu Consiliul Superior al Magistraturii și Procuratura Generală, aprobă anual, pînă la 1 august, componența Comisiei pentru examenele de admitere.
- 3.2. Comisia pentru examenele de admitere se compune din 5 membri și un secretar:
- a) Președintele Comisiei pentru examenele de admitere și doi membri desemnați de Consiliul Institutului;
  - b) un membru desemnat de către Consiliul Superior al Magistraturii;
  - c) un membru desemnat de către Procuratura Generală;
  - d) secretarul desemnat de Consiliul Institutului la propunerea Directorului executiv.
- 3.3. În Comisia pentru examenele de admitere nu vor fi numite persoanele care au în rîndul candidaților soțul sau soția, rude sau afini pînă la gradul al treilea. Toți membrii Comisiei pentru examenele de admitere vor completa declarații pe propria răspundere în acest sens.
- 3.4. Dacă incompatibilitatea prevăzută la pct.3.3. al prezentului Regulament se depistează ulterior desemnării membrilor Comisiei, membrul în cauză are obligația să se retragă și să comunice de îndată această situație Consiliului Institutului în vederea înlocuirii sale.
- 3.5. Comisia pentru examenele de admitere are următoarele atribuții:
- a) desemnează, din membrii Comisiei pentru organizarea concursului de admitere, supraveghetorii pentru examene și însoțitorii pentru situații excepționale care implică părăsirea sălii de către candidați;
  - b) distribuie candidaților subiectele multiplicat pentru examenul de testare scrisă;
  - c) asigură confidențialitatea testelor și a spețelor;
  - d) păstrează în condiții de deplină siguranță lucrările scrise de candidați;
  - e) informează de îndată conducerea Institutului cu privire la orice situație deosebită a cărei rezolvare nu este prevăzută în prezentul Regulament, precum și cu privire la orice situație care impune anularea unor subiecte, cum ar fi: pierderea, deteriorarea sau desecretizarea unui subiect;

- f) evaluează obiectiv lucrările și candidații în cadrul fiecărei etape a concursului;
- g) asigură examinarea contestațiilor.

IV. DESFĂȘURAREA CONCURSULUI

- 4.1. Concursul de admitere constă din două probe:
  - 1) Proba eliminatorie scrisă ce cuprinde un test-grilă de evaluare a cunoștințelor la următoarele discipline:
    - a) drept civil;
    - b) drept procesual civil;
    - c) drept penal;
    - d) drept procesual penal.
  - 2) Proba orală de verificare a aptitudinilor de interpretare și aplicare a legislației, a capacităților de inteligență, gândire logică și a celor profesionale, care include rezolvarea a două spețe în domeniile drept civil – drept procesual civil și drept penal – drept procesual penal.
- 4.2. Comisia pentru organizarea examenului de admitere, în scopul asigurării bunei desfășurări a probei scrise:
  - a) verifică sălile de examinare în privința obiectelor străine de orice gen;
  - b) asigură efectuarea controlului candidaților spre a evita deținerea oricăror surse de informație;
  - c) permite candidaților accesul în sălile de concurs pe baza listelor întocmite pentru fiecare sală, a actului de identitate și a legitimației de concurs, pînă la ora stabilită, dar nu mai tîrziu de momentul deschiderii plicului în care se află testele;
  - d) exercită orice atribuții necesare bunei desfășurări a probei scrise.
- 4.3. Nici un membru al Comisiei pentru examenele de admitere nu poate părăsi centrul de examinare și nu poate comunica în exterior conținutul subiectelor de concurs pînă la încheierea examenului.
- 4.4. Candidații sînt admiși în sălile de concurs doar în baza buletinului sau altui act de identitate și a legitimației de concurs. Deținerea oricăror alte obiecte este interzisă (a se vedea Anexa nr.3 la prezentul Regulament).
- 4.5. Candidații vor păstra la vedere actul de identitate și legitimația de concurs pe întreaga durată a desfășurării examenului.
- 4.6. Din momentul deschiderii plicului cu subiectele de examinare, nici un candidat nu mai poate intra în sală și nici un candidat nu mai poate părăsi sala, decît dacă predă lucrarea scrisă și semnează predarea acesteia. Candidații care nu se află în sală în momentul deschiderii plicului pierd dreptul de a mai susține examenul respectiv.
- 4.7. Pe toată durata desfășurării examenului este interzis accesul persoanelor străine în centrul de examinare și părăsirea de către candidați a sălii de examinare. În cazuri excepționale, dacă un candidat solicită părăsirea temporară a sălii, el trebuie să fie însoțit, pînă la întoarcerea în sală, de una dintre persoanele care supraveghează examinarea.
- 4.8. Examenul eliminatoriu în scris va conține 100 de întrebări-grilă care urmează a fi rezolvate de către candidați în 3 ore astronomice.
- 4.9. Comisia pentru examenele de admitere va stabili, în funcție de numărul candidaților înscriși la concurs, baremul minim pentru trecerea la proba orală.
- 4.10. Comisia pentru elaborarea testelor și spețelor pregătește 3-5 variante de test-grilă cu cel puțin 10 zile înainte de proba scrisă. Directorul executiv coordonează multiplicarea subiectelor pentru examenul de testare scrisă în funcție de numărul candidaților, sigilînd apoi plicurile care conțin necesarul de subiecte pentru fiecare sală, asigură confidențialitatea subiectelor și a testelor.
- 4.11. Fiecare variantă de test se multiplică în corespundere cu numărul de candidați înscriși în concurs. Testele astfel multiplicare se pun în plicuri, semnate și sigilate cu indicarea numărului de teste în plic. Plicurile cu teste se păstrează la Directorul executiv al Institutului.
- 4.12. În ziua examenului președintele Comisiei pentru examenul de admitere alege unul din plicuri și îl desigilează în fața candidaților.
- 4.13. Fiecărui candidat i se distribuie un test, două fișe pentru completarea răspunsurilor, conform Anexei nr.4, cîteva foi curate pentru maculator cu parafa Institutului, pix cu gel albastru.
- 4.14. După completarea în fișa pentru răspunsuri a spațiului rezervat pentru nume, prenume și alte date, partea superioară a foilor se sigilează de către supraveghetorii coordonați de un membru al Comisiei pentru examenul de admitere – responsabil de sală.
- 4.15. Candidații sînt informați despre modul de rezolvare a testelor, despre simbolul de evidențiere a răspunsurilor corecte la întrebări (hașurarea de sus în jos, de la dreapta spre stînga), timpul rezervat pentru proba scrisă, interdicțiile referitoare la copiere, utilizarea unor semne pe test, comunicare între ei și alte aspecte organizatorice.

- 4.16. Înscrierea oricăror altor semne distinctive suplimentare sau neprevăzute de prezentul Regulament, care ar permite identificarea lucrării, în special înscrierea numelui candidatului în afara rubricii care se sigilează, se consideră a fi făcute cu rea intenție și atrag eliminarea din concurs a candidatului și anularea lucrării. Frauda comisă neintenționat, comunicată și dovedită imediat constituie excepție, dacă remediarea acesteia poate fi făcută fără a afecta buna desfășurare a probei scrise și fără a avantaja candidatul vizat. Despre aceste situații se fac mențiunile respective în procesul-verbal al examenului.
- 4.17. În fiecare sală de examinare se întocmește un proces-verbal, care va include:
- locul, data și ora începerii probei scrise;
  - lista candidaților înscriși în concurs repartizați în sala respectivă;
  - mențiuni despre absența candidaților în sala de concurs;
  - numele, prenumele supraveghetorilor de sală și ale membrului Comisiei pentru examenele de admitere;
  - ora finisării probei scrise;
  - semnătura candidatului care a scris și a predat lucrarea la sfârșitul examenului, făcută în prezența responsabilului de primirea lucrării;
  - mențiuni despre eventualele incidente produse în timpul desfășurării probei scrise;
  - rezultatele verificării lucrărilor cu semnătura tuturor membrilor Comisiei pentru examenul de admitere;
  - datele despre contestații și rezultatele acestora cu semnătura tuturor membrilor Comisiei pentru contestare;
  - alte date necesare procesului organizatoric al probei scrise.
- 4.18. Pe parcursul desfășurării examenului membrii Comisiei pentru examenele de admitere și supraveghetorii de săli nu pot da candidaților indicații referitoare la rezolvarea testului.
- 4.19. Candidații sînt avertizați despre predarea testelor cu cel puțin 15 minute înainte de sfârșitul probei scrise.
- 4.20. La expirarea timpului acordat candidații rămîn pe locuri, așează lucrarea la colțul mesei și înștiințează supraveghetorii, care au obligația de a face înscrierile respective în procesul-verbal de predare-primire a lucrărilor. După primirea ultimei lucrări, supraveghetorii fac mențiunea, în procesul-verbal de predare-primire a lucrărilor, despre numărul total al lucrărilor și semnează.
- 4.21. Candidații care au terminat rezolvarea testului înainte de expirarea timpului acordat pot preda lucrarea în condițiile pct.4.19.
- 4.22. Supraveghetorii predau lucrările președintelui Comisiei pentru examenele de admitere, care le numără și face mențiunea respectivă în procesul-verbal al examenului, fapt confirmat prin semnătură.
- 4.23. La proba eliminatorie scrisă fiecare răspuns corect primește un punct. Comisia pentru examenele de admitere va asigura verificarea lucrărilor în timp de 24 ore de la sfârșitul probei scrise.
- 4.24. Rezultatele la proba eliminatorie se afișează în termen maxim de 48 ore de la sfârșitul examenului la sediul Institutului și se publică pe pagina Web a Institutului, ale Consiliului Superior al Magistraturii și Procuraturii Generale.
- 4.25. Candidații pot contesta punctajul obținut la proba eliminatorie. Contestația se depune la Comisia pentru examenele de admitere în 24 ore de la data afișării rezultatelor.
- 4.26. Comisia pentru examenele de admitere va primi contestațiile depuse în termenul prevăzut în pct.4.24 și va asigura reexaminarea testelor scrise de către Comisia de contestare.
- 4.27. Comisia de contestare este compusă din 3 membri: un cadru didactic universitar propus de Senatul unei instituții de învățămînt superior acreditate care are facultate de drept, un judecător propus de Consiliul Superior al Magistraturii și un procuror propus de Procuratura Generală.
- 4.28. Contestațiile se soluționează de către Comisia de contestații, în termen de 24 ore de la expirarea termenului prevăzut la pct.4.24. Rezultatele contestațiilor se vor consemna în procesul-verbal și se vor afișa imediat la sediul Institutului și pe pagina Web a Institutului sau ale Consiliului Superior al Magistraturii, Procuraturii Generale.
- 4.29. Candidații care nu au întrunit numărul necesar de puncte stabilit conform pct.4.8 nu vor putea concura la proba orală.
- 4.30. Pentru proba orală Comisia pentru organizarea concursului de admitere:
- coordonează grupurile de candidați admiși pentru proba orală;
  - elaborează orarul susținerii probei orale;
  - exercită alte atribuții menite să asigure buna desfășurare a probei orale.
- 4.31. Comisia pentru elaborarea testelor și spețelor pregătește două spețe axate pe domeniile drept civil-drept procesual civil și drept penal-drept procesual penal pentru fiecare candidat care a promovat prima probă. Directorul executiv asigură plasarea spețelor în plicuri, sigilarea lor, asigurîndu-le confidențialitatea și integritatea.
- 4.32. Spețele sînt plasate în plicuri semnate și sigilate. Numărul de plicuri se stabilește în funcție de numărul candidaților care au trecut proba eliminatorie.
- 4.33. Pentru proba orală se va întocmi un proces-verbal care va cuprinde:
- locul, data și ora începerii probei orale,
  - lista candidaților repartizați în sala respectivă;

- c) mențiuni despre absența candidaților în sala de concurs;
  - d) numele, prenumele membrilor Comisiei pentru examenele de admitere;
  - e) datele despre numărul spețelor distribuite prin tragere la sorți de către fiecare candidat;
  - f) întrebările membrilor Comisiei și răspunsurile candidaților;
  - g) durata relatării soluțiilor de către candidați, inclusiv timpul în cursul căruia a răspuns la întrebările membrilor Comisiei.
- 4.34. Înainte de începerea probei orale, președintele Comisiei pentru examenele de admitere va primi un plic cu spețe pe care îl va desigila în sala pentru examinare în prezența membrilor Comisiei pentru examenele de admitere și a candidaților prezenți în sală.
- 4.35. Președintele Comisiei pentru examenele de admitere va face apelul candidaților stabiliți conform listei și va explica modul de desfășurare a probei orale.
- 4.36. Primii doi candidați vor lua câte două foi capsate, fiecare dintre ele conținând câte o speță și etapele soluționării acestora, conform mostrei din Anexa nr.5. Candidații vor primi foi curate cu parafa Institutului în calitate de maculator, iar soluționarea propriu-zisă a spețelor se va realiza prin completarea rubricilor inserate pe foile cu spețe.
- 4.37. Candidaților li se oferă maxim o oră pentru rezolvarea în scris a spețelor, calculându-se câte 30 minute pentru fiecare. Răspunsul verbal se face în fața Comisiei pentru examenele de admitere, fiecare membru al căreia este în drept să pună întrebări după ce candidatul va expune soluția fiecărei spețe.
- 4.38. Finalizând răspunsurile verbale candidatul va preda obligatoriu secretarului Comisiei foile cu spețele rezolvate și foile pentru maculator.
- 4.39. După terminarea răspunsului unui candidat în sală va fi invitat următorul conform listei, care își va primi prin tragere la sorți spețele și foile curate.
- 4.40. Candidatul care a răspuns poate rămâne în sală fără a împiedica sau facilita rezolvarea în scris și oral a spețelor de către ceilalți candidați.
- 4.41. Fiecare membru al Comisiei pentru examenele de admitere va nota separat, printr-un punctaj de la 1 la 10, răspunsul fiecărui candidat, completând în acest scop borderouri special întocmite. Fiecărui candidat i se dă o notă care constă din media notelor acordate de toți membrii Comisiei de examinare, egală sau mai mare de „5” (cinci).
- 4.42. Președintele Comisiei pentru examenele de admitere va anunța public imediat după deliberare notele candidaților.
- 4.43. Contestațiile candidaților se pot depune în termen de 24 ore de la anunțarea notelor. Comisia de contestare va reexamina în termen de 24 ore soluțiile de pe foile scrise depuse de candidați, fără a audia candidatul în mod repetat. Nota acordată de către Comisia de contestare nu va fi mai mică decât nota contestată. Decizia astfel adoptată este definitivă.

V. EVALUAREA ȘI APROBAREA REZULTATELOR CONCURSULUI

- 5.1. După terminarea probelor, Comisia pentru examenele de admitere întocmește liste separate pentru candidații la funcția de judecător și la funcția de procuror în ordinea descrescătoare a rezultatelor obținute prin sumarea punctelor obținute la proba scrisă cu nota obținută la proba orală. Schimbarea opțiunii nu se admite.
- 5.2. Candidații care au întrunit același număr de puncte se vor departaja în primul rînd, în funcție de notele obținute la proba orală. Dacă acestea sunt egale, prioritate va avea candidatul cu media generală mai mare din diploma de licență. Alte criterii de departajare sînt: vechimea în muncă, titlul de magistru în drept.
- 5.3. Rezultatele concursului se afișează la sediul Institutului, precum și pe pagina Web a Institutului sau ale Consiliului Superior al Magistraturii, Procuraturii Generale.
- 5.4. Rezultatele concursului pot fi contestate în termen de 3 zile de la anunțare la Comisia pentru examenele de admitere. Comisia va soluționa contestațiile în termen maxim de 3 zile prin emiterea deciziilor definitive.
- 5.5. Candidații admiși sînt înmatriculați la Institut prin ordinul Directorului executiv emis în baza hotărîrii Consiliului Institutului privind aprobarea rezultatelor examenelor de admitere.

*Anexa nr. 1
la Regulamentul cu privire la organizarea
concursului de admitere în cadrul INJ*

Cerere-tip de înscriere la concursul de admitere în Institut

*Anexa nr. 2
la Regulamentul cu privire la organizarea
concursului de admitere în cadrul INJ*

Legitimație-tip de candidat

Anexa nr. 3
la Regulamentul cu privire la organizarea
concursului de admitere în cadrul INJ

Lista obiectelor interzise spre deținere în timpul examenelor de admitere

Participanților la concurs li se interzice să dețină în timpul examenului în scris și oral oricare din următoarele obiecte: telefon mobil, radiotelefon, player și alte obiecte sau accesorii care nu au nici o legătură cu examenul.

Anexa nr. 4
la Regulamentul cu privire la organizarea
concursului de admitere în cadrul INJ

Mostră de test-grilă pentru proba scrisă

Anexa nr. 5
la Regulamentul cu privire la organizarea
concursului de admitere în cadrul INJ

Mostre de spețe pentru proba orală

CONSILIUL INSTITUTULUI NAȚIONAL AL JUSTIȚIEI
AL REPUBLICII MOLDOVA

СОВЕТ НАЦИОНАЛЬНОГО ИНСТИТУТА ЮСТИЦИИ
РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА

HOTĂRÎREA nr. 1 din 16 august 2007

Luînd act de informația dlui Vladimir GROSU, Președintele comisiei pentru examenele de admitere în Institut, În temeiul dispozițiilor art. 7 al Legii nr. 152-XVI din 08.06.2006 privind Institutul Național al Justiției, În scopul clarificării unor carențe de interpretare a prevederilor Regulamentului cu privire la organizarea concursului de admitere în Institut, aprobat prin Hotărîrea Consiliului INJ nr. 3 din 06.06.2007, Consiliul

HOTĂRĂȘTE:

1. Pct.4.40 al Regulamentului cu privire la organizarea concursului de admitere în Institut nu urmează a fi interpretat ad litteram, întrucît în contextul celorlalte prevederi ale Regulamentului vizat, în corespundere cu Strategia de formare inițială a judecătorilor și procurorilor, scopul admiterii în Institut și principiile de selectare a candidaților la funcția de judecător și procuror se bazează în primul rînd pe criteriile de calitate și echitate, pregătire teoretică fundamentală, abilități de înțelegere corectă a spiritului legii și aplicare justă a acesteia. Din acest considerent, la adoptarea Regulamentului cu privire la organizarea concursului de admitere în Institut s-a intenționat ca proba verbală a concursului de admitere să excludă din competiție candidații, răspunsurile cărora au fost evaluate cu note mai mici de „5” – „cinci”. În acest context, Comisia pentru examenele de admitere, apreciind fiecare candidat cu o notă de la 1 la 10, nu va suma pentru rezultatul final al concursului decît notele egale sau mai mari de 5.
2. Conform pct. 5.1, sumarea rezultatelor obținute la proba scrisă și la proba verbală vor constitui rezultatul final al concursului de admitere în Institut. Punctajul obținut la proba scrisă conform pct.4.7 al Regulamentului cu privire la organizarea concursului de admitere în Institut se vor exprima în unități și zecimi. De exemplu: candidatul care a răspuns corect la 94 de întrebări ale testului grilă va fi notat cu 9,4 (nouă întregi și patru zecimi). Acest rezultat va fi sumat cu nota pozitivă (egală sau mai mare de 5) obținută la proba verbală.
3. Prezenta hotărîre urmează a fi adusă la cunoștință tuturor membrilor Comisiei pentru examenele de admitere în Institut prin intermediul Directorului executiv al Institutului.

Președintele ședinței

Ghenadie NICOLAEV

Secretarul ședinței

Elena BELEI

Anexă
la Hotărîrea Consiliului INJ
nr.2 din 21.06.2007

REGULAMENT privind formarea inițială și absolvire

Sumar:

- I. Dispoziții generale
- II. Planul de învățământ
- III. Curricula pentru instruirea inițială
- IV. Sistemul de evaluare și notare
- V. Drepturile și obligațiile audienților
- VI. Abateri disciplinare și sancțiuni disciplinare
- VII. Absolvirea Institutului
- VIII. Numirea în funcție

I. DISPOZIȚII GENERALE

- 1.1. Calitatea de audient al cursurilor de formare inițială în cadrul Institutului revine:
  - a) persoanei care a participat și a promovat toate probele concursului de admitere și deține un loc de promovare în rezultatul examenelor de admitere, aprobate de Consiliul Institutului;
  - b) persoanei care a fost numită în funcția de greșier sau executor judecătoreșc.
- 1.2. Formarea inițială a candidaților la funcțiile de judecător și procuror, a greșierilor și executorilor judecătorești numiți în funcție (în continuare – audienți) constituie garanția supremației legii și a aplicării ei uniforme, înfăptuirii justiției în mod independent, imparțial și profesional.
- 1.3. Responsabilitatea pentru formarea inițială a audienților revine Institutului Național al Justiției (în continuare – Institut), care este garantul standardelor profesionale în domeniul justiției, în colaborare cu Consiliul Superior al Magistraturii, Procuratura Generală, Ministerul Justiției, precum și fiecărui audient prin pregătire individuală.
- 1.4. Durata cursurilor de formare inițială a candidaților la funcțiile de judecător și procuror este de 18 luni, iar a greșierilor și executorilor judecătorești numiți în funcție este de 3 luni.
- 1.5. Formarea inițială se organizează la sediul Institutului.
- 1.6. Activitatea de formare inițială este asigurată de personalul didactic și administrativ al Institutului, de judecători, procurori, greșieri și executori judecătorești cu o bună pregătire profesională, de cadre didactice din învățământul juridic superior acreditat, de alți specialiști naționali și străini.
- 1.7. Formarea inițială va pune accentul pe domeniile prioritare stabilite prin documentele strategice, pe dezvoltarea de competențe aplicative și etică profesională, pe dobândirea unor tehnici și abilități non-juridice, pe caracterul practic al temelor studiate.
- 1.8. Formarea inițială a audienților se realizează ținându-se seama de necesitatea specializării lor, de dinamica procesului legislativ și constă, în principal, în cunoașterea aprofundată a legislației naționale, a documentelor europene și internaționale la care Republica Moldova este parte, a jurisprudenței instanțelor judecătorești și a Curții Constituționale, a jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului și a Curții de Justiție a Comunităților Europene, a dreptului comparat, a normelor deontologice vizând profesia de judecător sau de procuror, de greșier sau de executor judecătoreșc, în abordarea multidisciplinară a instituțiilor cu caracter de noutate, precum și în cunoașterea aprofundată a unor limbi străine, în formarea abilităților de lucru la calculator conectat la rețeaua Internet.
- 1.9. Institutul coordonează formarea inițială din fonduri bugetare, în conformitate cu planurile de învățământ aprobate de Consiliul Institutului.

II. PLANUL DE ÎNVĂȚĂMÎNT

- 2.1. Formarea inițială a candidaților la funcțiile de judecător și procuror în cadrul Institutului se realizează conform unui plan de învățământ, aprobat de Consiliul Institutului după coordonarea, în modul stabilit de lege, cu Consiliul Superior al Magistraturii și Procuratura Generală, care include 4 semestre.
  - 2.1.1. Primul semestru–început de specializare și pregătire fundamentală–cu durata de 20 săptămâni, include discipline de pregătire fundamentală atât pentru judecători, cât și pentru procurori. Din acest considerent,

grupele de pregătire inițială în primul semestru sînt mixte. Fiecare săptămîină de studii constă din 30 ore academice distribuite conform orarului pentru 5 zile lucrătoare (de luni pînă vineri).

2.1.2. Al doilea semestru – de specializare separată pentru judecători și procurori – cu durata de 17 săptămîni, include discipline de specializare. Din acest considerent, grupele de audienți vor fi separate, formînd grupe de judecători și de procurori. Fiecare săptămîină de studii constă din 28 ore academice distribuite conform orarului pentru 5 zile lucrătoare (de luni pînă vineri).

2.1.3. Al treilea semestru – de stagiere la instanțele de judecată sau procuraturi – cu durata de 18 săptămîni, este destinat stagiului de practică în instanțele de judecată și în organele procuraturii sub îndrumarea unui conducător de la locul desfășurării practicii. Audientul-stagiatar se va conforma regulilor de ordine interioară din cadrul instituției unde își desfășoară practica. Audientul-stagiatar va consemna zilnic activitățile sale practice într-o agendă pe care conducătorul practicii le va confirma prin semnătură. Iar la sfîrșitul stagerii conducătorul practicii va perfecta o caracteristică a audientului-stagiatar, cu recomandări pentru evaluarea performanțelor practice ale acestuia.

2.1.4. Al patrulea semestru-aplicativ de proiectare – cu durata de 8 săptămîni. Fiecare săptămîină de studii constă din 22 ore academice distribuite conform orarului.

2.2. Formarea inițială a grefierilor și a executorilor judecătorești numiți în funcție se realizează conform planurilor de învățămînt aprobate de Consiliul Institutului după coordonarea în modul stabilit de lege cu Ministerul Justiției.

III. CURICULA PENTRU FORMAREA INIȚIALĂ

- 3.1. Institutul organizează formarea inițială conform curriculumului.
- 3.2. Planurile de învățămînt și curriculumul pentru fiecare disciplină din planuri se aprobă de Consiliul Institutului la propunerea Directorului executiv, după coordonarea, în mod obligatoriu, cu Consiliul Superior al Magistraturii, Procuratura Generală și, după caz, cu Ministerul Justiției.
- 3.3. Înainte de începutul fiecărui an de învățămînt, curricula se va actualiza. Consiliul Institutului aprobă modificările respective.
- 3.4. La elaborarea planurilor de învățămînt și a curriculumului pentru fiecare disciplină de instruire inițială se vor lua în considerație, după caz, propunerile experților Consiliului Europei, ale viitorilor audienți, ale formatorilor Institutului și ale altor specialiști, ale reprezentanților societății civile, inclusiv practica altor state și evaluarea rezultatelor formării inițiale din anii anteriori.

IV. SISTEMUL DE EVALUARE ȘI NOTARE

- 4.1. Nivelul de pregătire practică și teoretică a audienților se evaluează prin note. Fișele individuale de evaluare se păstrează în Institut, în mod obligatoriu, pe toată durata studiilor și timp de 3 ani după absolvire.
- 4.2. Evaluarea și notarea reușitelor audienților Institutului se face transparent, obiectiv și imparțial. Formatorii Institutului, inclusiv membrii comisiilor de examinare, care vor încălca aceste principii, vor fi eliberați din funcție și vor pierde dreptul de a mai activa în Institut.
- 4.3. Formatorii au dreptul, pe parcursul semestrului de studii, să noteze, să menționeze sau să acorde puncte audienților care se manifestă activ și productiv. Notele, mențiunile și punctele acordate pot fi luate în considerație la examinare, însă nu vor influența asupra notei.
- 4.4. Evaluarea audienților se face la finele fiecărui semestru, prin susținerea unui examen, cu note de la „1” la „10”. Se consideră că audientul a promovat concursul dacă a obținut o notă de la „5” la „10”. Susținerea repetată a examenului se admite doar pentru o singură dată, pînă la începutul semestrului următor.
- 4.5. În cazurile evaluărilor negative, persoana care urmează cursurile de formare inițială poate fi exmatriculată din Institut prin hotărîrea Consiliului, la propunerea Directorului executiv, numai după consultarea Consiliului Superior al Magistraturii, respectiv, a Procuraturii Generale.
- 4.6. La finele fiecărui semestru se va face media aritmetică a tuturor notelor acumulate de audient și Directorul executiv al Institutului va promova audientul în următorul semestru, cu media respectivă.

V. DREPTURILE ȘI OBLIGAȚIILE AUDIENȚILOR

- 5.1. Instruirea este o pre-condiție pentru ca judiciarul să fie respectat și demn de respect; de aceea, ea constituie atît o obligație, cît și un drept, care urmează a fi realizat pentru obținerea, menținerea și sporirea abilităților profesionale strălucite.
- 5.2. Persoanele care urmează cursurile de formare inițială au dreptul:

- a) la pregătirea teoretică și practică în conformitate cu planurile de învățământ aprobate de Consiliul Institutului;
  - b) să beneficieze de baza tehnico-materială a Institutului;
  - c) să-și expună părerea asupra calității programului de învățământ, cât și asupra calității cursurilor și a orelor practice;
  - d) să facă propuneri privind perfecționarea procesului de instruire;
  - e) să participe la munca de cercetare științifică, la elaborarea studiilor de specialitate, publicațiilor, posterelor și a altor materiale;
  - f) să participe la conferințe, simpozioane și la alte activități atât în republică, cât și peste hotare;
  - g) alte drepturi prevăzute de lege.
- 5.3. Candidații la funcțiile de judecător și procuror, pe lângă drepturile enumerate mai sus, dispun și de dreptul:
- a) la o bursă lunară în mărime de 50% din salariul de funcție al judecătorului din judecătorie, respectiv, al procurorului din procuratură;
  - b) să fie cazați în mini-hotelul Institutului.
- 5.4. Audienții sînt obligați:
- a) să frecventeze orele de studii conform programului stabilit;
  - b) să studieze aprofundat disciplinele și să îndeplinească în termenele stabilite sarcinile prevăzute de planurile și programele de studii;
  - c) să participe la activitățile științifice preconizate;
  - d) să respecte prevederile prezentului Regulament;
  - e) să aibă atitudine grijulie față de mijloacele tehnice, materialele didactice, literatura juridică la care au acces în legătură cu studiile;
  - f) să dea dovadă de o atitudine cuviincioasă față de colegi și personalul Institutului;
  - g) să manifeste amabilitate, respect, răbdare;
  - h) să aibă aspect fizic și vestimentație agreabilă;
  - i) să se abțină de la acțiuni ce împiedică altor audienți să însușească materialul teoretic și practic;
  - j) să se folosească cu grijă de patrimoniul Institutului;
  - k) să îndeplinească alte obligații prevăzute de lege.

VI. ABATERI DISCIPLINARE ȘI SANȚIUNILE APLICABILE

- 6.1. Persoanele care urmează cursurile de formare inițială răspund disciplinar pentru abaterile de la îndatoririle ce le revin potrivit legii și prezentului Regulament.
- 6.2. Constituie abateri disciplinare:
- a) desfășurarea de activități publice cu caracter politic sau manifestarea convingerilor politice în perioada de instruire;
  - b) atitudinea necuviincioasă față de colegi, personalul didactic sau de conducerea Institutului, precum și față de persoanele cu care intră în contact în perioada efectuării stagiului;
  - c) absențele nemotivate de la trei ore de curs în semestru.
- 6.3. Constituie sancțiuni disciplinare:
- a) avertismentul;
  - b) diminuarea bursei cu pînă la 15% pe o perioadă de la o lună la 3 luni;
  - c) exmatricularea din Institut.
- 6.4. Sancțiunea prevăzută la pct.6.3. lit.a) se aplică în scris de către Directorul executiv, iar sancțiunile prevăzute la pct.6.3. lit.b) și lit.c) se aplică prin hotărârea Consiliului, după consultarea Consiliului Superior al Magistraturii sau, respectiv, a Procuraturii Generale.
- 6.5. Aplicarea sancțiunilor disciplinare este în mod obligatoriu precedată de efectuarea cercetării asupra cazului de abatere disciplinară, cu stabilirea împrejurărilor în care acesta a fost săvîrșit, existenței sau inexistenței vinovăției și a oricăror alte date concludente. Sînt obligatorii ascultarea explicațiilor audientului cercetat și verificarea apărărilor acestuia.
- 6.6. Cercetarea cazului de abatere disciplinară se efectuează de către șeful secției corespunzătoare din direcția instruire și cercetare în care își face studiile audientul. Persoana cercetată are dreptul să cunoască toate materialele cercetării și să solicite probe în apărare.
- 6.7. Cercetarea cazului de abatere disciplinară se finalizează prin întocmirea de către șeful secției a unei note informative, în care se consemnează rezultatul constatărilor și pe care o transmite Directorului executiv pentru

- examinare. Directorul executiv examinează cazul și fie că aplică sancțiunea respectivă, fie că transmite cazul Consiliului spre examinare, după caz.
- 6.8. Ordinul Directorului executiv sau, după caz, hotărîrea Consiliului Institutului de sancționare se motivează și se comunică audientului cercetat în termen de 3 zile de la emitere sau aprobare.
  - 6.9. Hotărîrile Consiliului de aplicare a sancțiunilor prevăzute în pct. 6.3. pot fi atacate conform procedurii prevăzute de Codul muncii.
  - 6.10. În cazul exmatriculării din Institut, Consiliul poate solicita restituirea în contul Institutului a bursei primite pe perioada formării inițiale.
  - 6.11. Audienții Institutului răspund pentru pagubele aduse patrimoniului Institutului, conform dispozițiilor legale.

VII. ABSOLVIREA INSTITUTULUI

- 7.1. Cursurile de formare inițială a candidaților la funcțiile de judecător și procuror se finalizează cu examene de absolvire, iar a grefierilor și executorilor judecătorești se finalizează cu examene de capacitate la disciplinele stabilite de Consiliul Institutului, după coordonarea cu Consiliul Superior al Magistraturii, Procuratura Generală, respectiv, cu Ministerul Justiției, constînd în probe teoretice și practice prin care se verifică însușirea cunoștințelor necesare exercitării funcției de judecător, procuror, grefier și, respectiv, executor judecătoresc.
- 7.2. Examele de absolvire a cursurilor de formare inițială sînt precedate de 40 ore lecții de sinteză.
- 7.3. Examele de absolvire și examenele de capacitate se desfășoară în două etape: proba scrisă și proba orală.
- 7.4. Proba scrisă constă din rezolvarea unui test teoretic multidiscplinar, incluzînd întrebări din toate disciplinele studiate la Institut și se desfășoară într-o singură zi.
- 7.5. Proba orală constă din verificarea cunoștințelor practice la anumite discipline studiate în cadrul cursurilor de formare inițială și se desfășoară conform listelor, astfel încît pe zi să fie audiate cel mult 10 persoane.
- 7.6. Pentru rezolvarea testului de absolvire se acordă 3 ore academice, iar pentru verificarea cunoștințelor practice se acordă, pentru o persoană, 30 de minute pentru pregătire și 30 de minute pentru răspuns.
- 7.7. Examele de absolvire și examenele de capacitate se susțin în fața comisiilor separate pentru judecători, procurori, grefieri și, respectiv, executori judecătorești.
- 7.8. Comisiile pentru examenele de absolvire sînt formate din cîte 5 membri și un secretar:
  - a) președintele comisiei desemnat de Consiliul Institutului;
  - b) doi membri desemnați de Consiliul Institutului;
  - c) un membru desemnat de Consiliul Superior al Magistraturii;
  - d) un membru desemnat de Procuratura Generală;
  - e) secretarul desemnat de Consiliul Institutului la propunerea Directorului executiv.
- 7.9. Comisiile pentru examenul de capacitate sînt formate din 3 membri și un secretar:
  - a) președintele comisiei desemnat de Consiliul Institutului;
  - b) un membru desemnat de Consiliul Institutului;
  - c) un membru desemnat de Ministerul Justiției;
  - d) secretarul desemnat de Consiliul Institutului la propunerea Directorului executiv.
- 7.10. Nota pentru fiecare examen constituie media aritmetică a notelor acordate de fiecare dintre membrii comisiilor pentru examenul de absolvire sau de capacitate.
- 7.11. Rezultatele examenului se afișează la sediul Institutului și se publică pe paginile Web ale organelor implicate în formarea inițială.
- 7.12. Rezultatele examenelor de absolvire pot fi contestate, în termen de 3 zile de la afișarea lor, la Comisia pentru examenele de absolvire. Comisia va soluționa contestațiile, în termen de 3 zile, prin emiterea deciziilor respective, care sînt definitive.
- 7.13. Media generală de absolvire a fiecărui absolvent al Institutului este media aritmetică a două note: media generală pe semestre și media examenelor de absolvire.
- 7.14. Persoana care a urmat cursurile de formare inițială și nu a susținut examenele de absolvire se poate prezenta încă o dată pentru susținerea acestor examene la următoarea sesiune de absolvire organizată de Institut.
- 7.15. În cazul absenței din motive neîntemeiate a candidatului la examenele de absolvire sau evaluării finale negative, Consiliul poate solicita restituirea bursei primite pe perioada formării inițiale.
- 7.16. Absolvenților Institutului li se eliberează un atestat, de modelul aprobat de Consiliul Institutului, în care se menționează durata cursurilor și media generală obținută.

VIII. NUMIREA ÎN FUNCȚIE

- 8.1. Absolventul, candidat la funcția de judecător sau procuror, în baza atestatului, este obligat să participe la concursul pentru suplinirea funcției de judecător, respectiv, de procuror, în modul prevăzut de Legea cu privire la statutul judecătorului, respectiv, de Legea cu privire la Procuratură.
- 8.2. Absolvenții care participă la concurs aleg, în ordinea descrescătoare a mediei generale obținute la examenele de absolvire, posturile de judecător, respectiv de procuror scoase la concurs.
- 8.3. Absolvenții care nu au promovat concursul pentru suplinirea funcțiilor de judecător, respectiv de procuror sînt obligați să participe la concurs timp de 3 ani după absolvirea Institutului. La expirarea acestui termen, absolventul nu mai poate participa la concurs în baza mediei generale.
- 8.4. În cazul în care absolventul, din motive neîntemeiate, nu participă la concursul pentru suplinirea funcțiilor de judecător, respectiv de procuror, Consiliul Institutului poate solicita restituirea în contul Institutului a bursei primite pe perioada formării inițiale.

*Anexă
la Hotărîrea Consiliului INJ
nr.2 din 06.06.2007*

REGULAMENT

cu privire la organizarea concursului privind suplinirea posturilor didactice și remunerarea muncii

Regulamentul cu privire la organizarea concursului privind suplinirea posturilor didactice și remunerarea muncii (în continuare – Regulament) este elaborat în conformitate cu Legea privind Institutul Național al Justiției și Codul muncii al Republicii Moldova.

I. ORGANIZAREA CONCURSULUI

- 1.1. Institutul Național al Justiției, în continuare–Institut, în scopul formării inițiale și continue a judecătorilor, procurorilor, grefierilor, executorilor judicari și a altor categorii de persoane care contribuie la înfăptuirea justiției, în conformitate cu statele de personal angajează în calitate de formatori personal didactic.
- 1.2. Angajarea personalului didactic al Institutului se face în bază de concurs.
- 1.3. Concursul este organizat de către Consiliul Institutului Național al Justiției.
- 1.4. La concursul pentru suplinirea posturilor didactice în cadrul Institutului pot participa judecători, procurori, cadre didactice din învățămîntul universitar, care au o vechime în muncă de cel puțin 5 ani, cunosc limba de stat, au o reputație profesională ireproșabilă.
- 1.5. Posturile didactice se declară o dată la 5 ani vacante și se ocupă prin concurs, valabil doar pentru Institut.
- 1.6. Concursul pentru suplinirea posturilor didactice în cadrul Institutului constă din următoarele etape:
  - 1.6.1. Anunțarea publică a concursului pentru ocuparea posturilor didactice prin aviz, inserat într-o publicație de specialitate și pe pagina Web a Institutului, ale Consiliului Superior al Magistraturii, Procuraturii Generale și Ministerului Justiției, în care se indică condițiile pentru participarea la concurs, actele necesare pentru completarea dosarelor de participare la concurs, locul și termenul–limită pentru prezentarea actelor.
  - 1.6.2. În termen de 30 zile de la publicarea în presă a anunțului referitor la concurs, candidații la concurs depun și înregistrează cererea de înscriere, la care se anexează: fișa personală de evidență a cadrelor, scrisoarea de motivare, curriculum vitae, copia carnetului de muncă, certificatul de la locul de muncă, copii ale diplomei de licență, de magistru sau echivalente acestora, cazierul judiciar (exceptînd judecătorii și procurorii), o scrisoare de recomandare. La dosar mai pot fi anexate copii ale certificatelor de absolvire a cursurilor de perfecționare (a stagiilor), cu specificarea cursurilor urmate, a probelor de promovare și a calificativului obținut, lista lucrărilor științifice și metode publicate, alte acte.
  - 1.6.3. Examinarea dosarelor, cu viza Directorului executiv, privind admiterea la concurs de către Consiliul Institutului și stabilirea termenului pentru interviul cu candidații la suplinirea posturilor didactice din cadrul Institutului.
  - 1.6.4. Interviul cu candidații la suplinirea posturilor didactice, care se desfășoară în ședință publică a Consiliului Institutului. La interviu pot fi invitați experți cu drept de vot consultativ pentru a-și expune opiniile referitoare la competențele profesionale ale candidaților pentru suplinirea postului didactic în cadrul Institutului.

- 1.6.5. Alegerea prin vot deschis a candidaților care au întrunit condițiile pentru suplinirea posturilor didactice și aprobarea rezultatelor concursului de către Consiliul Institutului. Procedura votării constă din exprimarea opiniei fiecărui membru al Consiliului Institutului. După numărarea voturilor, Consiliul Institutului, la propunerea președintelui, va aproba prin vot deschis rezultatele votării. Câștigător al concursului este candidatul care a întrunit cele mai multe voturi, dar nu mai puțin de 50 la sută din numărul membrilor Consiliului. În caz dacă nici unul din candidați nu a acumulat minimul necesar de voturi, votarea se repetă la aceeași ședință pentru primii doi candidați cu numărul cel mai mare de voturi sau pentru candidatul care a acumulat numărul cel mai mare de voturi. Rezultatele concursului consemnate în procesul-verbal al ședinței Consiliului Institutului se transmit spre executare Directorului executiv al Institutului.
- 1.6.6. Dacă în urma votării repetate candidatul respectiv nu a acumulat majoritatea simplă de voturi, se anunță un nou concurs.
- 1.6.7. Anunțarea rezultatelor aprobate ale concursului se face în condițiile pct. 1.6.1. al prezentului Regulament.
- 1.7. Persoana care a susținut concursul este angajată în postul respectiv în baza contractului individual de muncă pe o perioadă de 5 ani.
- 1.8. Candidatul care a susținut concursul poate activa în cadrul Institutului ca titular sau prin cumul. În cazul în care judecătorul sau procurorul câștigător al concursului urmează a fi angajat ca titular în postul didactic, va avea loc detașarea în condițiile legii din funcția de bază din cadrul instanței de judecată sau din organele procuraturii.
- 1.9. Candidatul care a susținut concursul și a fost numit în post didactic este responsabil de elaborarea curicului (modulului) la cursurile respective din planul de învățământ.
- 1.10. Personalul didactic poate fi angajat în cadrul Institutului și, ocazional, la decizia Consiliului Institutului și prin emiterea ordinului de către Directorul executiv.

II. NORMAREA ACTIVITĂȚII PERSONALULUI DIDACTIC

- 2.1. În volumul de lucru al cadrului didactic se includ: orele de curs, activitățile practice, consultațiile cu grupa și/sau consultațiile individuale, evaluările curente și finale (controlul lucrărilor scrise, primirea testelor, examenelor etc.).
- 2.2. Orele de curs se planifică cu coeficientul 2, orele practice cu coeficientul 1,5, la orele prevăzute pentru stagile de practică coeficientul nu se aplică.
- 2.3. Statele de funcții se stabilesc de către Directorul executiv în dependență de numărul total de ore, conform planurilor de studii, formațiunilor de studii planificate și normelor sarcinii didactice.
- 2.4. Normativele-model ale timpului de lucru pentru calculul volumului activităților didactice, metodice și de cercetare efectuate de personalul didactic al Institutului.

Activitățile		Normele de timp, în ore, pentru calculul volumului didactic al personalului		
I. ACTIVITATEA DIDACTICĂ				
1.	Ore de curs	2 ore pentru o oră academică		
2.	Ore practice (seminare, laborator)	1,5 ore pentru o oră academică		
3.	Ore individuale	1 oră pentru o oră academică		
4.	Consultații	curente	2 ore pentru grupă	
		în perioada de pregătire către examenele	de curs	4 ore pentru grupă
			finale	6 ore
5.	Primirea examenelor	oral	0,5 ore pentru audient	
		scris	1 oră pentru audient	
6.	Primirea examenelor de admitere - proba orală - proba scrisă	cîte 4 ore pentru fiecare supraveghetor		
		1 oră fiecărui examinator pentru fiecare candidat		
		1 oră pentru controlul unei lucrări		
7.	Verificarea lucrărilor contestate	1 oră pentru fiecare lucrare		

8.	Verificarea lucrărilor de control prevăzute în planurile de învățămînt	pînă la 0,5 ore pentru o lucrare
9.	Conducerea stagiilor de practică	1 oră pentru un audient pe săptămîină
II. ACTIVITATEA INSTRUCTIV – METODICĂ		
1.	Elaborarea planurilor și a curiculei la discipline	pînă la 50 ore pe an
2.	Elaborarea testelor și spețelor pentru examenele de admitere - proba scrisă (test) - proba orală (spețe)	o variantă – 10 ore un set – 60 ore
3.	Elaborarea suporturilor de curs, materialelor didactice prevăzute în planurile de editare	pînă la 40 ore pentru o coală de tipar
4.	Pregătirea către curs, seminar și alte activități auditoriale	2 ore pentru o oră, dar nu mai mult de 60 ore pe an
5.	Elaborarea cursurilor computerizate	pînă la 100 ore pe an
6.	Elaborarea subiectelor testelor pentru examene	pînă la 15 ore pentru o variantă
III. ACTIVITATEA DE CERCETARE		
1.	Executarea lucrărilor de cercetare planificate în Institut	pînă la 100 ore pentru coala de tipar, dar nu mai mult de 0,5 din norma didactică planificată
IV. ACTIVITATEA ORGANIZAȚIONAL – DIDACTICĂ		
1.	Participarea la activitățile Consiliului Științific, ale altor comisii și la alte activități planificate în Institut	pînă la 40 ore pe an
2.	Participarea la activitățile Comisiei pentru organizarea concursului de admitere în Institut	pînă la 100 ore

- 2.5. Normativele prevăzute în prezentul Regulament sînt normative–model și prezintă un instrument pentru planificarea adecvată, distribuirea volumului de lucru personalului didactic în scopul utilizării efective a activității lui.
- 2.6. Restricția „pînă la” presupune că normele concrete vor fi stabilite de Directorul executiv la propunerea șefului Direcției instruire și cercetare în limitele fondului de salarii și ale statelor aprobate.
- 2.7. La determinarea sarcinii individuale de lucru a cadrului didactic, Directorul executiv va ține cont de caracterul activității didactice, volumul și ponderea altor activități metodice și de cercetare.
- 2.8. Norma didactică anuală a unui cadru didactic titular din Institut se constituie în jurul la 600 ore pe an și va cuprinde activitățile propuse în Compartimentul I din Normativele–model. Celelalte compartimente vor completa numărul de ore stabilit pentru cadrul didactic.
- 2.9. Personalul didactic titular și prin cumul al Institutului, cu excepția persoanelor detașate, este salarizat la nivelul judecătorilor din curțile de apel, stabilit în Legea cu privire la sistemul de salarizare în sectorul bugetar.
- 2.10. Personalul didactic care nu este angajat permanent în cadrul Institutului se remunerează ținîndu-se cont de orele efectiv lucrate și normativele–model. Tariful unic pentru o oră academică se calculează reieșind din nivelul de salarizare a judecătorilor din curțile de apel, stabilit în Legea cu privire la sistemul de salarizare în sectorul bugetar, în raport cu cifra 60, care constituie norma didactică lunară, în ore, a unui cadru didactic titular.

III. DISPOZIȚII FINALE

- 3.1. Prevederile prezentului Regulament se aplică și asupra activității didactice a personalului administrativ al Institutului, care întrunește condițiile cerute pentru ocuparea postului didactic respectiv.
- 3.2. Prevederile prezentului Regulament, referitoare la concursul privind suplinirea posturilor didactice, nu se aplică personalului menționat la pct.3.1.

Anexă
la Hotărîrea Consiliului INJ
nr.3 din 21.06.2007

REGULAMENT privind formarea profesională continuă

Sumar:

- I. Dispoziții generale
- II. Programul de formare profesională continuă
- III. Cursurile de formare profesională continuă
- IV. Cheltuielile ce țin de organizarea și desfășurarea cursurilor
- V. Formarea profesională continuă a altor persoane ce contribuie la înfăptuirea justiției
- VI. Formarea profesională la distanță

I. DISPOZIȚII GENERALE

- 1.1. Formarea profesională continuă a judecătorilor și procurorilor, a grefierilor și executorilor judecătorești, precum și a altor persoane care contribuie la înfăptuirea justiției (toți numiți în continuare audienți) constituie garanția aplicării uniforme și supremației legii, înfăptuirii justiției în mod independent, imparțial și profesional.
- 1.2. Responsabilitatea pentru formarea profesională continuă a audienților revine Institutului Național al Justiției (în continuare–Institut), care este garantul standardelor profesionale în domeniul justiției, Consiliului Superior al Magistraturii, Procuraturii Generale, Ministerului Justiției, precum și fiecărui audient prin pregătire individuală.
- 1.3. Formarea profesională continuă se organizează atât la sediul Institutului, cât și în cele șapte zone ale țării (Bălți, Orhei, Călărași, Chișinău – 2, Căușeni, Cahul) în circumscripțiile curților de apel – pentru judecători și grefieri, în circumscripțiile procuraturilor – pentru procurori, în circumscripțiile oficiilor de executare – pentru executorii judecătorești.
- 1.4. Activitatea de formare profesională continuă este asigurată de personalul de instruire al Institutului, de judecători, procurori, grefieri și executori judecătorești cu o bună pregătire profesională, de cadre didactice din învățământul juridic superior acreditat, de alți specialiști naționali și străini. De asemenea, în calitate de personal de instruire al Institutului pot fi avocații, notarii și alte persoane care contribuie la înfăptuirea justiției și care au o bună pregătire profesională.
- 1.5. Formarea profesională continuă va pune accentul pe domeniile prioritare stabilite prin documentele strategice, pe dezvoltarea de competențe aplicate și etică profesională, pe dobândirea unor tehnici și abilități non-juridice, pe caracterul practic al temelor studiate.
- 1.6. Formarea profesională continuă a audienților se realizează ținându-se seama de necesitatea specializării lor, de dinamica procesului legislativ și constă, în principal, în cunoașterea aprofundată a legislației naționale, a documentelor europene și internaționale la care Republica Moldova este parte, a jurisprudenței instanțelor judecătorești și a Curții Constituționale, a jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului și a Curții de Justiție a Comunităților Europene, a dreptului comparat, a normelor deontologice vizînd profesia de judecător sau de procuror, de grefier sau de executor judecătorec, în abordarea multidisciplinară a instituțiilor cu caracter de noutate, precum și în cunoașterea aprofundată a unor limbi străine, în formarea și dezvoltarea abilităților de lucru la calculator conectat la rețeaua Internet.
- 1.7. Institutul organizează formarea profesională continuă a judecătorilor și procurorilor, a grefierilor și executorilor judecătorești din fonduri bugetare, iar a altor persoane ce contribuie la înfăptuirea justiției – pe bază de contract.

II. PROGRAMUL DE FORMARE PROFESIONALĂ CONTINUĂ

- 2.1. Institutul organizează formarea profesională continuă conform programelor de studii, coordonate, în mod obligatoriu, cu Consiliul Superior al Magistraturii, Procuratura Generală și Ministerul Justiției.
- 2.2. La elaborarea programului de formare profesională continuă se vor lua în considerație (nu însă obligatoriu) propunerile Consiliului Europei, ale viitorilor audienți, ale formatorilor Institutului și ale altor specialiști din domeniul dreptului, ale societății civile, inclusiv practica altor state și evaluarea rezultatelor formării profesionale din anii anteriori.
- 2.3. Programul de formare profesională continuă trebuie să cuprindă perioadele și denumirile activităților, categoriile și numărul de audienți, organele responsabile de detașare și organele responsabile de organizare.

- 2.4. Programul de formare profesională continuă se prezintă anual Consiliul Institutului pentru aprobare nu mai târziu de luna iulie a anului precedent anului de studii.
- 2.5. Programul de formare profesională continuă aprobat de Consiliul Institutului se transmite, în mod obligatoriu, Consiliului Superior al Magistraturii, Procuraturii Generale și Ministerului Justiției pentru detașarea audienților pentru fiecare curs în parte, luându-se în considerație opțiunile judecătorilor, procurorilor, grefierilor și ale executorilor judecătorești.
- 2.6. Consiliul Superior al Magistraturii, Procuratura Generală și Ministerul Justiției, în colaborare cu Institutul, elaborează și aprobă listele audienților reieșind din numărul minim de 40 ore pe an, pe care judecătorii și procurorii trebuie să le urmeze în temeiul Legii privind Institutul Național al Justiției și numărului minim de ore pe care Ministerul Justiției trebuie să îl aprobe pentru grefieri și executori judecătorești.
- 2.7. La elaborarea listelor audienților organele competente vor ține cont de dreptul acestora de a urma cel mult trei cursuri facultative de formare profesională continuă pe durata unui an de studii, din cadrul programului de formare profesională continuă în domeniile în care dorește să se specializeze sau în acele domenii în care simte nevoia dobândirii unor cunoștințe suplimentare.
- 2.8. Opțiunile judecătorilor, procurorilor, grefierilor și ale executorilor judecătorești pentru a frecventa anumite cursuri se fac prin informarea Institutului sau a Consiliului Superior al Magistraturii, Procuraturii Generale sau, după caz, a Ministerului Justiției, în scris sau direct pe pagina Web a Institutului.
- 2.9. Analizând opțiunile judecătorilor, procurorilor, grefierilor și ale executorilor judecătorești organele responsabile, în colaborare cu Institutul, vor efectua selecția participanților pentru fiecare din cursurile de formare profesională continuă. Selecția audienților la cursuri se face în ordinea preferințelor, în dependență de specificul cursului și specializarea audienților.
- 2.10. În cazurile în care numărul de opțiuni depășește numărul locurilor disponibile pentru un curs, selecția urmează a fi argumentată în lista audienților cursului respectiv sau la cererea audienților ignorați.
- 2.11. Organele responsabile de elaborarea listelor audienților vor ține evidența opțiunilor tuturor judecătorilor, procurorilor, grefierilor și ale executorilor judecătorești, acestea fiind luate în considerație la elaborarea listelor audienților pentru următoarele etape de realizare a cursurilor respective.
- 2.12. Listele audienților aprobate de Consiliul Superior al Magistraturii, Procuratura Generală sau de Ministerul Justiției se prezintă Institutului, instanțelor de judecată, procuraturilor, oficiilor de executare, precum și audienților, pentru a fi avute în vedere la organizarea activității lor.
- 2.13. Consiliul Superior al Magistraturii, Procuratura Generală sau Ministerul Justiției au obligația de a detașa judecătorii, procurorii, grefierii și executorii judecătorești pentru a permite participarea acestora la cursurile de formare profesională continuă. Pe perioada detașării, persoanelor respective li se menține salariul.
- 2.14. Judecătorii, procurorii, grefierii și executorii judecătorești sînt obligați să urmeze cursurile de formare profesională continuă în conformitate cu programul de formare profesională continuă, aprobat de Consiliul Institutului, și listele audienților aprobate de Consiliul Superior al Magistraturii, Procuratura Generală sau de Ministerul Justiției.

III. CURSURILE DE FORMARE PROFESIONALĂ CONTINUĂ

- 3.1. Institutul organizează cursurile de formare profesională continuă în strictă conformitate cu programul de formare profesională continuă, aprobat de Consiliul Institutului.
- 3.2. Cursurile de formare profesională continuă se desfășoară, de regulă, sub formă de seminare, cursuri multidisciplinare și cursuri tematice, vizite și stagii de studii sau alte forme de realizare a formării profesionale continue, reieșind din obiectivul cursului.
- 3.3. La fiecare curs de formare profesională continuă participă între 20 și 40 audienți, în funcție de metodologia de desfășurare a cursului. Poate fi stabilit un număr mai mic de audienți în cazul unor cursuri în care accentul cade pe interactivitate (colocvii, seminare tip atelier, în care se urmărește provocarea unor discuții pe marginea unor studii de caz, spețe, dosare) și un număr mai mare de audienți în cazul unor seminare în care metoda preponderentă este cea de tip expunere (întruniri, conferințe, mese rotunde).
- 3.4. Cursurile de formare profesională continuă se desfășoară conform planului de curs elaborat de Institut în colaborare cu formatorul responsabil de cursul respectiv.
- 3.5. Planul de curs trebuie să conțină instituțiile responsabile de organizare, data și locul desfășurării seminarului, tematica, agenda și lista participanților.
- 3.6. Institutul dotează fiecare participant la curs cu rechizitele și materialele didactice și informaționale care vor fi utilizate la cursul de instruire respectiv.

- 3.7. Formatorii cursului elaborează îndrumare, broșuri sau alte materiale didactice ori informative, cu susținerea și aprobarea Institutului, după care le transmit Secției abilități non-juridice, relații cu publicul și editări pentru a fi afișate pe pagina Web a Institutului și le pun gratuit la dispoziția audiențelor cursului.
- 3.8. Institutul organizează atât cursuri generale de formare profesională continuă, cât și cursuri speciale.
- 3.9. Cursurile speciale de formare profesională continuă se organizează pentru:
  - a) judecătorii din instanțele specializate și procurorii din procuraturile specializate;
  - b) judecătorii care au fost numiți în condițiile art.20 din Legea privind statutul judecătorului.
- 3.10. Domeniile de formare, tematica, modul de organizare și desfășurare a cursurilor prevăzute la pct. 3.9. se aprobă de Consiliul Institutului, cu coordonarea Consiliului Superior al Magistraturii și Procuraturii Generale.
- 3.11. Cursurile prevăzute la pct. 3.9. lit.b) se încheie prin susținerea unui test și eliberarea certificatului, de modelul aprobat de Consiliul Institutului.

IV. CHELTUIELILE CE ȚIN DE ORGANIZAREA ȘI DESFĂȘURAREA CURSURILOR

- 4.1. Cheltuielile ce țin de desfășurarea cursurilor de instruire continuă a judecătorilor, procurorilor, grefierilor și a executorilor judecătorești vor fi finanțate din contul și în limitele mijloacelor bugetare prevăzute în acest scop, conform devizelor de cheltuieli aprobate în modul stabilit.
- 4.2. Cheltuielile pentru desfășurarea cursurilor menționate la pct. 4.1. se compensează ținându-se cont de disponibilitățile financiare ale Institutului, în limitele următoarelor normative, stabilite pentru un participant:
  - a) birotică – 50 lei;
  - b) băuturi, cafea, apă minerală, gustări în timpul pauzelor – 15 lei pe zi;
  - c) prânz – 30 lei pe zi;
  - d) certificate – 25 lei.

Notă: În limitele normativului pentru birotică se vor efectua cheltuieli în scopul procurării consumabilelor, ecusoanelor pentru fiecare participant, precum și a materialelor necesare în vederea amenajării sălii pentru curs.

- 4.3. În vederea desfășurării cursului preconizat, Directorul executiv emite un ordin de aprobare a devizului de cheltuieli cu indicarea persoanelor responsabile.
- 4.4. După desfășurarea cursului, persoanele responsabile desemnate prin ordinul Directorului executiv vor prezenta, în mod obligatoriu, Direcției economico-administrative raportul financiar cu justificarea prin acte a cheltuielilor.
- 4.5. Răspunderea pentru respectarea normativelor și utilizarea rațională a mijloacelor se pune în seama Directorului executiv și persoanelor responsabile desemnate prin ordin.

V. FORMAREA PROFESIONALĂ CONTINUĂ A ALTOR PERSOANE CE CONTRIBUIE LA ÎNFĂPTUIREA JUSTIȚIEI

- 5.1. Institutul organizează formarea profesională continuă a altor persoane ce contribuie la înfăptuirea justiției, conform unui program aprobat de Consiliul Institutului.
- 5.2. Programul de formare profesională continuă se elaborează ținându-se cont de solicitările parvenite fie pe pagina Web a Institutului, fie în scris de la viitorii audienți, pînă la sfîrșitul lunii iunie anterioară anului de studii.
- 5.3. Programele de formare profesională continuă a altor persoane ce contribuie la înfăptuirea justiției se afișează, în mod obligatoriu, pe pagina Web a Institutului și se publică în revista Institutului.
- 5.4. Doritorii de a urma cursuri de perfecționare profesională continuă pe bază de contract completează formularul de participare – fie direct pe pagina Web a Institutului, fie îl prezintă personal sau prin poștă.
- 5.5. La sfîrșitul fiecărui curs de formare profesională continuă audienții completează o fișă de evaluare a dezbaterilor și a formatorilor, după care primesc un certificat de modelul aprobat de Consiliul Institutului.
- 5.6. Plata pentru cursuri se achită în volum total, pe contul de decontare al Institutului, cu cel puțin 5 zile înainte de începerea cursurilor.

VI. FORMAREA PROFESIONALĂ LA DISTANȚĂ

- 6.1. Institutul organizează formarea profesională la distanță a persoanelor ce contribuie la înfăptuirea justiției, utilizînd resursele Internetului.
- 6.2. Formarea profesională la distanță este facultativă.
- 6.3. Accesul la formarea profesională la distanță este liber.

DOCTRINĂ

Elena ARAMĂ

doctor habilitat în drept,
profesor universitar

Catedra Teoria și Istoria Dreptului
Universitatea de Stat din Moldova

Gheorghe AVORNIC

doctor habilitat în drept,
profesor universitar

Catedra Teoria și Istoria Dreptului
Universitatea de Stat din Moldova

DISCUȚII ÎN JURUL DIMENSIUNII TEMPORALE A FENOMENULUI JURIDIC

The temporal dimension of a juridical phenomenon have constituted the object of research of the law doctrine, being analysed from more perspectives, first of all, in the sense of the moment of appearance of law and of the juridical system, referring to the limit of jurisdiction which should be accepted to be within the law and minimal conditions of survival is given to the juridical system, and secondly, in the sense of diachronic perspective, of law evolution in time. The study of historical evolution of law leads to the conclusion that law is anterior to state and along its history it was and still is more than a national law. There are two minimal conditions of survival of the juridical system: a formal one, that of legitimacy, the second – teleological – promotion by means of law of the common benefit, that is, of certain morality criteria. Both conditions should be respected by modern law-maker, who cannot proclaim laws only at his will, and should proclaim laws in a stable framework – that of the Constitution.

Studiul apariției sistemelor, evoluția lor în timp, maniera de a gestiona imperativele contradictorii ale stabilității și adaptării, capacitatea de a modifica propriile reguli de funcționare reprezintă un domeniu important al teoriei sistemelor. Dreptul, în genere, fenomenul juridic este demult prezentat ca un sistem. Dimensiunea temporală a fenomenului juridic a constituit obiectul de cercetare al doctrinei juridice, fiind studiată din mai multe perspective: în primul rând, în sensul momentului apariției sistemului juridic și al dreptului cu referire la pragul de juridicitate care trebuie acceptat, asemeni condițiilor minime de supraviețuire a sistemului juridic, apoi – în sensul perspectivei diacronice, al evoluției în timp.

Orice sistem normativ (deci și cel juridic) prezintă interes din cel puțin două puncte de vedere:

- material – valori și atitudini și
- formal – ceea ce înseamnă reguli și instituții care traduc aceste valori și atitudini.

Autorii Michel van de Kerchove și Francois Ost, profesori la Universitatea Saint-Louis din Bruxelles, au căutat răspuns la întrebarea: dreptul se naște sub forma sistemului?

În baza lucrărilor științifice ale antropologilor și etnologilor, răspunsul este negativ, căci regulile dreptului

nu se deosebesc de cele morale, religioase, care asigură acestora o origine sacră imemorială. Nu existau nici reguli codificate, nici putere politică concentrată, nici administrație centralizată.

Analizând ordinea juridică, legea în societățile africane tradiționale, R. Verdier și E. Leroy au scos în evidență faptul că în Africa neagră legea nu este un instrument de guvernare sau o putere a individului; raportată la fondarea societății, legea este un fundament, fiind îmbrăcată în mit care se actualizează în rituri.

Drepturile individului sînt legate de obligațiile corespundente ordinii statutare, depind de poziția concretă și funcțiile reale pe care și le-a asumat în cadrul societății. Viața socială se concentrează în jurul a trei domenii: rudenie, teritoriu, religie, calificate de Verdier ca ordini juridice particulare în sensul unui sistem de idei, valori și uzaje ce atribuie fiecărui domeniu condiția sa.

Legea fundamentală este mitul; originea sa explică poziția societății în Univers și arată prohibițiile fundamentale. Prin reactivarea acestei expuneri individul învață să participe prin natura lucrurilor la ordinea cosmică instaurată la origine de zei și care prevalează asupra dezordinii ce amenință mereu grupul/comunitatea.¹

Mitul vine de jos, emană de la grup și se raportează la tradițiile strămoșilor. Dar legea nu este făcută pentru a promova reforme. Manifestarea acestui drept este cutuma; ea apare ca o legătură între lumea vizibilă și invizibilă a strămoșilor și energiile cosmice, dar și ca un ansamblu de reguli ce trebuie să fie urmate de grup și care sînt indispensabile reproducerii relațiilor sociale. Neavînd exactitatea/fixitatea legii, cutuma este interpretată după nevoile particulare de moment. Deci, nu formează un sistem coerent; important este nu conținutul, ci modul de abordare a problemelor, de rezolvare a conflictelor, concilierea și valorile ce necesită a fi urmate. Puterea are un caracter multiplu, ea nu aparține unui om sau organ, ci este divizată potrivit funcțiilor diferite pe care le exercită diferiți membri ai comunității: șef de familie,

de cartier, de sat, responsabil de bunuri sacre, de rituri, vânător – fiecare cu rolul său; puterea este deci un porteparole al cutumei.

J. Carbonnier conchide: nu putem stabili când anume a apărut dreptul, dar, cu siguranță, el este anterior statului și e mai mult decât dreptul etatic.² O asemenea concepție este susceptibilă de a aduce clarificări suplimentare conceptului dreptului și de a găsi noi căi de valorificare a complexității fenomenului juridic, luând în considerație și dreptul arhaic.

Raportându-ne la istoria dreptului național putem menționa că ceea ce a fost numit de români „legea țării” a reprezentat regulile ce s-au format încă înaintea constituirii statelor medievale românești și reglementau nu numai raporturile între membrii vechii obști românești, ci și pe cele dintre obști. Totodată, „legea țării” conținea și sancțiunile pe care le aplicau organele mai puțin instituționalizate ce aveau sprijinul, aderența și chiar participarea nemijlocită a membrilor comunității.

Un astfel de control social, posibilitate de rezolvare a conflictelor și de exercitare a puterii, poate fi numit juridic? Unii antropologi răspund negativ, susținând că nu neapărat regulile erau cele ce trebuiau respectate, ci ordinea și aplanarea conflictelor.³

Alții, printre care Malinowski, Gluckman, au răspuns pozitiv, căci dacă o societate respectă regulile și penalizează încălcările, atunci ea trăiește sub regim de drept, chiar dacă nu există instituții specifice.⁴ Răspunsurile sînt în funcție de definirea pragului juridicității a priori, dincolo de care începe lumea juridică, lăsînd în urmă pe cea prejuridică. Totuși, rămîne cert un lucru, pe care istoria dreptului ni-l furnizează cu lux de amănunte: societatea arhaică nu a dispus de un sistem juridic avînd aceeași natură materială și formală ca societatea actuală.

În literatura antropologică, pragul juridicității este stabilit cu ajutorul criteriului numit de P. Bohannan „dubla instituționalizare” – adică, chiar dacă într-o comunitate există reguli, pentru a fi considerate juridice, acestea trebuie să fie reformulate de un organ legislativ, apoi, în caz de încălcare, să fie restabilite, apărute și interpretate de curți și tribunale.

În altă ordine de idei, H. Maine a putut interpreta trecerea de la modelul tradițional la cel „civilizat” ca trecere de la statut la contract. Giorgio del Vecchio a numit-o trecere de la asociația necesară la cea voluntară. În primul caz, individul este puternic legat de grupul din care provine – se naște într-o anumită castă, categorie socială, familie – a cărei identitate nu depinde de opțiunea sa. Individul nu se poate deplasa liber, nu poate trece dintr-o categorie în alta, deseori răspunderea este colectivă, deci se găsește într-o stare de asociație involuntară sau necesară. În asemenea caz, individul își asumă roluri, funcții stereotipe, dar treptat el își poate

determina liber condițiile de viață, dobîndește personalitate juridică, are patrimoniu și răspundere proprii, el poate să se desprindă de grup, să emigreze, să revină acolo de unde a plecat. Omul are posibilitatea de a intra într-o comunitate nouă și poate să-și determine, deși cu anumite limite, legăturile juridice cărora înțelege să se supună.⁵ Aceasta înseamnă că mișcarea istoriei se face într-un sens de autonomizare progresivă a individului, unde contractul devine expresia celei mai eficace voințe juridice.

Modul de soluționare a conflictelor diferă într-un cadru comunitar de cel de tip etatist: imperativul major în cadrul comunitar arhaic constă în restabilirea solidarității comunității, iar în cadrul legalist-etatist – în a rezolva conflictul, ceea ce înseamnă a aplica regula, sancționînd pe cel care a încălcat-o. În primul caz – prin conciliere și arbitraj, în al doilea – prin aplicarea strictă și unilaterală a normei. În logica celui de-al doilea caz există pericolul ca integritatea regulii să valoreze mai mult decât coeziunea grupului și să se prezinte ca un scop veritabil.

Tranziția de la lumea prejuridică la cea juridică se poate face pe baza unui criteriu stabilit de Max Weber – forma raționalității; pe baza acestuia el a realizat o tipologie a diverselor sisteme juridice și a sugerat sensul transformărilor acestora. În sistemele iraționale, care nu aveau norme generale, valorile concrete dictau, prin conținut, soluții în lipsa unor principii a priori, iar prin formă – ordalii, dueluri, oracole.

În sistemele raționale, bazate pe reguli generale, valorile concrete dictau, prin conținut, soluții fondate pe principiile unei ideologii, iar prin formă – structurarea dreptului în concepte și categorii abstracte și ierarhizate. Evoluția a mers în sensul unei raționalizări progresive a sistemelor juridice.⁶

Fr. Hayek distinge două categorii opuse în clasificarea ordinilor juridice:

- kosmos – ordine spontană, coaptă în timp, autogenerată. Rezultă din acțiuni nedeliberate, prin numeroși agenți, modelul social fiind cel al cutumei, limbajului, pieței;
- taxis – este aranjament, construcție, produs al acțiunilor deliberate ale oamenilor. Are forma de ordine și comandamente în serviciul intenției creatorilor săi.

Dreptul-kosmos nu este inventat de nimeni, taxis este vocea legiuitorului. Aceste teorii sînt compatibile cu tezele lui Hart și Bohannan care, cu trecerea timpului, au fost completate din perspectiva temporalității, afirmîndu-se că nu toate normele secundare s-au impus simultan, ci că este posibil că au apărut mai întîi reguli de decizii și apoi de schimbare.⁷

S-a observat că orice sistem normativ tinde spre un echilibru ce corespunde nevoilor sale specifice. Sistemele

simple – starea de natură – sînt satisfăcute de norme ai căror destinatari sînt în același timp și autori, și judecatori. Apoi, sistemele sînt dotate cu reguli de sancțiune sau de schimbare și devin semicomplexe. Chiar dreptul arhaic, cutumiar, prevede sancțiuni care diferă în funcție de subiectul împotriva căruia sînt îndreptate: străin de grup sau membru al grupului. Ca efect se stabilește solidaritatea comunității împotriva străinului, dar și împotriva propriului membru care a încălcat regula. Sistemele juridice aplică succesiv ambele strategii – de conservare și de inovare; dreptul arhaic apelează inițial la conservare, după care se recurge tot mai mult la ambele.

Condițiile de supraviețuire a sistemului juridic sînt definite în două planuri: în drept și în fapt. În planul de drept, condiția de legitimitate este condiția supraviețuirii. De pe poziții jusnaturaliste, J.Locke afirmă că nu există sistem juridic decît dacă guvernării izează puterile lor pentru a promova binele comun; în caz contrar, acei guvernați sînt eliberați de obligația de a se supune legii. În același sens, L.Fuller definește criteriile de moralitate internă a dreptului ce trebuie respectate de un bun legiuitor sub sancțiunea anulării contractului social.

Menținerea sistemului juridic în vigoare ca o chestiune de fapt depinde de raporturile ce se stabilesc între efectivitatea și legitimitatea unei ordini juridice.

Este cunoscută clasificarea normelor făcută de prof. H.Hart, divizîndu-le în *primare* și *secundare*. Normele primare sînt cele ce stabilesc drepturi și obligațiuni membrilor comunității. Ele au existat încă din timpurile arhaice, fiind stabile, neexistînd însă mijloace de executare. Sarcina executării le revine normelor secundare, care sînt: de recunoaștere (rules of recognition) ce determină validitatea celorlalte norme, de schimbare (rules of change) – prevăd ordinea de schimbare a normelor primare și de decizie (rules of adjudication) – cu ajutorul lor se pun în aplicare sancțiunile în caz de încălcare a normelor primare.⁸

Urmînd această idee, H.Hart determină două condiții minime care trebuie să fie îndeplinite pentru a menține sistemul juridic:

- regulile de conduită să fie respectate de toți;
- regulile de recunoaștere ce determină criteriile de validitate juridică, ca și regulile de schimbare și decizie, trebuie să fie admise de autorități ca modele publice și comune de conduită pe care ele le adoptă în această calitate. Deci, este vorba despre alt timp al dreptului – acela al societăților organizate etatic. Hart consideră că trecerea de la lumea prejuristică (ce cunoaște doar reguli primare) la cea juridică se face atunci cînd societatea este dotată cu reguli secundare ce conferă autorităților și particularilor competențe specifice ce pot garanta, modifica regulile primare.⁹

De data aceasta, Hart a folosit clasificarea în norme primare și secundare ca o condiție a existenței sistemului juridic căruia i-a conferit o dimensiune temporală. Ca o condiție suplimentară, Hart menționează „conținutul minim de drept natural” – un număr de reguli cu privire la protecția persoanelor, proprietăților și promisiunilor, bineînțeles și reguli de sancționare în caz de nerespectare. Un sistem juridic nu tinde numai să se mențină, ci și să se dezvolte totodată, gestionînd schimbările în mediul social; totodată, el tinde să mențină cel mai eficace echilibru, conciliînd necesitatea de securitate și inovare.

Diverse timpuri ale dreptului pot fi raportate la surse distincte care le constituie: timpul de constituire – timpul de lungă durată, sau al cutumei – timpul prometeian, sau al legiuitorului – timpul jurisprudenței, sau ciclic – al alternației între avansare și retragere, iar doctrina penetrează toate timpurile, astfel încît timpul dreptului a fost numit *timpul atemporal al doctrinei*.¹⁰ În funcție de sursa ce predomină, se face concluzia despre timpul corespunzător.

Ca punct de pornire s-a utilizat eseul lui G.Husserl consacrat timpului juridic, conform căruia se disting: timpul trecut – al judecătorului, timpul viitor – al legiuitorului și timpul prezent – al administrației. În mod obișnuit putem interpreta că raporturile, situațiile, actele juridice prezentate spre rezolvare judecătorului țin de domeniul trecutului, legiuitorul stabilește reguli noi privind viitoarea configurare a raporturilor, situațiilor juridice preconizate, iar organele puterii executive reacționează la necesitățile prezente ale persoanelor și societății.

G.Husserl susține, însă, că dacă societatea este ancorată în trecut, atunci tradiția este sursa dreptului, judecătorul fiind interpretul; în acest caz este vizat sistemul *common law*. În cazul în care societatea este orientată spre viitor – ca izvor dominant al dreptului se impune legea. Dacă slăbesc sistemele de valori care legau oamennii de trecut sau care îi proiectează în viitor, atunci se instaurează prezentul și dominația executivului asupra celorlalte două puteri, iar concluziile de drept pot aduce în discuție și considerații de oportunitate.

Dacă se subscrie la această prezentare, este posibil a o face mai fină, raportînd-o la niveluri de complexitate a diverselor sisteme juridice. M. van de Kerchove și F.Ost au raportat-o la concepția lui Hart despre normele primare și secundare: timpul propriu sistemelor normative simple, compuse numai din norme primare, este timpul cutumei.

Sistemele juridice mai complexe presupun un timp deliberat condus de agenți juridici, deci este prometeian, dar care este temperat de timpul cumulativ sau de alternația între înaintare și rămînere în urmă.

A fost înaintată ipoteza că sistemele actuale, afectate de o ruptură de echilibru în raportul dintre normele primare și cele secundare, se angajează într-o varietate nouă de temporalitate ce va antrena o alterare decisivă a

formeii juridice. Ordinile juridice complexe au un echilibru dinamic ce rezultă dintr-un dozaj adecvat al normelor de schimbare și de sancționare. O dirijare conștientă a timpului juridic se instaurează aici și ea este acompaniată de tentativa de regulare a timpului social.

Sensul general al mișcării este orientat spre viitor, pe care de acum pretinde să-l guverneze, dar cuceririle trebuie consolidate concomitent – de o astfel de manieră, încât timpul prometeian să fie temperat de cel cumulativ sau de alternanță.

Diversitatea funcțiilor exercitate de normele secundare condiționează arbitrajul între trecut și viitor. Sistemele juridice complexe sînt autoregulate și sînt apte de a stăpîni durata validității regulilor și ritmul convenabil schimbărilor prevăzute; gradul de homeostazie este posibil să fie foarte apropiat de cel optim, de aceea și există un echilibru între ele.

M. van de Kerchove și F.Ost consideră că astăzi acest echilibru este compromis în cadrul sistemelor juridice hipercomplexe ce vin în Statul-Providență. Din momentul în care dreptul nu se mulțumește cu arbitrarea raporturilor sociale, ci se vrea un agent al schimbării, încetează să se mai refere la interesul general abstract și static; de acum înainte se va determina în funcție de obiective dinamice. În aceste condiții, stabilitatea și rigiditatea regulii de drept devin obstacole: norma va adopta o formă suplă: se va numi plan, lege de abilitare, de orientare. Forma juridică va face obiectul instrumentalizării în serviciul obiectivelor definite de discipline externe dreptului: economie, medicină, management. Mutabilitatea de principiu înscrisă în sistemele complexe este ea însăși pusă în serviciul unei normativități sociale, radical evolutive.

În urma disfuncțiilor identificate sub numele de „criza statului de drept” se manifestă inflația legislativă, ineficiența sancțiunii penale, erodarea a însăși normativității dreptului. Aceste carențe sînt strîns legate de funcțiile considerate, înlocuite cu normele secundare: funcția de identificare a regulilor specific juridice și real obligatorii; funcția de adaptare a regulilor la schimbări; funcția de garanție a regulilor în caz de încălcare.

Deci, M.van de Kerchove și F.Ost ajung la concluzia că este permisă formularea următoarei ipoteze: dacă într-un context cutumiar ce corespunde unei temporalități statice sînt absente regulile secundare, atunci într-un context modern există o formă de echilibru între normele primare și cele secundare, corespunzător temporalității cumulative, alternînd tradiția și anticipația, pe cînd într-un context postmodern se merge pe inflația regulilor secundare, fapt ce corespunde birocratizării statului și descompunerii normelor primare. Descompunerea nu se înțelege aici în sens de dispariție a regulilor ce interzic/impun obligații; din contra, ele abundă, dar, în legătură cu modificarea lor frecventă sau cu determinarea

a posteriori a conținutului lor, aceste reguli sînt tot mai puțin cunoscute și încă mai puțin interiorizate.

Dezechilibrul este generat de recurgerea la reguli de schimbare necompensate de reguli de sancționare, care sînt ineficiente și de reguli de identificare exagerat de complexe. Previzibilitatea Statului de Drept face loc Statului-Providență; este vorba de o temporalitate nu doar accelerată, ci mai degrabă riscantă. Condamnat să gestioneze imprevizibilul, dreptul Statului-Providență își pierde facultățile sale homeostatice, adică de autoregulare, cu un echilibru dinamic ce păstrează parametrii esențiali pentru menținerea sistemului în limite admisibile.

Pornind de la faptul că mecanismele homeostatice funcționează eficace atunci cînd sistemele juridice prezintă o anumită autonomie, autorii sus-menționați își exprimă îngrijorarea în legătură cu situația actuală, cînd recursul nerezonabil la reguli de schimbare și sancțiune poate avea ca efect denaturarea juridicului, aservind normele definite de interpretii tehnostiinței. Dacă în societățile arhaice, înainte de a fi măcar parțial autoregulat, dreptul s-a detașat cu greu de moravuri, morală, religie, astfel nefiind ușor identificabil atunci (în concepția lui H.Hart fiind constituit doar din reguli primare), în perioada modernă dreptul și-a dobîndit o relativă autonomie, debarasîndu-se de caracterele religioase. El s-a evidențiat ca un fenomen pur uman cu scopul de a face posibilă viața socială (s-a dotat, potrivit aceluiași H.Hart, și cu forme corespunzătoare: reguli de recunoaștere, schimbare și decizie). În societatea postmodernă dreptul riscă să-și piardă specificitatea, de a fi redus la un joc de forme ce animă rațiunea tehnică eterogenă.

Referințe:

- ¹ R.Verdier. *Ordres juridiques, loi et societe politique en Afrique noire // Droits et cultures* (Paris), 1984, nr.7, p.199; E.Leroy. *Lesprit de la coutume et l'ideologie de la loi // Le connaissance du droit en Afrique* (Bruxelles), 1984, p.210-240.
- ² Apud: Gh.Mihai. *Fundamentele dreptului*. Vol. I-II. – București: ALL Beck, 2003, p.191.
- ³ S. Roberts. *Order and dispute*. – Harmondsworth, 1979, p.26-29 // Apud: Michel van de Kerchove, Francois Ost. *Le systeme juridique entre ordre et desordre*. – Paris: PUF, 1988, p.210.
- ⁴ B. Malinowski. *Crime and custom in savage society*. – Harcourt, 1926, p.58; M. Gluckman. *Politics, law and ritual in tribal society*. – Oxford, 1971, p.182 // Apud: Michel van de Kerchove, Francois Ost. *Le systeme juridique entre ordre et desordre*. – Paris: PUF, 1988, p.210.
- ⁵ A se vedea: Georgio del Vecchio. *Leții de filosofie juridică*. – București: Europa Nova (f.a.), p.315.
- ⁶ M.Weber. *Sociologie du droit / Traduit par J.Grosclaude*. – Paris: 1986, p.20-21.
- ⁷ Fr.Hayek. *Droits, legislation et libertes*. Vol.I: *Regles et ordres / Traduit par R.Audouin*. – Paris: PUF, 1973, p.41.
- ⁸ H.Hart. *The Concept of Law*. – Oxford: Clarendon Press, 1961, p.189.
- ⁹ *Ibidem*, p.279.
- ¹⁰ F.Ost. *Les multiples temps du droit*. – În: *Le droit et le futur*. – Paris: PUF, 1985, p.115.

Sergiu BRÎNZĂ

doctor habilitat în drept,
profesor universitar

Catedra Drept Penal și Criminologie
Universitatea de Stat din Moldova

DIFICULTĂȚILE APLICĂRII DE CĂTRE INSTANȚELE JUDECĂTOREȘTI A ART.287 CP RM. REFLECȚII TEORETICE CU IMPLICAȚII PRACTICE

The difficulties met by the judicial instances while putting into practice the art.287 of the Criminal Code of Republic of Moldova are analyzed in the present study. The article contains theoretical reflections with practical implications. The main goal of the study is to reduce the number of deficiencies from the content of the Decision of the Plenum of the Supreme Court of Republic of Moldova, No.4 from 19.06.2006 "With regards to the judicial practice in the penal cases on hooliganism", which declared aim is "the correct and uniform application of the legislation that refers to the examination of cases on hooliganism". The suggestions and proposals formulated in the article have the nature of fixing more precisely the limits of application of the art.287 of the Criminal Code of Republic of Moldova.

Caracterul adecvat al reflectării verbale a dreptului în textul legii penale poate fi privit ca un rezultat ideal, ca un obiect final și suprem al activității legislative, ca un criteriu de evaluare a eficacității acestei activități și, totodată, ca un stimulent de perfecționare continuă a legii penale. În virtutea faptului că între litera legii penale și spiritul legii penale nu poate fi pus semnul egalității (cît de perfectă ar fi legea penală), elucidarea sensului legii penale va constitui întotdeauna o problemă de maximă actualitate.

În acest plan, V.V. Ignatenko consideră că prin „calitatea juridică a legii” se înțelege totalitatea constantă a calităților de legalitate juridică, precum și a calităților juridico-instrumentale și tehnico-juridice, care împreună constituie una din premisele acțiunii eficiente a legii, în conformitate cu scopurile trasate la adoptarea ei. În special, calitatea tehnico-juridică a legii se exprimă prin calitatea corelării în lege a factorului formal și a celui estimativ (printre cele mai importante aspecte ale acesteia se numără utilizarea rațională a conceptelor estimative), precum și în calitatea lingvistică a legii.¹ În același fâgaș ideatic, A.P. Ciugaev și E.V. Barakina susțin că insuficiența calitate a conținutului legii penale se exprimă, în special,

prin imprecizia și neclaritatea lexicului legal, ceea ce are drept urmare interpretarea echivocă a legii penale.²

Sub acest aspect, art.287 CP RM reprezintă una din cele mai dificile norme penale. Sintagmele „care încalcă grosolan ordinea publică și exprimă o vădită lipsă de respect față de societate”, „opunerea de rezistență”, „cinism sau obrăznicie deosebită” etc., specificate în dispoziția de incriminare a faptei de huliganism, fie că reprezintă concepte estimative, fie că se caracterizează prin imprecizie și neclaritate, fie îmbină ambele aspecte. Iată de ce, judecătorilor trebuie să le fie propus un model eficient de îndrumare în procesul de înfăptuire a justiției privind cauzele referitoare la huliganism.

V.E. Godik are dreptate cînd afirmă: „Echivocitatea interpretării se manifestă cel mai acut în procesul de înfăptuire a justiției. Dacă hotărârile judecătorești reprezintă una din formele de realizare a dreptului, însă hotărârile respective oferă o interpretare ambiguă a normelor de drept, apare problema eficienței legii în principiu”.³ Tocmai de aceea, Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la practica judiciară în cauzele penale despre huliganism”, nr.4 din 19.06.2006 (în continuare – Hotărîrea Plenului nr.4/2006)⁴, are ca scop declarat „aplicarea corectă și uniformă a legislației care vizează examinarea cauzelor despre huliganism”.

Necesitatea imperioasă a interpretării oficiale a prevederilor legii penale (mai cu seamă, a unor prevederi precum cea care vizează infracțiunea de huliganism) o confirmă Curtea Europeană a Drepturilor Omului. De exemplu, în cauza *Kokkinakis contra Greciei*, instanța europeană a subliniat: „...o infracțiune trebuie să fie definită clar prin lege. Această condiție va fi îndeplinită atunci cînd individul poate să știe, pornind de la prevederea normei pertinente și, la nevoie, cu ajutorul interpretării ce-i este dată în jurisprudență (sublinierea ne aparține – n.a.), ce acte și omisiuni sînt de natură să-i angajeze răspunderea penală”.⁵

Desigur, în condițiile desfășurării reformei legislative, un rol aparte este rezervat legiuitorului, care trebuie să-și formuleze ideile cu maximă precizie și claritate. În caz de necesitate, el va efectua interpretarea autentică a prevederilor care nu sînt percepute cu un singur înțeles. Atunci cînd legiuitorul nu-și îndeplinește această atribuție, intervine Plenul Curții Supreme de Justiție. Incontestabil, interpretarea judiciară a legii penale constituie unul dintre principalele tipuri de interpretare oficială a legii penale. Este justificat faptul că tocmai Plenul Curții Supreme de Justiție deține dreptul de a interpreta legea penală nu numai cauzal (în legătură cu examinarea unor cauze penale concrete), ci și dreptul de a conferi interpretării legii penale rolul de instrumental special explicativ, adresat tuturor instanțelor

judecătorești din Republica Moldova, în vederea percepției unitare a sensului legii penale. Reprezentată de judecătorii cei mai pregătiți în plan profesional, această autoritate judecătorească consideră de demnitatea sa să adopte, atunci când este necesar, hotărâri explicative (inclusiv în materie penală).

Hotărârea Plenului nr.4/2006 este una din cele mai recente hotărâri explicative în materie penală, adoptate de Plenul Curții Supreme de Justiție. Ea a înlocuit Hotărârea Plenului Judecătoriei Supreme a Republicii Moldova „Cu privire la practica judiciară în cauzele despre huliganism”, nr.12 din 20.12.1993.⁶ Procesul de elaborare și adoptare a noii hotărâri a fost laborios, fapt demonstrat și de cele două proiecte succesive, în baza cărora a apărut Hotărârea Plenului nr.4/2006. Datorită propunerilor și sugestiilor, parvenite inclusiv de la Catedra Drept Penal și Criminologie a Universității de Stat din Moldova, hotărârea adoptată este mult superioară din punctul de vedere al calității față de respectivele proiecte. Totuși, după cum e și firesc, mai există imperfecțiuni care marchează conținutul Hotărârii Plenului nr.4/2006. De datorita doctrinarilor este să sesizeze aceste imperfecțiuni și să recomande îmbunătățirea calității respectivei hotărâri cu caracter explicativ.⁷

Angajându-ne în acest demers, toate recomandările, pe care le vom formula în continuare, le vom concepe, în primul rând, sub aspectul respectării principiului legalității la interpretarea și aplicarea legii penale.

Astfel, la pct.2 al Hotărârii Plenului nr.4/2006 se menționează: „*Infracțiunea de huliganism, prevăzută la art.287 CP RM, reprezintă acțiunile intenționate care încalcă grosolan ordinea publică și exprimă o vădită lipsă de respect față de societate, manifestate prin oricare din următoarele aspecte:*

- *acțiuni însoțite de aplicarea violenței asupra persoanelor;*
- *acțiuni însoțite de amenințarea cu aplicarea violenței asupra persoanelor;*
- *acțiuni însoțite de opunerea de rezistență reprezentanților autorităților sau altor persoane care curmă actele huliganice;*
- *acțiuni care, prin conținutul lor, se deosebesc prin cinism sau obrăznicie deosebită”.*

Considerăm că această expunere de „aspecte” (care sînt, de fapt, modalități normative ale infracțiunii de huliganism) poate induce în eroare: din interpretarea sistemică a componentelor ei se poate deduce că la lit.d) pct.2 al Hotărârii Plenului nr.4/2006 se au în vedere acțiunile intenționate care încalcă grosolan ordinea publică și exprimă o vădită lipsă de respect față de societate și care, prin conținutul lor, se deosebesc prin cinism sau obrăznicie deosebită.

Însă, o asemenea abordare ar fi incorectă: legiuitorul folosește următoarea formulă în dispoziția art.287 CP RM: „...precum și acțiunile care, prin conținutul lor, se deosebesc printr-un cinism sau obrăznicie deosebită”. Aceasta înseamnă că acțiunile desemnate prin această formulă sînt disjuncte de acțiunile intenționate care încalcă grosolan ordinea publică și exprimă o vădită lipsă de respect față de societate.

În consecință, în vederea asigurării efective a aplicării corecte și uniforme a art.287 CP RM, **recomandăm** Plenului Curții Supreme de Justiție să reformuleze suscitata parte a pct.2 din Hotărârea Plenului nr.4/2006, după cum urmează:

„Infracțiunea de huliganism, prevăzută la alin.(1) art.287 CP RM, presupune oricare din următoarele modalități:

- **acțiuni intenționate care încalcă grosolan ordinea publică și exprimă o vădită lipsă de respect față de societate, însoțite de aplicarea violenței asupra persoanelor;**
- **acțiuni intenționate care încalcă grosolan ordinea publică și exprimă o vădită lipsă de respect față de societate, însoțite de amenințarea cu aplicarea violenței asupra persoanelor;**
- **acțiuni intenționate care încalcă grosolan ordinea publică și exprimă o vădită lipsă de respect față de societate, însoțite de opunerea de rezistență reprezentanților autorităților sau altor persoane care curmă actele huliganice;**
- **acțiuni care, prin conținutul lor, se deosebesc printr-un cinism sau obrăznicie deosebită”.**

Schimbînd registrul, consemnăm un punct de vedere exprimat în literatura de specialitate: „Interpretînd legea, instanțele judecătorești pot doar să explice conținutul normelor de drept interpretate. Ele nu sînt în drept să creeze noi norme de drept, chiar dacă acestea derivă din normele de drept interpretate. Aceasta decurge din rolul instanțelor judecătorești, în condițiile funcționării principiului separației puterilor în stat. Imixtiunea instanțelor judecătorești în domeniul creației legislative va duce inevitabil la dereglarea echilibrului dintre diversele ramuri ale puterii, la substituirea puterii legislative de cea judecătorească”⁸.

În lumina celor menționate, în ultimul alineat al pct.2 din Hotărârea Plenului nr.4/2006 se folosesc construcții terminologice incorecte, pentru a distinge cele trei variante ale infracțiunii de huliganism. Ne referim la sintagmele „huliganismul simplu” și „huliganismul calificat”. Or, legiuitorul autohton, spre deosebire de legiuitorul român, nu prevede variante calificate ale infracțiunii. Oricum, chiar în legea penală română variantele calificate ale infracțiunii se prevăd în norme aparte, și

nu în aceeași normă cu varianta-tip a infracțiunii. Dintr-un alt unghi s-a dorit, probabil, ca sintagmele „huliganismul simplu” și „huliganismul calificat” să fie puse la același nivel cu sintagma „huliganismul agravat”. Aceasta din urmă este folosită de legiuitor în alin.(3) art.287 CP RM. Însă, o asemenea echivalare nu este cu putință, deoarece sintagma „huliganismul agravat” este o expresie a voinței legiuitorului. Spre deosebire de ea, cele două sintagme contestate reprezintă expresii ale voinței instanței supreme. Se încearcă astfel situarea la același nivel a unor construcții terminologice care țin de două sisteme de referință diferite, ceea ce nu este corect sub aspect logic.

Avînd în vedere cele menționate mai sus, **propunem excluderea ultimului alineat din textul pct.2 al Hotărîrii Plenului nr.4/2006.**

Într-o altă ordine de idei, remarcăm definiția noțiunii „ordinea publică” din pct.3 al Hotărîrii Plenului nr.4/2006. Este o definiție necesară, deoarece această noțiune este utilizată de legiuitor în dispoziția art.287 CP RM.

De fapt, este vorba de reproducerea fidelă a definiției lui V.Țaulean: „Ordine publică înseamnă o totalitate de relații sociale ce asigură o ambianță liniștită de conviețuire în societate, de inviolabilitate a persoanei și a integrității patrimoniului, precum și activitatea normală a instituțiilor de stat și publice”⁹

Nu este clar de ce instanța supremă a ales tocmai această definiție, întrucît cuprinsul ei prezintă unele disfuncționalități grave:

- ordinea publică este o valoare socială și nu „o totalitate de relații sociale”. Împreună cu securitatea publică, această valoare socială creează valoarea socială fundamentală, apărută împotriva infracțiunilor prevăzute în Capitolul XIII din Partea Specială a Codului penal. Pe cale de consecință, relațiile sociale cu privire la securitatea publică și ordinea publică formează obiectul juridic generic al acestui grup de infracțiuni;
- ordinea publică nu poate asigura nimic, odată ce ea însăși necesită apărare din partea legii penale. Ordinea publică nu dispune de mecanismul pe care îl are legea penală. Ea este un obiect al apărării penale, și nu un factor de apărare penală. Dacă ordinea publică ar fi în stare să asigure ceva anume, nu ar mai fi necesar ca legea penală s-o apere;
- conviețuirea în societate (*alias* conviețuirea socială) este asigurată prin incriminarea unor fapte prevăzute în Capitolul VIII al Părții Speciale a Codului penal. Această valoare socială nu este nicidecum asigurată de ordinea publică. În mod similar, inviolabilitatea persoanei este asigurată prin incriminarea

faptelor prevăzute în Capitolele II, III, IV etc. din Partea Specială a Codului penal. Integritatea patrimoniului e asigurată prin incriminarea faptelor prevăzute în Capitolul VI din Partea Specială a Codului penal. Iar activitatea normală a instituțiilor de stat și publice este asigurată prin incriminarea faptelor prevăzute în Capitolul XVII din Partea Specială a Codului penal. În genere, ordinea publică nu este un accesoriu, un apendice al altor valori sociale, ocrotite de legea penală. Ea este o componentă de sine stătătoare a ordinii de drept, care este apărută de legea penală alături de celelalte valori sociale de maximă importanță.

Referindu-ne la adevărata natură a ordinii publice, recomandăm ca în pct.3 al Hotărîrii Plenului nr.4/2006 ea să fie definită în felul următor:

„Ordinea publică reprezintă segmentul ordinii de drept, reprezentînd valoarea socială care s-a format ca urmare a respectării normelor de drept, avînd ca obiectiv menținerea liniștii și moralității publice, a stimei reciproce, a comportamentului adecvat al cetățenilor în ipostaze cu implicații publice, cu respectul decenței în cuvinte, fapte și atitudini”.

Cea mai vulnerabilă parte a Hotărîrii Plenului nr.4/2006 este, probabil, cea în care sînt definite noțiunile estimate „încălcarea grosolană a ordinii publice”, „exprimarea unei vădite lipse de respect față de societate”, „opunerea de rezistență reprezentanților autorităților sau altor persoane care curmă actele huliganice”, „cinism sau obrăznicie deosebită” etc.

Consemnăm necesitatea intervenției legiuitorului în problema acestor noțiuni estimate din art.287 CP RM. Este necesară modificarea acestui articol, astfel încît unele din noțiunile consemnate mai sus (care întotdeauna au reprezentat niște forme fără conținut) să fie excluse din textul legii penale, iar altora să li se imprime mai multă precizie. Deloc neglijabilă în această privință este opinia experților Consiliului European, care au efectuat expertiza Codului penal al Republicii Moldova.

În acest sens, Mariavaleria del Tufo, unul dintre acești experți, susține: „Fraza care conține expresia „lipsa vădită de respect față de societate” trebuie eliminată, deoarece nu amplifică deloc gravitatea faptei, ci exprimă mai degrabă opinia autorului, care însă nu poate fi sancționată de dreptul penal. Simplul fapt de a opune rezistență unui reprezentant al puterii sau unei alte persoane nu poate fi pedepsit: incriminarea ar fi justificată doar dacă rezistența îmbracă forma unor acțiuni violente sau amenințări. Incriminarea acțiunilor de un deosebit cinism și obrăznicie nu este admisibilă, cu excepția cazului cînd asemenea acțiuni prejudiciază un interes apărut”.

La rîndul său, un alt expert, Vincent Coussirat-Coustere, afirmă: „Reformularea se impune în cazul alin.(1) art.287 CP RM, care conține elemente prea vagi pentru a fi temei pentru răspunderea penală a autorului. Huliganismul poate să nu „încalce grosolan ordinea publică” și astfel să reprezinte doar un comportament ostil față de societate, iar pentru un asemenea comportament ar fi exagerat ca cineva să fie supus pedepsei penale. Simpla opunere de rezistență autorităților nu poate constitui o infracțiune în sine, ci devine infracțiune doar atunci cînd este însoțită de violență sau are loc ca urmare a unui ordin ilegal”.

Accentuăm că toate aceste sugestii și recomandări au fost acceptate de grupul special de lucru, creat sub egida Ministerului Justiției al Republicii Moldova, alcătuit din teoreticieni și practicieni penaliști de notorietate, instituit în scopul întocmirii tabelului de divergențe pe marginea recomandărilor experților Consiliului European, expuse în expertiza Codului penal. Atenționăm că acest grup de lucru și-a desfășurat activitatea încă în martie-aprilie 2005. Însă, art.287 CP RM nu a cunoscut deocamdată nici o modificare.

Pentru a determina o reacție mai promptă a legiuitorului la recomandările de modificare a art.287 CP RM, venim cu o propunere concretă de reconsiderare a dispoziției alin.(1) art.287 CP RM și, implicit, a noțiunii legislative a huliganismului, după cum urmează:

„Fapta săvîrșită în public, îndreptată împotriva ordinii publice, însoțită de violență sau amenințare cu violență”.

O asemenea definiție legislativă a noțiunii infracțiunii de huliganism ar comporta următoarele avantaje:

- ar fi dispensată de noțiunile estimative, pe care le-am contestat mai sus;
- noțiunea „fapta săvîrșită în public” este definită chiar de legiuitor în art.131 CP RM. Ea desemnează nu doar un loc public, ci și o ipostază cu implicații publice. Deci, se pretează inclusiv situațiilor cînd este săvîrșit așa-numitul „huliganism habitual”;
- noțiunea „ordinea publică” este definită în Hotărîrea Plenului nr.4/2006, desemnînd obiectul infracțiunii de huliganism. Indirect, această noțiune desemnează și motivele huliganice care stau la baza încălcării ordinii publice;
- violența sau amenințarea cu violență constituie diferența specifică ce demarhează infracțiunea de huliganism de contravenția de huliganism nu prea grav, prevăzută la art.164 al Codului cu privire la contravențiile administrative;
- sintagma „însoțită de violență sau amenințare cu violență” este aplicabilă inclusiv ipotezei opunerii

de rezistență reprezentanților autorităților sau altor persoane care curmă actele huliganice, așa cum ipoteza dată e concepută de experții Consiliului European.

Referindu-ne la o altă problemă, menționăm că în pct.3 al Hotărîrii Plenului nr.4/2006 se menționează că „*prin opunere de rezistență reprezentanților autorităților sau altor persoane care curmă actele huliganice se înțelege săvîrșirea unor acțiuni fizice active de opunere de rezistență, care se realizează în procesul comiterii actelor de huliganism. Ignorarea cerințelor persoanelor indicate de a înceta activitatea huliganică nu constituie opunere de rezistență. Numai intervenția fizică, folosirea forței pentru curmarea acțiunilor fizice se consideră drept opunere de rezistență*”.

Ridică semne de întrebare sintagma „folosirea forței pentru curmarea acțiunilor fizice”. Care este sensul acesteia? Poate acela că persoanei, care opune rezistență, îi este refuzat dreptul la legitimă apărare? Însă, conform art.36 CP RM, oricare persoană, care îndeplinește condițiile cerute de această normă, are acest drept. Iar printr-o hotărîre explicativă a Plenului Curții Supreme de Justiție acest drept, legalmente statuat, nu poate fi restrîns.

În genere, recomandarea de interpretare a noțiunii „opunere de rezistență reprezentanților autorităților sau altor persoane care curmă actele huliganice”, așa cum apare în Hotărîrea nr.4/2006, nu poate satisface regimul juridic penal dintr-o țară care s-a angajat să traducă în viață prevederile Convenției pentru Apărarea Drepturilor și a Libertăților Fundamentale ale Omului. Or, opunerea de rezistență reprezentanților autorităților publice sau altor persoane care curmă actele huliganice trebuie să atingă gradul prejudiciabil specific unei infracțiuni. Dacă opunerea de rezistență nu presupune aplicarea violenței sau amenințarea cu aplicarea violenței, nici nu are loc ca urmare a unui ordin legal, atunci calificarea nu poate fi făcută conform art.287 CP RM.

În acest sens, pot fi interpretate prin analogie unele exemple din practica de aplicare a Convenției pentru Apărarea Drepturilor și a Libertăților Fundamentale ale Omului. Astfel, în cauza *Stankov și Organizația macedoniană unită Ilinden contra Bulgariei* Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat că noțiunea „libertatea de întruniri pașnice” nu cuprinde manifestațiile ai căror organizatori și participanți au intenții violente.¹⁰ În altă cauză, fosta Comisie Europeană a Drepturilor Omului a statuat că nu se poate prevala de libertatea de întrunire pașnică cel care participă la o manifestare violentă.¹¹

Observăm că instanța europeană folosește termenul „violență”, termen care este larg uzitat și în Codul penal al Republicii Moldova, termen care este susceptibil de o

interpretare precisă.¹² Nu același lucru poate fi consemnat în cazul construcțiilor terminologice, utilizate pentru definirea, în pct.3 al Hotărârii Plenului nr.4/2006, a conceptului „opunere de rezistență reprezentanților autorităților sau altor persoane care curmă actele huliganice”: „acțiuni fizice active”; „intervenția fizică”; „folosirea forței”. Unde începe și unde se termină aria de aplicare a acestor noțiuni? Care este valoarea lor explicativă, odată ce ele însele necesită explicații pentru a putea fi înțelese?

În altă ordine de idei, merită atenție recomandarea specificată la pct.7 al Hotărârii Plenului nr.4/2006: „În cazul în care o persoană a săvârșit în perioade diferite două sau mai multe infracțiuni, pentru care responsabilitatea este prevăzută de diferite alineate ale art.287 CP RM, faptele săvârșite de făptuitor se vor considera, la fel, huliganism repetat. Însă, în asemenea cazuri, calificarea definitivă se va efectua în baza alineatului ce prevede o pedeapsă mai gravă, indicându-se toate semnele constitutive ale huliganismului”.

Cu alte cuvinte, instanțelor judecătorești li se propune să aplice concomitent regulile concursului de infracțiuni și regulile repetării infracțiunii, atunci când după infracțiunea de huliganism este săvârșită o infracțiune omogenă prevăzută de un alt alineat al art.287 CP RM.

De ce spunem „și regulile concursului de infracțiuni”? Deoarece la pct.6 din Hotărârea Plenului nr.4/2006 se arată că, în aceeași ipoteză, se vor aplica regulile concursului de infracțiuni.

Contradicția evidentă între pct.6 și 7 ale Hotărârii Plenului nr.4/2006 nu poate fi trecută cu vederea. Fără soluționarea acestei contradicții nu poate fi asigurată aplicarea unitară a legii penale în cazul succesiunii a două sau mai multe infracțiuni de huliganism, prevăzute de diferite alineate ale art.287 CP RM. Repetarea infracțiunii și concursul de infracțiuni sînt instituții incompatibile.

Or, conform art.32 CP RM, concursul de infracțiuni este o formă a pluralității de infracțiuni. Cît privește repetarea infracțiunii, *de iure* ea este tratată ca infracțiune unică. Însă, *de facto*, repetarea infracțiunii reprezintă o pluralitate de infracțiuni.

Ne-am referit pe larg la acest aspect în unul din studiile noastre anterioare.¹³ Pentru a evita repetițiile inutile, sintetizînd, vom menționa doar că dacă făptuitorul a săvârșit două infracțiuni, nu-i poate fi aplicată răspunderea penală de două ori pentru una din aceste infracțiuni. Or, tocmai dublarea aplicării răspunderii penale pentru aceeași infracțiune reprezintă o încălcare flagrantă a principiului echității, atunci când aceeași infracțiune se ia în considerație atît ca element al repetării infracțiunii, cît și ca element al concursului de infracțiuni. Iar dacă nu se respectă echitatea la diferențierea

de către legiuitor a răspunderii penale, atunci nici corectitudinea calificării în conformitate cu legea penală, nici respectarea cu strictețe a regulilor și principiilor de aplicare a pedepsei nu pot să asigure promovarea echității.

În concluzie, considerăm că recomandarea de la pct.7 al Hotărârii Plenului nr.4/2006 constituie un factor derutant și chiar nociv în contextul acestui act explicativ. Ca urmare, **optăm pentru eliminarea pct.7 din Hotărârea Plenului nr.4/2006.**

În alt registru, provoacă reticență recomandarea specificată la alin.2) pct.10 al Hotărârii Plenului nr.4/2006: „Actele de huliganism însoțite de opunerea de rezistență colaboratorilor, reprezentanților autorităților sau altor persoane care curmă actele huliganice, inclusiv cele însoțite de violență sau de amenințarea aplicării ei în privința persoanelor indicate, sînt cuprinse complet în alin.(1) art.287 CP RM și nu necesită o calificare suplimentară conform altor articole din Codul penal”.

În primul rînd, opunerea de rezistență nu însoțește huliganismul. După cum reiese din dispoziția alin.(1) art.287 CP RM, opunerea de rezistență (ca modalitate normativă a acțiunii adiacente) însoțește acțiunile intenționate care încalcă grosolan ordinea publică și exprimă o vădită lipsă de respect față de societate (ca modalitate normativă a acțiunii principale). Huliganismul cuprinde ambele aceste tipuri de acțiuni, raportîndu-se față de ele ca întregul față de parte. Deci, nu le poate însoți. În caz contrar, ar trebui să admitem existența unui himeric concurs dintre o infracțiune și o parte integrantă a acelei infracțiuni.

În al doilea rînd, ce vrea să însemne termenul „colaboratorilor”, menționat la alin.2) pct.10 al Hotărârii nr.4/2006? Or, în explicația respectivă a Plenului, acest termen este folosit separat de sintagma „reprezentanților autorităților sau altor persoane care curmă actele huliganice”. Înseamnă oare că cei desemnați prin termenul „colaboratori” nu intră sub incidența acestei sintagme? În cazul unui răspuns afirmativ, care este atunci sensul noțiunii „reprezentanții autorităților”, specificată în alin.(1) art.287 CP RM? Căci, legiuitorul nu utilizează în această dispoziție termenul „colaboratori”.

Observăm, deci, că acest termen este de prisos în cazul recomandării prevăzute la alin.2) pct.10 din Hotărârea Plenului nr.4/2006. Cu certitudine, noțiunea „reprezentanții autorităților” din alin.(1) art.287 CP RM (ca și noțiunea similară „reprezentant al autorității publice” de la lit.e) alin.(3) art.145 CP RM și alte noțiuni analoge) include noțiunea „colaboratori de poliție” (desemnată, probabil, prin termenul imprecis „colaboratori”). De aceea, nu este cazul să fie tratate disjunctiv conceptele „colaboratori de poliție” și „reprezentanții

autorităților”. Cele două concepte se află în relația de tip „parte-întreg”.

În al treilea rând, ceea ce este mai important, din alin.2) pct.10 al Hotărârii Plenului nr.4/2006 rezultă că infracțiunea de huliganism, care presupune opunerea de rezistență, implicând violența, se califică numai conform alin.(1) art.287 CP RM și nu necesită o calificare suplimentară. Această explicație este ruptă contextual de explicațiile conținute la alin. 5)–7) pct.10 al Hotărârii Plenului nr.4/2006. Or, conform acestora, huliganismul – presupunând lipsirea intenționată de viață, vătămarea intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății ori vătămarea intenționată medie a integrității corporale sau a sănătății – urmează a fi calificat **numai** conform lit.c) alin.(2) art.145, lit. h) alin.(2) art.151, respectiv, lit.i) alin.(2) art.152 CP RM.

Ca urmare, în foarte puține cazuri, huliganismul, care presupune opunerea de rezistență, implicând violența, se califică potrivit alin.(1) art.287 CP RM.

În mod regretabil, în definiția noțiunii de violență, formulată în pct.3 al Hotărârii Plenului nr.4/2006, nu se învederează care sînt aceste cazuri. Potrivit acestei definiții, în contextul huliganismului violența „se poate manifesta prin cauzarea unor prejudicii sănătății, care pot surveni în urma săvîrșirii unor acțiuni cu caracter violent, produse prin aplicarea de lovituri, prin imobilizarea, îmbrîncirea, punerea unei piedici victimei, urmate de vătămarea integrității corporale sau de leziuni corporale, sau fără cauzarea prejudiciului sănătății”.

În principiu, această definiție nu face decît să enumere metodele și procedeele de violență. Lipsește însă referirea la gradul de violență, căruia ar fi trebuit să i se acorde o atenție primordială. De asemenea, lipsește conexiunea dintre definiția citată mai sus și prevederile de la alin. 5)-7) pct.10 al Hotărârii Plenului nr.4/2006. O asemenea conexiune ar trebui să existe, întrucît este vorba de legătura dintre elemente compatibile ale aceluiași sistem de referință.

În consecință, înainte de toate propunem **eliminarea explicației prevăzute la alin.2) pct.10 al Hotărârii Plenului nr.4/2006**. De asemenea, recomandăm ca definiția noțiunii de violență, conținută în pct.3 al aceleiași hotărîri, să fie substituită prin următoarea:

„În sensul art.287 CP RM, prin „violență” se are în vedere violența soldată cu vătămarea ușoară a integrității corporale sau a sănătății, ori violența soldată cu leziuni corporale care nu presupun dereglarea de scurtă durată a sănătății, nici pierderea neînsemnată și stabilă a capacității de muncă”.

În alt context, semnalăm că în pct.9 al Hotărârii Plenului nr.4/2006 se prevede că insultele, de felul lor, „săvîrșite în familie, apartament, în privința rudelor, cunos-

cuților și provocate de relațiile personale ostile etc., vor fi calificate în baza articolelor Codului penal ce prevăd răspunderea pentru infracțiunile împotriva vieții și sănătății persoanei”.

Din această recomandare reiese că insultele reprezintă o infracțiune împotriva vieții și sănătății persoanei. Este o recomandare adecvată unui context legislativ străin și nicidecum realităților juridice reflectate în Codul penal al Republicii Moldova. Răspunderea penală pentru insultă este prevăzută, de exemplu, în art.130 al Codului penal al Federației Ruse. În Codul penal al Republicii Moldova, adoptat la 24.03.1961, răspunderea penală pentru insultă a fost prevăzută pînă la 9.12.1994. În prezent, răspunderea pentru această faptă este prevăzută în art.47³ „Injuria” din Codul cu privire la contravențiile administrative. Mai mult, insulta (*alias* injuria) nu este și nici nu a fost considerată o faptă îndreptată împotriva vieții sau sănătății persoanei. Aceasta deoarece insulta reprezintă înjosirea intenționată a **onoarei și demnității unei persoane** prin acțiune, verbal sau în scris. Deci, este vorba de un cu totul alt obiect al atenției.

În virtutea acestui fapt, **recomandăm eliminarea cuvîntului „insulte” din pct.9 al Hotărârii Plenului nr.4/2006**.

De asemenea, nu putem face abstracție de prevederea de la alin.1) pct.10 al Hotărârii Plenului nr.4/2006, conform căreia „persoana care a contribuit în calitate de autor (organizator, instigator, complice) la săvîrșirea actelor huliganice va purta răspundere conform art.42 și 287 CP RM”. Contextul parantetic în care se utilizează termenii „organizator”, „instigator” și „complice” denotă că ipostaza în care apar participanții respectivi la infracțiune este subsidiară, secundară ipostazei în care apare autorul infracțiunii. Însă, forma nu corespunde conținutului: în cazul faptelor organizatorului, instigatorului sau compliceului, referirea trebuie făcută la art.42 CP RM; în cazul autoratului la infracțiune, o asemenea referire ar fi forțată și de prisos.

În genere, **autorul infracțiunii nu trebuie menționat în contextul explicației oferite la alin.1) pct.10 al Hotărârii nr.4/2006. Explicația dată trebuie să se refere exclusiv la organizator, instigator, complice**.

În încheiere trebuie să consemnăm că nu poate fi pusă la îndoială necesitatea stringentă a Hotărârii Plenului nr.4/2006. Dinamica săvîrșirii infracțiunii de huliganism nu suferă fluctuații semnificative. Astfel, în 1998 au fost înregistrate 1132 infracțiuni de huliganism; în 1999 – 1052 infracțiuni de huliganism; în 2000 – 1060 asemenea infracțiuni; în 2001 – 1163 infracțiuni de huliganism; în 2002 – 1356 asemenea infracțiuni; în 2003 – 1316 infracțiuni de huliganism; în 2004 – 1062 asemenea infracțiuni; în 2005 – 965 infracțiuni de huliganism.¹⁴ În concluzie, cauzele penale cu privire la hu-

liganism se află în proces de examinare, într-un număr considerabil, practic în fiecare instanță judecătorească din Republica Moldova.

În consecință, apare ca relevantă opinia expusă de V.E. Godik: „Dacă o instanță de judecată pronunță o hotărâre privitoare la aplicarea normelor de drept în anumite circumstanțe, iar altă instanță de judecată, aplicând aceleași norme în circumstanțe similare, pronunță o hotărâre cu totul diferită, prin aceasta se încalcă principiul legalității de pronunțare a hotărârilor judiciare. Întrucât atât normele de drept care lasă loc pentru interpretări diferite, cât și hotărârile judiciare care interpretează diferit normele de drept, lipsesc de sens însăși procedura de examinare judiciară, toate acestea subminează considerabil încrederea acordată statului, în general, și puterii judecătorești, în special. În rezultat, este posibilă dezvoltarea nihilismului juridic, care comportă pericol pentru conștiința juridică a societății”.¹⁵

Subscriem acestei opinii, luînd în considerație mai ales faptul că de interpretări diferite sînt susceptibile nu doar reglementările privind infracțiunea de huliganism, ci și unele recomandări din Hotărîrea nr.4/2006. Or, în opinia lui M.V. Feoktistov, hotărârile explicative ale Plenului Curții Supreme de Justiție „trebuie să nu creeze noi dispoziții penale, cu atât mai puțin trebuie să nu contravină legislației în vigoare”.¹⁶

În prezentul studiu ne-am propus ca scop principal reducerea numărului unor astfel de deficiențe în conținutul Hotărîrii nr.4/2006. Sugestiile și propunerile pe care le-am formulat sînt de natură să fixeze cu mai multă precizie limitele de aplicare a art.287 CP RM. Judecătorii au nevoie de un model eficient de îndrumare în procesul de înlăturare a justiției penale privind cauzele referitoare la huliganism. Un asemenea model trebuie să se conțină într-o hotărâre explicativă de maximă autoritate pentru toate instanțele judecătorești care înlătură justiția penală.

Referințe:

- ¹ *A se vedea:* V.B. Игнатенко. *Концептуальные основы теории правового качества закона* // advocat.irk.ru/aum/arhive/info.aspx?nodeid=9bf1545a-f0ce-4b67-8c94-8263d172bd45
- ² *A se vedea:* А.П. Чугаев, Е.В. Баранкина. *К вопросу о качестве современного уголовного законодательства* // Законодательная техника современной России: состояние, проблемы, совершенствование. – Нижний Новгород, 2000, p.301-308.
- ³ В.Е. Годик. *Толкование норм права в судебных решениях в Российской Федерации:* Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. – Москва, 2006, p.4.
- ⁴ Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2007, nr.1, p.11-13.
- ⁵ Case of Kokkinakis v. Greece // cmiskp.echr.coe.int
- ⁶ Culegere de hotărâri ale Plenului Curții Supreme de Justiție (mai 1974 – iulie 2002). – Chișinău, 2002, p.354-359.

- ⁷ În acest context, aducem ca exemplu articolul: В.Коняхин, Н.Огородникова. *Постановление Пленума Верховного Суда РФ «О судебной практике по делам о преступлениях, предусмотренных статьями 131 и 132 Уголовного кодекса РФ»* // Уголовное право, 2005, nr.1, p.38-41.
- ⁸ Юридическая природа актов судебного толкования права // advocat.irk.ru/aum/arhive/info.aspx?nodeid=333a5ad1-2139-4d86-ad36-8633640904.
- ⁹ *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu /* Sub red. lui А. Barbăneagră. – Chișinău, 2003, p.621.
- ¹⁰ Case of Stankov and the United Macedonian organisation Iinden v. Bulgaria // cmiskp.echr.coe.int
- ¹¹ Case of Ciraklar v. Turkey // cmiskp.echr.coe.int
- ¹² *A se vedea* în acest sens: S.Brînză, V.Stati. *Unele reflecții asupra practicii aplicării răspunderii penale pentru omorul intenționat (Partea I)* // Revista Națională de Drept, 2007, nr.6, p.2-6.
- ¹³ *A se vedea:* S. Brînză, V. Stati. *Conceptul „repetarea infracțiunii”:* argumente în favoarea excluderii din Codul penal al Republicii Moldova // Revista Națională de Drept, 2007, nr.2, p.14-19; nr.3, p.6-12.
- ¹⁴ Numărul infracțiunilor înregistrate // www.statistica.md /statistics/dat/932/ro/Justitie- 1998–2005_ro.htm
- ¹⁵ В.Е. Годик. *Op.cit.*, p.5.
- ¹⁶ М.В. Феоктистов. *Толкование уголовного законодательства и проблемы его комментирования.* În: Проблемы комментирования криминального закону: Материалы міжнародної наукової конференції. // Науковий вісник, 2004, nr.2, p.35-47.

Valeria ȘTERBEȚ

doctor în drept,

judecător la Curtea Constituțională

UNELE ASPECTE ALE PROTECȚIEI DREPTURILOR OMULUI LA NIVEL NAȚIONAL PRIN PRISMA CONVENȚIEI EUROPENE ȘI A JURISPRUDENȚEI CEDO

The efficiency of the European Convention in defending the human rights and fundamental liberties depends, to a considerable extent, on the availability of the distinguished Contracting Parties to cooperate with the European Court of Human Rights.

The states should take deliberate efforts to find solutions at national level to most complaints referring to violations of the rights stipulated in the Convention.

Devenind membru al Consiliului Europei (18 iulie 1995), Republica Moldova și-a declarat atașamentul față de principiul preeminenței dreptului, asigurării drepturilor omului și libertăților fundamentale.

Conform art.3 din Statutul Consiliului Europei, fiecare stat membru al Consiliului Europei trebuie să accepte „**principiile statului de drept și faptul că toți cetățenii aflați sub jurisdicția sa se bucură de drepturile și libertățile omului**”.¹

Prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr.1298-XIII din 24.07.1997² a fost ratificată Convenția Europeană pentru Protecția Drepturilor și a Libertăților Fundamentale ale Omului (intrată în vigoare la 3 mai 1953), încheiată la Roma la 4 noiembrie 1950, amendată prin protocoalele nr.3 din 6 mai 1963, nr.5 din 20 ianuarie 1966 și nr.8 din 19 martie 1985 și completată cu Protocolul nr.2 din 6 mai 1963 atribuind Curții Europene a Drepturilor Omului competența de a da avize consultative care fac parte integrantă din aceasta, precum și primul Protocol adițional la Convenție (Paris, 20 martie 1952), Protocolul nr.4 recunoscând anumite drepturi și libertăți, altele decât cele deja înscrise în Convenție și în primul Protocol adițional la Convenție (Strasbourg, 16 septembrie 1963), Protocolul nr.6 privind abolirea pedepsei cu moartea (Strasbourg, 28 aprilie 1983), Protocolul nr.7 (Strasbourg, 22 noiembrie 1984) și Protocolul nr.11 privind restructurarea mecanismului de control stabilit de Convenție (Stras-

bourg, 11 mai 1994), unele declarații și rezerve stipulate în art.1 al Hotărârii respective.

Convenția a devenit parte integrantă a sistemului legal intern al Republicii Moldova la 12 septembrie 1997.

Protocoalele adiționale, care pînă în prezent sînt **14 la număr** și aduc modificări și completări la Convenție, au intrat în vigoare pentru Republica Moldova după cum urmează³:

1. **Protocolul adițional nr.1** la Convenția Europeană pentru Protecția Drepturilor și a Libertăților Fundamentale ale Omului, amendat prin Protocolul nr.11, semnat la Paris, la 20.03.1952, intrat în vigoare la 18.05.1954.

Sînt enunțate drepturi noi complementare celor din Convenție: protecția proprietății, dreptul la instruire, drepturi la alegeri libere.

Republica Moldova l-a semnat la 02.05.1996 și l-a ratificat la 27.07.1997, acesta intrînd în vigoare pentru Republica Moldova odată cu Convenția – la 12.09.1997.

2. **Protocolul nr.2** la Convenția Europeană pentru Protecția Drepturilor și a Libertăților Fundamentale ale Omului, atribuind Curții Europene a Drepturilor Omului competența de a da avize consultative, semnat la Strasbourg, la 6.05.1963, intrat în vigoare la 21.09.1970.

Republica Moldova l-a semnat la 13.07.1995 și l-a ratificat la 24.07.1997, acesta intrînd în vigoare odată cu Convenția – la 12.09.1997.

3. **Protocolul nr.3** la Convenția Europeană pentru Protecția Drepturilor și a Libertăților Fundamentale ale Omului, cu privire la amendarea articolelor 29, 30 și 34 din Convenție, semnat la Strasbourg, la 06.05.1963, intrat în vigoare la 21.09.1970.

Republica Moldova l-a semnat la 13.07.1995 și l-a ratificat la 24.07.1997, acesta intrînd în vigoare pentru Republica Moldova odată cu Convenția – la 12.09.1997.

4. **Protocolul nr.4** la Convenția Europeană pentru Protecția Drepturilor și a Libertăților Fundamentale ale Omului, recunoscînd anumite drepturi, altele decât cele deja înscrise în Convenție și în primul Protocol adițional la Convenție, amendat prin Protocolul nr.11, semnat la Strasbourg, la 16.09.1963, intrat în vigoare la 02.05.1968.

Este prevăzută în special interzicerea privării de libertate pentru datorii, libertatea de circulație, interzicerea expulzării propriilor cetățeni.

Republica Moldova l-a semnat la 02.05.1996 și l-a ratificat la 24.07.1997, acesta intrînd în vigoare pentru Republica Moldova odată cu Convenția – la 12.09.1997.

5. **Protocolul nr.5** la Convenția Europeană pentru Protecția Drepturilor și a Libertăților Fundamentale ale Omului, cu privire la amendarea articolelor 22 și 40 din Convenție, semnat la Strasbourg, la 20.01.1966, intrat în vigoare la 20.12.1971.

Republica Moldova l-a semnat la 13.07.1995 și l-a ratificat la 24.07.1997, acesta intrând în vigoare pentru Republica Moldova odată cu Convenția – la 12.09.1997.

6. **Protocolul nr.6** la Convenția Europeană pentru Protecția Drepturilor și a Libertăților Fundamentale ale Omului, privind abolirea pedepsei cu moartea, amendat prin Protocolul nr.11, semnat la Strasbourg, la 28.04.1983, intrat în vigoare la 01.03.1985.

Republica Moldova l-a semnat la 02.05.1996 și l-a ratificat la 24.07.1997, acesta intrând în vigoare pentru Republica Moldova la 01.10.1997.

7. **Protocolul nr.7** la Convenția Europeană pentru Protecția Drepturilor și a Libertăților Fundamentale ale Omului, amendat prin Protocolul nr.11, semnat la Strasbourg, la 22.11.1984, intrat în vigoare la 01.11.1988.

Recunoaște anumite drepturi care nu sînt garantate nici prin Convenție, nici prin protocoalele sale anterioare: garanții procedurale în cazul expulzării de străini, dreptul la două grade de jurisdicție în materie penală, dreptul la despăgubiri în caz de eroare judiciară, dreptul de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori, egalitatea între soți.

Republica Moldova l-a semnat la 02.05.1996 și l-a ratificat la 24.07.1997, acesta intrând în vigoare pentru Republica Moldova la 01.12.1997.

8. **Protocolul nr.8** la Convenția Europeană pentru Protecția Drepturilor și a Libertăților Fundamentale ale Omului, semnat la Viena, la 19.03.1985, intrat în vigoare la 01.01.1990.

Conține prevederi referitoare la funcționarea sistemului de control al Convenției.

Este semnat de către Republica Moldova la 13.07.1995 și ratificat la 24.07.1997, intrând în vigoare pentru Republica Moldova la 12.09.1997.

9. **Protocolul nr.9** la Convenția Europeană pentru Protecția Drepturilor și a Libertăților Fundamentale ale Omului, semnat la Roma, la 06.11.1990, intrat în vigoare la 01.01.1994.

Este abrogat la 01.11.1998, odată cu intrarea în vigoare a Protocolului nr.11.

Nu este semnat de către Republica Moldova.

10. **Protocolul nr.10** la Convenția Europeană pentru Protecția Drepturilor și a Libertăților Fundamentale ale Omului, semnat la Strasbourg, la 25.03.1992, nu a intrat în vigoare.

Este considerat lipsit de obiect, începînd cu 01.11.1998, odată cu intrarea în vigoare a Protocolului nr.11.

Nu este semnat de către Republica Moldova.

11. **Protocolul nr.11** la Convenția Europeană pentru Protecția Drepturilor și a Libertăților Fundamentale ale Omului, referitor la restructurarea mecanismului de control stabilit prin Convenție, semnat la Strasbourg, la 11.05.1994, intrat în vigoare la 01.11.1988.

Este semnat de către Republica Moldova la 13.07.1995 și ratificat la 24.07.1997, intrând în vigoare pentru Republica Moldova la 01.11.1998.

12. **Protocolul nr.12** la Convenția Europeană pentru Protecția Drepturilor și a Libertăților Fundamentale ale Omului, semnat la Roma, la 04.11.2000, intrat în vigoare la 01.04.2005.

Interzice în mod general orice formă de discriminare.

Este semnat de către Republica Moldova la 04.11.2000, nefiind încă ratificat.

13. **Protocolul nr.13** la Convenția Europeană pentru Protecția Drepturilor și a Libertăților Fundamentale ale Omului, cu privire la abolirea pedepsei cu moartea în orice împrejurare, semnat la Vilnius, la 03.05.2002, intrat în vigoare la 01.07.2003.

Este semnat de către Republica Moldova la 03.05.2002, nefiind încă ratificat.

14. **Protocolul nr.14** la Convenția Europeană pentru Protecția Drepturilor și a Libertăților Fundamentale ale Omului, amendînd sistemul de control al Convenției, semnat la Strasbourg, la 13.05.2004. Nu este în vigoare, condiția intrării în vigoare fiind ratificarea Protocolului de către toate statele semnatare ale Convenției.

Republica Moldova l-a semnat la 10.11.2004 și l-a ratificat la 22.08.2005.

Ratificînd Convenția, Republica Moldova:

- și-a asumat obligația să garanteze oricărei persoane aflate sub jurisdicția sa drepturile și libertățile stipulate în Convenție (drepturi civile și politice);
- a recunoscut dreptul la recurs individual în fața Curții, care se pronunță asupra cererilor individuale în conformitate cu prevederile art.34 din Convenție, asupra cauzelor interstatale, adică sistemul de control al aplicării drepturilor la nivel intern;
- în baza art.46 al Convenției s-a angajat să respecte hotărârile definitive ale Curții în orice dosar în care este parte.

Astfel, Republica Moldova a recunoscut dreptul la recurs individual în fața Curții, precum și jurisdicția obligatorie a Curții atît pentru instanțele judecătorești naționale, cît și pentru autoritățile publice naționale.

Conform prevederilor art.4 din Constituția Republicii Moldova⁴, Convenția, fiind parte integrantă a sistemului de drept național, urmează a fi aplicată în mod direct în cazul în care există neconcordanțe cu legile interne ale Republicii Moldova.

Această din urmă prevedere constituțională presupune cunoașterea Convenției și a Protocoloalelor ei adiționale, studierea jurisprudenței Curții, singura care are competența de a interpreta oficial prin hotărârile sale modul de aplicare a Convenției.

Articolul 1. Obligația de a respecta drepturile omului
Înaltele Părți Contractante recunosc oricărei persoane aflate sub jurisdicția lor drepturile și libertățile definite în Titlul I al prezentei Convenții.⁵

Această normă concretizează că drepturile și libertățile protejate de Convenție trebuie să fie asigurate din momentul ratificării acestui document de către Statul respectiv. Reieșind din norma prevăzută, putem concludiona că ea stabilește limitele de acțiune ale Convenției:

- privitor la purtătorii de drepturi și obiectul protecției;
- privind limitele și eficacitatea jurisdicției.

Jurisprudența referitoare la norma enunțată este legată de volumul obligațiilor asumate de State. Aceasta se referă și la cele incluse în calitate de epigraf.

Scopul normei. Convenția creează obligațiuni obiective care, în conformitate cu Preambulul ei, au menirea „să asigure garantarea colectivă” a anumitor drepturi enunțate în Declarația Universală din partea Statelor membre. Astfel, Înaltele Părți Contractante recunosc **„oricărei persoane aflate sub jurisdicția lor” drepturile și libertățile definite în Convenție. Aceasta subliniază natura universală a drepturilor omului recunoscute de Convenție.**

Obiectul normei. Ținând cont de prevederile Articolului 1, Statele trebuie să asigure drepturile și libertățile din Convenție (Articolul 1 în coroborare cu articolele 2-18, Titlul I și Protocoloalele adiționale pe care Statul respectiv le-a ratificat), oricărei persoane aflate sub jurisdicția lor.

Limitele acțiunii Convenției definesc *ratione personae, materiae et loci* (circumstanțele ce se referă la persoană, la obiectul de drept și la teritoriu).

Referitor la *ratione personae*, drepturile și libertățile prevăzute de Convenție **necesită a fi protejate nu doar pentru cetățenii unui stat, ci și pe acelea ale străinilor, apatrizilor, persoanelor inapte** (copii, persoane puse sub interdicție).

Cît privește drepturile și libertățile, acest articol face trimitere la cele definite în Titlul I și, deci, se aplică în coroborare cu ele.

Limitele **teritoriale** ale acțiunii Convenției se referă la obligațiunea părților de a asigura drepturile și libertățile persoanelor aflate sub propria lor „**jurisdicție**”. Convenția nu reglementează acțiunile statelor care nu sînt părți la Convenție.

În conformitate cu jurisprudența Curții, responsabilitatea Statului apare cînd încălcarea unui drept sau a unei libertăți, stabilite în Convenție, decurge din încălcarea Articolului 1, în conformitate cu care Statul asigură prin dreptul său intern drepturile și libertățile fiecărui individ aflat sub jurisdicția sa.

Noțiunea de **jurisdicție** este strîns legată de noțiunea de **responsabilitate** a Statului. Ea descrie sfera de acțiune a Convenției *ratione loci*.

Conținutul acestei noțiuni s-a dezvoltat esențial. La început, jurisprudența Curții concretiza că aceasta se referă doar la responsabilitatea teritorială a puterilor, exercitată pe teritoriul unui stat. Expresia „**aflate sub jurisdicția sa**” pare să limiteze numărul persoanelor care beneficiază de dispozițiile Convenției. În realitate, această prevedere face să stabilească legătura necesară dintre „orice persoană” și Statul membru. Cu alte cuvinte, pentru a aplica Convenția trebuie **să fie realmente posibil ca Statul să recunoască drepturile protejate de Convenție și să poată exercita o anumită putere asupra celui interesat.**

Statele care ratifică Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor și a Libertăților Fundamentale ale Omului acceptă în mod automat dubla obligație care decurge din Articolul 1.

În primul rînd, ele trebuie să se asigure că dreptul lor intern este compatibil cu Convenția.

Această cerință, îmbinată cu interdicția de a formula rezerve cu caracter general, enunțată în Articolul 57, presupune ca Statele care ratifică acest instrument să satisfacă această obligație pe teritoriul lor.

În al doilea rînd, Statele care se hotărăsc să ratifice Convenția trebuie să înlătore orice nerecunoaștere a drepturilor și libertăților protejate de Convenție.⁶

Ratificînd Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor și a Libertăților Fundamentale ale Omului, Republica Moldova a declarat că „nu va putea asigura respectarea dispozițiilor Convenției în ce privește omisiunile și actele comise de organele autoproclematei republici nistrene pe teritoriul controlat efectiv de ele pînă la soluționarea definitivă a diferendului din această zonă” (Hotărîrea Parlamentului Republicii Moldova nr.1298-XIII din 24.07.1997).⁷

În cazul *Ilașcu și alții versus Moldova și Rusia*, nr.48787/99⁸, Curtea a amintit de **prezumția că „jurisdicția” este exercitată pe tot teritoriul unui Stat și că această prezumție poate fi limitată în circumstan-**

te excepționale, în particular atunci când Statul nu își poate exercita autoritatea în anumite părți ale teritoriului său. Pentru a stabili existența unei astfel de situații, Curtea trebuie să examineze atât faptele obiective, cât și comportamentul Statului, dat fiind faptul că Statele au obligația pozitivă de a întreprinde pași pentru asigurarea respectării drepturilor omului pe teritoriul lor. În plus, **în circumstanțe excepționale, acțiunile Statului care au loc sau care produc efecte în afara teritoriului său pot, de asemenea, reprezenta o exercitare a „jurisdicției”**, iar acolo unde Statul exercită control general asupra unei zone ce se află în afara teritoriului său, responsabilitatea Statului se răsfrânge și asupra acțiunilor administrației locale care supraviețuiește în virtutea susținerii militare și de altă natură din partea Statului. Mai mult, **acceptarea tacită a acțiunilor unei persoane poate, de asemenea, implica responsabilitatea Statului, în speță în cazul când Statul recunoaște acțiunile autorităților autoproclamate, care nu sînt recunoscute de către comunitatea internațională.**

În ceea ce privește întrebarea conform căreia petiționarii cădeau sub jurisdicția Republicii Moldova, Curtea a stabilit că **atunci când Statul este împiedicat să-și exercite autoritatea pe tot teritoriul său**, de o situație limitatoare de fapt (de exemplu, atunci când apare un regim separatist, cu sau fără ocupare militară de către un alt Stat), **Statul nu își încetează „jurisdicția” pe acest segment al teritoriului** care este supus temporar unei autorități locale susținute de forțe rebele sau de un alt Stat. Cu toate acestea, **situația de fapt existentă reduce sfera acestei jurisdicții** prin faptul că **acțiunile Statului întreprinse conform Articolului 1 trebuie efectuate numai în lumina obligațiilor sale pozitive. Aceste obligații privesc unele măsuri pe care trebuie să le întreprindă Statul, uzînd de toate mijloacele legale și diplomatice la îndemîna lui, pentru a asigura respectarea drepturilor indivizilor în cadrul jurisdicției sale.** Curtea a stabilit că autoritățile moldovene au întreprins eforturi în repetate rînduri, în special la nivel diplomatic, pentru a redobîndi controlul asupra teritoriului dat. În ceea ce privește drepturile petiționarilor, Curtea a considerat că autoritățile moldovene inițial au întreprins măsuri pentru asigurarea drepturilor lor – inclusiv sentința Curții Supreme din Moldova prin care era casată condamnarea lor și anulat mandatul lor de detenție. Cu toate acestea, Curtea nu avea la dispoziție probe care ar sugera că din momentul eliberării primului petiționar ar fi fost întreprinse măsuri eficiente față de petiționarii rămași în detenție. Curtea a conchis că Moldova se făcea responsabilă de a nu-și fi îndeplinit obligațiile pozitive privind acțiunile care făceau obiectul plîngerii petiționarilor și care au avut loc după eliberarea primului petiționar.

În ceea ce privește faptul că petiționarii cădeau sub jurisdicția Federației Ruse, Curtea a stabilit că **Rusia a susținut**

activitățile separatiste atît prin mijloace militare, cît și politice. De aceea, Rusia se făcea responsabilă pentru acțiunile nelegitime întreprinse de separatiști. Mai mult, petiționarii fuseseră arestați de trupele rusești și deținuți temporar pe teritoriul lor. Autoritățile ruse erau deplin conștiente de faptul că transmiteau deținuții unui regim ilegal și conștientizau sau trebuiau să conștientizeze ce soartă îi așteaptă. După ratificarea Convenției, în 1998, armata rusă a rămas pe teritoriul Moldovei, iar RTM a rămas sub influența evidentă a acesteia. Politica Federației Ruse de a susține regimul RTM și a colabora cu el a continuat și după ratificarea Convenției; mai mult, după ratificare Federația Rusă nu a întreprins nici o încercare de a rezolva situația în care se aflau petiționarii, situație creată tot de agenții Rusiei. Ea nu a întreprins nimic pentru a preveni încălcările reclamate. Astfel, a existat un traseu continuu, neînterupt al responsabilității Federației Ruse față de soarta petiționarilor. Ca rezultat, aceștia au ajuns sub **jurisdicția Rusiei**, implicînd astfel responsabilitatea acesteia.⁹

Curtea a stabilit încălcări ale Articolului 3 comise atît de Rusia, cît și de Moldova (explicînd, în cazul Moldovei, pe exemplul primului petiționar care a fost eliberat în mai 2001), încălcarea – atît de Rusia, cît și de Moldova – a Articolului 5 (1) (detenția legală în urma sentinței emise de o instanță competentă), care a reprezentat o încălcare continuă față de petiționarii rămași în detenție. În ce privește Articolul 34, Curtea a concluzionat că ambele state nu și-au îndeplinit obligațiile. Curtea a mai stabilit că orice continuare a detenției petiționarilor va implica, în mod inevitabil, o prelungire a încălcării Articolului 5 și o încălcare a obligației Statului răspunzător, prevăzute de Articolului 46 §1, de a respecta hotărîrea Curții. Aceasta ordona în mod unanim Statelor răspunzătoare de a întreprinde toate măsurile necesare pentru a încheia detenția arbitrară a petiționarilor care se mai aflau în penitenciar și de a le asigura eliberarea imediată.

Referitor la problema transmiterii împuternicirilor statale în favoarea organizațiilor internaționale, Curtea a statuat principiul conform căruia asemenea transmitere **este legală, menționînd doar că drepturile fundamentale, garantate de Convenție, vor fi asigurate în continuare în cadrul acestor organizații.**

Totodată, Curtea a statuat că o astfel de transmitere a împuternicirilor nu exclude responsabilitatea Statelor participante, avînd asigurată o protecție egală.

Jurisdicția (art.1) și aplicarea teritorială a Convenției (art.56). Mecanismul Convenției acordă Statului posibilitatea de a extinde Convenția asupra teritoriilor ale căror relații internaționale le asigură, prin intermediul declarației făcute conform primului paragraf din Articolul 56. Drept element esențial al dispozițiilor Articolului 56 este declarația prin care se notifică că prezenta Convenție se va aplica tuturor sau unuia dintre teritoriile ale căror re-

lații internaționale sînt asigurate de Stat. **Aceasta se va face „în momentul ratificării, sau în orice alt moment ulterior”**, dar fără ca Convenția să se răsfrîngă asupra acțiunilor puterilor teritoriului invocat sau asupra politicii promovate de Guvernul Părții Contractante privind executarea obligațiunilor față de teritoriul invocat.

Astfel, Convenția este un acord multilateral care, în conformitate cu Articolul 56, acționează, în excepție, în context regional, și anume: în spațiul juridic (espace juridique) al Părților Contractante.

În același timp, Curtea nu a autorizat Statele să înlăture de sub jurisdicția lor actele sau omisiunile persoanelor fizice ce ținneau de răspunderea și autoritatea lor reală, pe motiv că actul sau omisiunea s-ar produce în afara teritoriului Statului. Așadar, **noțiunea de jurisdicție enunțată în Articolul 1 nu se limitează la aplicabilitatea teritorială, ci presupune ideea unei jurisdicții exercitate de Stat asupra individului prin interpunerea organelor sau instanțelor statale** (incluzînd forțele militare pe teritoriul străin).

Deși o încălcare a Articolului 1 nu poate constitui baza unei cereri adresate Curții, acesta este un articol important pentru analiza detaliată a oricărei cereri, deoarece impune statelor atît **obligații pozitive**, cît și **negative**.

Obligațiile negative cuprind drepturi și libertăți care impun Statelor obligația **de a nu face**, constînd în abținerea de a le încălca: Statul nu se va amesteca în viața privată a individului, nu-l va trata în mod inuman, nu-i va împiedica libertatea de exprimare etc. Totodată, Curtea a precizat în mai multe cazuri că termenul „**să asigure**” din Articolul 1 nu implică numai obligația Statelor de a nu interveni.

Convenția impune și obligații pozitive, semnificînd luarea de către Stat a măsurilor necesare pentru a preveni orice violare a drepturilor omului. Conceptul de obligație pozitivă a fost introdus în jurisprudența Curții în cauza *Marck versus Belgia*¹⁰, care se referă la o presupusă încălcare a Articolului 8 al Convenției „... **nu numai că obligă Statul să se abțină de la astfel de intervenții; pe lângă această obligație, negativă, mai pot fi și obligații pozitive care sînt inerente în cazul „respectării” efective a vieții de familie**”.

Într-un sens mai larg se pot distinge următoarele categorii de obligații pozitive în jurisprudența Curții:

- obligația de a schimba legislația sau practicile administrative de a crea noi legi;
- obligația de a asigura asistența financiară;
- obligația de a realiza o cercetare eficientă, imediată și independentă a presupusei încălcări a Convenției;
- obligația de a interveni în relația dintre persoane pentru a preveni încălcările „private” ale drepturilor prevăzute de Convenție.

Responsabilitatea primară de a asigura respectarea drepturilor și libertăților prevăzute în Convenție cade în sarcina Statului în baza **principiului subsidiarității**.

Această abordare a conceptului de subsidiaritate este precizată în toate aspectele sistemului de la Strasbourg. Înainte de a putea aduce speța în fața Curții Europene trebuie să fi fost epuizate toate căile naționale de atac (Articolul 35 al Convenției), deoarece Statul respondent „trebuie să aibă mai întii șansă de a redresa situația la care se face referire prin propriile mijloace și în cadrul sistemului juridic național”.¹¹ Acest principiu este prevăzut și de Articolul 13 al Convenției.¹²

S-a subliniat faptul că angrenajul de protecție stabilit de Convenție este subsidiar sistemelor naționale care asigură respectarea drepturilor omului.¹³

Doctrina „marjei de apreciere” subliniază natura subsidiară a mecanismelor de control ale Convenției:

- autoritățile naționale **trebuie** să aibă propriul discernămint; aceasta înseamnă că sarcina de a asigura drepturile și libertățile Convenției revine Statului Contractant;
- Statul Contractant este, în principiu, într-o poziție mai favorabilă în ce privește opiniile despre circumstanțele legate de o anumită speță; în special, autorităților jurisdicționale naționale le revine sarcina de a controla aplicarea dispozițiilor sale;
- se poate spune că „marja de apreciere” este un instrument de politică pentru Curtea Europeană, care poate fi folosit pentru a ameliora avalanșa de plîngeri.

Astfel, ținînd cont de numărul impunător de plîngeri similare contra Italiei, acumulat pe rolul Curții, luptînd contra supraaglomerării sistemului, Curtea a ajuns la concluzia că practica italiană nu este compatibilă cu Convenția.¹⁴

Statele trebuie să depună eforturi consistente pentru a găsi, la nivel național, soluții a cît mai multor plîngeri referitoare la încălcări ale drepturilor prevăzute în Convenție (hotărîrea Curții în cazul Kudla).¹⁵

Eficacitatea Convenției depinde în mare măsură de disponibilitatea Înalțelor Părți Contractante de a coopera cu Curtea de la Strasbourg în scopul perfecționării mecanismului ei de control.

Aici vom menționa:

- necesitatea unei anchete la nivel național cu referire la încălcările drepturilor omului;
- importanța Rapoartelor SPT-ului, care devine organul constator al Curții pentru acest gen de cazuri;
- crearea unor mecanisme noi de protecție a drepturilor fundamentale la nivel național.

Scopul final îl constituie ușurarea volumului de lucru al Curții Europene.

Convenția atribuie un rol important **angajamentului Părților Contractante de a se conforma hotărârilor finale ale Curții în litigii auxiliare** în care ele sînt părți (Articolul 46) și, totodată, de a coopera în scopul executării acestor hotărâri.

O hotărîre a Curții, conform căreia s-a constatat o încălcare, poate atrage o varietate de măsuri de executare în funcție de natura violării:

- executarea materială;
- măsuri individuale (redeschiderea procedurii, grațierea etc.);
- măsuri generale (deficiență de ordin juridic în sistemul intern, care poate constitui o problemă structurală sau specifică; cînd se impune perfecționarea cadrului legislativ).

Orice hotărîre a Curții Europene stabilește că s-a produs o încălcare a Convenției. Curtea nu este împuternicită să hotărască anumite măsuri, cum ar fi modificarea unor legi specifice. Deși libertatea de a alege mijloace de a-și îndeplini obligațiile conform Convenției aparține Statului Contractant, nu este întotdeauna clar pentru autoritățile naționale ce trebuie să facă pentru ca legile lor să se conformeze jurisprudenței Curții Europene.

În acest sens, Adunarea Parlamentară a Curții Europene, prin Rezoluția 1226 (2000), a îndemnat Curtea „să-și asume obligația de a indica în hotărârile sale care sînt autoritățile naționale respective să execute hotărîrea, astfel încît să se conformeze deciziilor și să ia măsurile generale și individuale necesare”. O soluție similară a fost sugerată în Raportul din 2003 al Comitetului de Inițiativă pentru Drepturile Omului, raport ce conținea propuneri de garantare pe termen lung a eficienței Curții.¹⁶

Un rol important în perfecționarea mecanismului de control al Convenției îl are semnarea Protocolului 14 adițional la Convenție, a cărui intrare în vigoare este așteptată atît de Curte, cît și de Înaltele Părți Contractante.

Referințe:

- ¹ Tratatul Internațional. Vol. 9. – Chișinău, 1999, p.190.
- ² Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1997, nr.54-55/502.
- ³ Sînt prezentate denumirile oficiale ale Protoalelor cu indicarea datelor cînd acestea au fost deschise pentru semnare și au intrat în vigoare și cînd au fost semnate, ratificate și intrate în vigoare pentru Republica Moldova.
- ⁴ Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1994, nr.1.
- ⁵ Biroul de Informare al Consiliului Europei în Moldova, Chișinău 2004 (Convenția Europeană pentru Protecția Drepturilor și a Libertăților Fundamentale ale Omului).
- ⁶ Ghid (Vade-mecum) al Convenției Europene pentru Drepturile Omului, Consiliul Europei, 1998. Editat în Republica Moldova (p.9).

⁷ *Ibidem*.

⁸ Hotărîrea a fost pronunțată la 08.07.2004, a intrat în vigoare la 08.07.2004 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova. Ediție specială din 21.09.2004.

⁹ *Ibidem*.

Notă: Acest caz posedă o relevanță deosebită pentru complexa și dubla problemă a **jurisdicției unui Stat asupra unei părți din propriul teritoriu pe care nu o controlează și faptul că acțiunile unui Stat care au loc sau care produc efecte în afara teritoriului său pot reprezenta exercitarea de „jurisdicție”**. În cazul de față, Curtea a stabilit că Moldova avea jurisdicție asupra Transnistriei, dar nu exercita un control efectiv asupra acestui teritoriu. Acțiunile sale conform Articolului 1 trebuie să fie privite numai în lumina obligațiilor pozitive, adică de a întreprinde toate măsurile posibile pentru a asigura ca persoanele care se aflau în această parte a teritoriului său să continue să se bucure de drepturile și libertățile stabilite de Convenție. Curtea a stabilit că Rusia exercită un control general asupra teritoriului Transnistriei; de aceea acțiunile sale, care produceau efecte pe acest teritoriu, reprezentau exercitarea de „jurisdicție” (deci, Rusia putea fi trasă la răspundere pentru ele). **Astfel, ambele State aveau jurisdicții paralele asupra persoanelor care se aflau pe teritoriul Transnistriei**, Moldova fiind obligată să-și îndeplinească obligațiile posibile conform Articolului 1, iar Rusia trebuia să se abțină să intervină în aplicarea drepturilor și libertăților stabilite de Convenție și să întreprindă pași corespunzători pentru a asigura respectarea acestor drepturi și libertăți.

Mai este de notat că această judecată a format subiectul unor opinii parțial separate emise de 12 din cei 17 judecători ai Marii Camere, în special privind problema jurisdicției Moldovei. Problema privind sfera de acțiune pe care o are jurisdicția unui Stat față de o parte a teritoriului său, asupra căreia Statul nu exercită un control efectiv, este, după cum se observă din numărul de opinii separate, o problemă dificilă care, probabil, va contribui în viitor la noi evoluții în jurisprudență.

În plus, Curtea și-a avansat poziția față de Articolul 46 (cf. *Vermeire versus Belgium*, *De Cubber versus Belgium* (Art.50), *Botezzi versus Italy*), oferind o indicație clară (7490 hotărîri) că în cazul în care nu va fi asigurată eliberarea imediată a petiționarilor, Statul răspunzător își va încălca obligațiile, prevăzute de Articolul 46 7 (1) al Convenției, de a îndeplini hotărîrea Curții.

¹⁰ CEDO, 13 iunie 1079. Marck – Belgia (Seria A-31), § 31.

¹¹ ComEDO, Fifty-seven inhabitants of Louvain – Belgia (cerere nr.1994/63; Yearbook of the CEDO 1964, p.252). *A se vedea* și: CEDO, 18 iunie 1971, De Wilde, Ooms și Versyp – Belgia (Seria A-12), § 50 („epuizarea căilor de atac naționale” impun faptul că statele nu pot fi trase la răspundere în fața unui organism internațional înainte de a avea ocazia de a pune lucrurile la punct în propriul sistem juridic). Și mai recent: CEDO, 15 noiembrie 1996, Ahmet Sadik – Grecia (Rapoarte 1996, 1638), § 30.

¹² *A se vedea*: de exemplu, CEDO 26 octombrie 2000, Kudla – Polonia (cerere nr.30210/96), § 157: „Așa cum a spus în mai multe rînduri Curtea, Articolul 13 al Convenției garantează disponibilitatea unei căi de atac la nivel național pentru a pune în practică substanța drepturilor și libertăților Convenției în orice formă sînt acestea asigurate în legislația națională. Efectul Articolului 13 este acela de a cere prevederea unei căi de atac naționale pentru a rezolva problema unei „plîngerii justificate” conform Convenției în mod adecvat”.

¹³ CEDO, 12 iulie 1968, Belgian Linguistic (Seria A-6), § 10.

¹⁴ ECHR, Terrari *versus* Itali, 28 July 1999 (nr.33440/96), § 21

¹⁵ ECHR, Kudla *versus* Poland, 26 octombrie 2000 (nr.30210/96).

¹⁶ CDDH (2003) 006 Final.

Vitalie STATI

doctor în drept, conferențiar universitar

Catedra Drept Penal și Criminologie
Universitatea de Stat din Moldova

PROBLEME ACTUALE ALE APĂRĂRII PENALE A VIEȚII COPILULUI NOU-NĂSCUT

The nowadays problems related to the penal protection of the life of the newborn child are treated in the present article. The offence of infanticide has a material object, and the special judicial object of this offence suffers a touch even through the agency of the material object. Some aspects with regards to the juridical framing of the offence of infanticide are analyzed. The opinions of notorious scientists referring to whether the infanticide is an attenuated form of murder or an offence by itself, to the application of the theory of the participation allocation in qualifying the offence of infanticide are presented and debated, and the personal opinions regarding these are explained.

În ultimii ani, în cadrul doctrinei penale naționale au fost realizate mai multe studii consacrate conotațiilor juridico-penale ale pruncuciderii.¹ Caracterizate prin actualitate și noutate științifică, acestea au reușit să se impună prin rezultatele teoretice obținute, contribuind la elaborarea teoriei de încadrare juridică a infracțiunii prevăzute la art.147 CP RM. Totuși, spectrul juridico-penal al faptei de pruncucidere este atât de complex, încât este prea devreme a se pune punctul pe i.

Vom începe cu examinarea unei probleme care comportă mai puțină aplicativitate practică, însă prezintă interes în vederea asigurării rigurozității metodologice a discursului științific. Astfel, referindu-se la obiectul apărării penale în cazul infracțiunii de pruncucidere, V.Holban utilizează sintagma „obiectul juridic nemijlocit”.² În contextul aceleiași infracțiuni, sintagma enunțată o folosește A.Borodac.³ Într-un alt context, ea e utilizată de către V.Cușnir, V.Berliba și R.Cojocar.⁴

În alte surse, sintagma „obiect direct al infracțiunii” este folosită pentru a desemna obiectul material al infracțiunii.⁵

Poate nu are importanță ce categorie a obiectului infracțiunii este desemnată de formula „obiectul nemijlocit (direct) al infracțiunii”: obiectul juridic special al infracțiunii sau obiectul material al infracțiunii?

Considerăm că răspunsul la această întrebare este negativ.

Definind noțiunea de obiect material al infracțiunii, unii doctrinari – atât ruși, cât și români – folosesc, deloc întâmplător, caracteristici denotative similare: „obiectele fizice ale lumii înconjurătoare, influențând asupra cărora făptuitorul atentează asupra obiectului juridic de apărare penală, săvârșind prin aceasta infracțiunea”⁶; „elementul obiectului infracțiunii, influențând asupra căruia făptuitorul încalcă sau încearcă să încalce relațiile sociale”⁷; „bunul, lucrul sau valoarea împotriva căruia (căreia) se îndreaptă acțiunea/inacțiunea incriminată și asupra căruia (căreia) se răsfrîng urmările provocate, aducîndu-se astfel atingere relațiilor sociale ocrotite de norma de drept penal”⁸ etc.

Nu mai puțin expliți sînt B.S. Nikiforov și Ia.M. Brainin, care consideră că infracțiunea poate aduce atingere obiectului apărării penale atât în mod nemijlocit, cât și în mod mijlocit; atât direct, cât și indirect, adică prin intermediul obiectului material.⁹

Nu putem fi de acord cu opinia acestor doi autori, deoarece în orice ipoteză obiectul apărării penale suferă atingere infracțională în mod mijlocit, indirect. Astfel, în literatura de specialitate au fost evidențiate trei variante ale „mecanismului” de atingere infracțională asupra obiectului apărării penale: a) infracțiunea poate influența în mod nemijlocit asupra facultății sociale ocrotite de legea penală; b) infracțiunea se poate exprima în influențarea nemijlocită asupra obiectului material al infracțiunii; c) infracțiunea poate fi realizată pe calea influențării nemijlocite asupra victimei (subiectului pasiv).¹⁰

Odată ce infracțiunea de pruncucidere are obiect material, obiectul juridic special al acestei infracțiuni suferă atingere tocmai prin intermediul acestuia. De altfel, chiar V. Holban este nevoit s-o recunoască: „Obiectul material al infracțiunii este corpul copilului nou-născut, deoarece asupra acestuia se exercită nemijlocit (sublinierea ne aparține – n.a.) activitatea de ucideră”.¹¹ În această situație, a opera cu noțiunea „obiectul juridic nemijlocit” nu înseamnă altceva decît a o echivala cu noțiunea „obiect material”. Ceea ce nu poate fi acceptat.

Noțiunea „obiectul juridic nemijlocit al infracțiunii” este vehiculată și în doctrina penală română.¹² Acest fapt nu-i poate conferi, însă, mai multă autoritate, deoarece, după cum am demonstrat mai sus, această noțiune este o elucubrație pseudoștiințifică: utilizarea unei asemenea noțiuni face ca noțiunea „obiectul material al infracțiunii” să-și piardă sensul. Pînă la „îmbrățișarea” ideii că „nu este riguros științific a se vorbi despre un „obiect material” nu mai rămîne decît un pas, deoarece sistemul Părții Speciale a Codului penal are la bază criteriul obiectului juridic al infracțiunii”.¹³

În replică trebuie să consemnăm că ignorând existența obiectului material al infracțiunii nu înseamnă că el nu va continua să existe în mod real. În această ecuație, unde va fi locul rigurozității științifice?

În concluzie, în locul conceptului compromis „obiectul juridic nemijlocit al infracțiunii”, recomandăm utilizarea unui concept care a reușit să se afirme prin precizie și, mai ales, prin relația dihotomică derivată cu conceptul „obiectul juridic generic”. Ne referim la conceptul „obiectul juridic special”.

Făcînd o tranziție de la general la particular, în cele ce urmează să ne concentrăm atenția asupra unor aspecte cu o aplicativitate mai pronunțată, legate de încadrarea juridică a infracțiunii de pruncucidere.

V.Berliba și R.Cojocarul consideră că pruncuciderea constituie o formă atenuată a omorului și nu o infracțiune proprie.¹⁴ În termeni similari, A.Borodac afirmă că pruncuciderea este o varietate a omorului.¹⁵ Ideea este dezvoltată de către R.Cojocarul, care susține: „Regimul autonom de incriminare a pruncuciderii în legea penală nu constituie temei de a o considera o infracțiune-tip. Astfel, pruncuciderea este o specie a infracțiunii de omor, pentru care se stabilește un regim mai blînd de sancționare și care cuprinde în conținutul său constitutiv configurația tipică a omorului, la care se adaugă și subelementele circumstanțiale descrise în dispoziția de incriminare a art.147 CP RM. Aceste condiții circumstanțiale se referă în special la timpul de comitere a infracțiunii, la calitatea deținută de subiectul infracțiunii și la starea fizică sau psihică deosebită provocată de procesul fiziologic al nașterii. Prin urmare, între omorul intenționat și infracțiunea de pruncucidere există o legătură de tipul: conținut de bază – conținut cu circumstanțe atenuante”.¹⁶

Analizînd aceste opinii, trebuie să consemnăm că sub aspect juridico-penal nu se pune la îndoială faptul că pruncuciderea reprezintă un omor săvîrșit în prezența unei circumstanțe atenuante. Acest lucru, însă, nu este echivalent cu afirmația conform căreia pruncuciderea este o circumstanță atenuantă a omorului. Sub aspect tehnico-legislativ, pruncuciderea este o infracțiune-tip. Or, infracțiunile-tip, împreună cu variantele acestora, sînt cuprinse în același articol. Iar răspunderea pentru pruncucidere nu este stabilită în art.145 „Omorul intenționat” al Codului penal, ci într-un articol separat. Doar variantele calificate (a nu se confunda cu variantele agravate) pot fi prevăzute în norme aparte.

Legiuitorul autohton, spre deosebire, de exemplu, de legiuitorul român, nu prevede asemenea variante ale infracțiunii. De aceea, nu putem sprijini punctul de vedere conform căruia pruncuciderea este „o formă atenuată a omorului”.

Continuîndu-ne demersul, reproducem o altă afirmație aparținînd lui V.Berliba și R.Cojocarul: „...dacă am considera pruncuciderea o infracțiune aparte și nu o formă atenuată a omorului, nu vom putea concepe încadrarea acțiunilor celorlalți participanți, distincte față de cele ale autorului. Această soluție s-ar afla în dezacord cu regulile de încadrare a infracțiunii săvîrșite în participație, care sînt axate pe ideea că calificarea juridică a faptei participanților în mod distinct de fapta autorului se află în dezacord cu principiul unității de infracțiune, precum și cu caracterul dependent al acțiunii participanților în raport cu cea a autorului”.¹⁷

Astfel, faptul că sînt trase la răspundere, conform art.145 CP RM (cu sau fără trimitere la art.42 CP RM), alte persoane decît mama victimei, care contribuie într-un fel sau altul la lipsirea de viață a noului-născut, se datorează, în opinia celor doi autori, specificului tehnico-legislativ al normei de incriminare a pruncuciderii (aspect la care ne-am referit anterior), precum și accesorieității participației.

Trebuie să menționăm că teoriei accesorieității participației i s-au adus critici întemeiate atît în doctrina penală rusă, cît și în cea română. Astfel, L.D. Gauhman afirmă: „Renunțarea la principiul accesorieității participației constă în aceea că: în primul rînd, fiecare participant nu poartă răspundere pentru infracțiunea străină, ci pentru propria faptă infracțională; în al doilea rînd, principalul vinovat într-un caz concret nu poate fi autorul infracțiunii, ci un alt participant; în al treilea rînd, nu este indispensabilă recunoașterea complicelui ca fiind întotdeauna participantul secundar cu un grad de răspundere mai redus”.¹⁸ La rîndul său, P.Dungan susține că, de pe pozițiile teoriei accesorieității participației, „nu se poate explica participația în cazul infracțiunilor proprii, și anume: cînd executarea materială aparține unei persoane fără calitatea cerută de lege sau fără să acționeze în scopul cerut de lege și care ar urma să răspundă eventual în calitate de complice, chiar dacă obiectiv contribuția respectivă ar fi realizat cerințele normei de incriminare și ar putea fi considerată drept o contribuție de autor”.¹⁹

În ce ne privește, considerăm că teoria accesorieității participației este o teorie aplicabilă în majoritatea ipotezelor de calificare, dar nu în toate. Ea nu este o teorie universală. Există excepții care scapă incidenței acestei teorii. Una dintre aceste excepții este tocmai cazul cînd la lipsirea de viață a copilului nou-născut iau parte două sau mai multe persoane, printre care și mama victimei. În acest caz, acțiunile tuturor celorlalte persoane (altele decît mama victimei) nu vor avea un caracter dependent în raport cu cea a autorului. Acest lucru nu se explică prin faptul că pruncuciderea este o „formă atenuată a omorului”. Explicația este mult mai simplă,

la îndemîna tuturor, avînd conotații exclusiv juridico-penale și nu tehnico-legislative. În acest sens, A.I. Rarog susține: „Tratamentul atenuat aplicat mamei copilului nou-născut pentru lipsirea de viață a acestuia este condiționat fie de starea ei psihofiziologică specifică din timpul nașterii sau imediat după naștere, fie de afecțiunea ei psihică ce nu exclude responsabilitatea... Acești factori se raportează exclusiv la persoana făptuitoarei și nu pot determina o influență atenuată asupra calificării acțiunilor celorlalți participanți la această infracțiune”²⁰. Într-o manieră apropiată se exprimă V.Holban: „Fiind o circumstanță personală, circumstanța atenuantă dată nu se răsfrînge asupra participanților, aceștia urmînd să răspundă în baza lit.d) alin.(3) art.145 CP RM”²¹.

Într-adevăr, legat de procesele de graviditate și naștere, tratamentul atenuat, prescris de legiuitor făptuitoarei pruncuciderii, se poate răsfrînge exclusiv asupra acesteia. Deci, are un caracter personal, nu unul real. În context, ar fi oportun ca în Codul penal al Republicii Moldova să fie consacrată regula respectată în practică, regulă stabilită la alin.(1) art.42 CP al României: „Circumstanțele privitoare la persoana unui participant nu se răsfrîng asupra celorlalți”.

Dintr-o altă perspectivă, considerăm că participația este de neconceput în cazul pruncuciderii.

Pentru a exista participație este necesar „ca toți infractorii să săvîrșească aceeași (sublinierea ne aparține – n.a.) infracțiune, ceea ce determină unitatea (sublinierea ne aparține – n.a.) de încadrare juridică a faptei”²². În cazul în care, însă, la lipsirea de viață a noului-născut iau parte două sau mai multe persoane, printre care și mama victimei, nu putem vorbi despre unitatea de încadrare juridică a faptei. Aceasta întrucît, acele una sau mai multe persoane, pe de o parte, și mama victimei, pe de altă parte, nu săvîrșesc aceeași infracțiune. Conștientizînd relația pe care o are cu victima, mama acesteia își dă seama că săvîrșește pruncucidere. Pe de altă parte, conștientizînd că nu au aceeași relație specifică cu victima, celelalte persoane își dau seama că săvîrșesc infracțiunea de omor intenționat. Aceasta rezultă din elementara prezumție de cunoaștere a legii penale și nu necesită cunoștințe speciale în domeniul dreptului penal. Astfel, în mod obiectiv, cele două sau mai multe persoane (inclusiv mama victimei) săvîrșesc aceeași faptă. Nu însă și în mod subiectiv. Totuși, chiar în plan obiectiv, toate aceste persoane iau parte la lipsirea de viață a copilului nou-născut. Deci, la o faptă care poate fi matrice atît pentru pruncucidere, cît și pentru omorul intenționat.²³ De aceea, luînd în considerație că teoria accesorieității participației nu este funcțională în cazul pruncuciderii, teza participației la pruncucidere nu ar fi cu nimic mai prioritară decît teza participației la omorul intenționat. Iată de ce nu pot fi acceptate nici prima, nici cea de-a doua teză. Vorbînd de consecință,

contribuția mamei victimei și contribuția celorlalte persoane trebuie disociate, constituind infracțiuni de sine stătătoare.

În alt context, V.Brus și P.Oprea opinează că omorul unui făt, *alias* – feticidul, este o fază a infracțiunii de pruncucidere.²⁴ Într-un mod apropiat se exprimă R.Cojocaru: „În sens juridico-penal, termenul „copil nou-născut” îl include și pe cel de „făt”, aflat în procesul de expulzare de la etapa demarării nașterii fiziologice”²⁵.

Dincolo de incongruențele stilistice ale acestor luări de poziții, atrage atenția faptul că autorii respectivi se pronunță ca noțiunile „făt” și „copil” să fie privite în relația „parte-întreg”.

În sens literar, este considerat „făt” un produs al concepției din uter „pînă cînd se naște”²⁶. Pe de altă parte, „copilul” este o persoană „în primii ani ai vieții”²⁷; deci, „după ce se naște”, de la această dată. În Legea Republicii Moldova privind drepturile copilului, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 15.12.1994, se menționează că o persoană este considerată copil **din momentul nașterii** pînă la vîrsta de 18 ani.²⁸

Rezultă că cele două noțiuni – „făt” și „copil” – nu se pot intersecta. În plan temporal, ceea ce le separă este momentul nașterii, adică momentul în care are loc „actul fiziologic prin care fătul, ajuns la stadiul de maturitate, este expulzat sau extras din cavitatea uterină”²⁹. Cu alte cuvinte, formula „timpul nașterii”, pe care legiuitorul o utilizează în dispoziția art.147 CP RM, desemnează tocmai actul nașterii, nu procesul nașterii (incluzînd cele trei perioade: dilatația, expulzarea, delivrența). Accentuăm aceasta pentru a arăta că nu este posibil, în nici un moment, să se ateste așa-numita ipostază „copil-făt”³⁰. Este improprie raportarea acțiunii de feticid în cazurile „în care mama omoară fătul cînd acesta doar a scos capul”³¹, deoarece în acest moment cel asupra căruia se acționează este copilul, nu fătul. Din momentul apariției oricărei părți a corpului copilului din organismul matern viața extrauterină ia locul vieții intrauterine.³² Ipostaza „făt” este succedată de ipostaza „copil”. În concluzie, nu poate exista o relație de tip „parte-întreg” între noțiunile „făt” și „copil”.

Într-un alt context, V.Holban susține: „Dacă mama a luat hotărîrea de a-și ucide copilul înainte de nașterea acestuia, deci în afară și independent de vreo tulburare pricinuită de naștere, și dacă sînt îndeplinite și celelalte condiții ale premeditării, fapta va constitui un omor deosebit de grav, prevăzut de lit.b) și d) alin.(3) art.145 CP RM”³³. Într-un mod similar își expune părerea R.Cojocaru: „Dat fiind faptul că între momentul luării deciziei infracționale și cel al realizării actului infracțional nu se scurge un interval de timp suficient în care acestea ar putea fi obiectivate, actele preparatorii,

oricare ar fi forma lor, nu sînt posibile la infracțiunea de pruncucidere”³⁴

Se creează impresia că cei doi autori încearcă să ne arate doar ceea ce este la suprafață. Să încorseteze în clișee banale realitatea socială care poate fi foarte complexă, depășind orice tipare concepționale desuete. Realitatea socială nu poate fi adaptată teoriei dreptului penal. Din contra, teoria dreptului penal trebuie să răspundă prin soluții provocărilor realității sociale.

Considerăm următoarea situație: femeia gravidă procură, adaptează, fabrică mijloacele de lipsire de viață a copilului pe care preconizează să-l nască sau creează intenționat, pe altă cale, condiții pentru lipsirea de viață a acestuia. Cu alte cuvinte, își demonstrează premeditarea în raport cu lipsirea de viață a copilului pe care îl va naște. Nu întâmplător utilizăm o formulare lipsită de o precizie particularizantă: „lipsirea de viață a copilului pe care îl va naște”. De ce? Pentru că, deocamdată, nu se cunoaște ce infracțiune va comite ea pînă la urmă: pruncucidere sau omor intenționat? Faptul că mama victimei a demonstrat premeditare nu înseamnă neapărat că fapta ei nu poate fi calificată conform art.147 CP RM. Or, făptuitoarea poate premedita orice, cu excepția stării de tulburare fizică sau psihică, cu diminuarea discernămîntului, care este cauzată de naștere. O asemenea stare nu poate fi programată. Deci, ea poate să apară inclusiv ca făptuitoarea care a premeditat lipsirea de viață a propriului copil. Nu este exclus că s-a pregătit în mod intenționat de comiterea omorului. Îi vom califica fapta, însă, conform art.147 CP RM, deoarece nu putem ignora prezența stării emoționale specifice, care îi determină atenuarea răspunderii penale. Ceea ce are loc în momentul săvîrșirii infracțiunii eclipsează tot ceea ce întreprinde făptuitoarea *ante-factum*. Astfel, este posibil ca intenția inițială (de a săvîrși omorul intenționat) să sufere o anumită transformare, astfel încît intenția supraviețuită să reprezinte intenția de săvîrșire a pruncuciderii.

Explicația acestei soluții o găsim inclusiv în ipoteza în care apelăm la concepția pe care am apreciat-o *supra*, conform căreia pruncuciderea este o formă atenuată a omorului. În această ipoteză atestăm concurența dintre componența de infracțiune cu circumstanțe atenuante și componența de infracțiune cu circumstanțe agravante. Prevederea de la lit.a) art.117 CP RM ne obligă să soluționăm concurența dintre art.147 CP RM și lit.a) alin.2) art.145 CP RM în favoarea normei care incriminează fapta de pruncucidere.

Într-o altă ordine de idei, în opinia lui R.Cojocaru, „orice privare de viață a copilului în timpul unei nașteri artificiale declanșate după a 21-a săptămînă de gestație trebuie calificată ca omor, iar în cazul săvîrșirii faptei

de către mamă în împrejurările prevăzute de art.147 CP RM – ca pruncucidere”³⁵

Apare întrebarea: la ce ar ajuta instituirea unei asemenea termen? Poate la apărarea mai eficientă a vieții noului-născut? Categorie, nu. Instituirea unui astfel de termen ar însemna, de fapt, discriminarea noilor-născuți în ce privește apărarea dreptului lor la viață, discriminare care ar avea la bază criteriul absolut irelevant al vârstei sarcinii. De exemplu, dacă nașterea s-ar produce înainte de a 21-a săptămînă de gestație (ceea ce este foarte verosimil, luînd în considerație progresul tehnico-științific din sfera medicinei), ar rezulta că lipsirea de viață a noului-născut de către mama acestuia nu ar trebui calificată ca pruncucidere. Să aibă o semnificație atît de mare, în acest sens, termenul pînă la care a evoluat sarcina, odată ce pentru calificarea actului nu contează dacă copilul s-a născut viabil sau neviabil? Important este să se nască viu. Chiar dacă nou-născutul va trăi doar cîteva minute, în acest scurt timp trebuie să-i fie apărută viața. Mai ales împotriva faptelor infracționale care îi aduc atingere. Iată de ce este inoportună propunerea de a restrînge sfera de aplicare a art.147 CP RM în funcție de termenul la care expiră sarcina.

În alt context, ne exprimăm dezacordul cu opinia lui R.Cojocaru, potrivit căreia pruncuciderea în prezența pluralității de victime trebuie calificată întotdeauna conform regulilor concursului de infracțiuni.³⁶ Nu poate convinge în acest sens nici referirea la punctul de vedere al lui T.Vasilie, D.Pavel, G.Antoniu și al altor autori, care consideră că în cazul uciderii gemenilor va exista o dublă infracțiune de pruncucidere, chiar dacă numai unul dintre ei a fost ucis în mod direct, iar celălalt a murit drept consecință a primului deces.³⁷

Pluralitatea de victime nu condiționează în mod necesar pluralitatea de infracțiuni. Stabilirea lipsei sau existenței unicității rezoluției (intenției infracționale unice) este determinată pentru a se răspunde la întrebarea: sînt reținute atîtea infracțiuni de pruncucidere, cîte victime sînt? V.Berliba și R.Cojocaru menționează: „Prin repetarea acțiunilor-inacțiunilor, infracțiunea prelungită se aseamănă cu concursul de infracțiuni, deosebirea fiind sub aspectul laturii subiective, la infracțiunile prelungite existînd o intenție unică (un singur scop), iar la concursul de infracțiuni – atîtea intenții, cîte infracțiuni se află în concurs”³⁸ Există vreun motiv ca această teză să nu fie aplicabilă în cazul infracțiunii de pruncucidere? Considerăm că nu.

Omorul săvîrșit asupra a două sau a mai multor persoane (lit.a) alin.(3) art.145 CP RM) reprezintă o infracțiune unică nu pentru că așa a dorit legiuitorul, ci pentru că are la bază o intenție unică. Infracțiunea prevăzută la lit.a) alin.(3) art.145 CP RM, nu este în nici un caz un concurs al infracțiunilor de omor, asimilat

de către legiuitor unei infracțiuni unice de omor. Ar fi un nonsens, care ar veni în dezacord cu logica elementară. Prin analogie, întrucît în art.147 CP RM nu există o circumstanță agravantă similară celei de la lit.a) alin.(3) art.145 CP RM, calificarea va fi efectuată numai conform art.147 CP RM, nefiind necesară o calificare suplimentară.

De altfel, în ipoteza analizată, concursul de infracțiuni nu este posibil inclusiv din considerentul că succesiunea a două infracțiuni identice nu poate, prin definiție, să formeze concursul de infracțiuni. Tocmai acest lucru rezultă din dispoziția art.33 CP RM. În alte situații, succesiunea a două infracțiuni identice poate atesta repetarea infracțiunii, așa cum aceasta e desemnată prin noțiunea din art.31 CP RM. Repetarea infracțiunii implică, însă, agravarea răspunderii penale numai dacă în norma de incriminare concretă legiuitorul o prevede ca o circumstanță agravantă. În art.147 CP RM nu se stabilește o asemenea circumstanță agravantă. În consecință, întrucît repetarea infracțiunii nu poate fi asimilată concursului de infracțiuni, pruncuciderea în prezența pluralității de victime, presupunînd repetarea infracțiunii, se va califica o singură dată – conform art.147 CP RM.

Orice altă soluție constituie o improvizație care încalcă flagrant principiul legalității.

În altă ordine de idei, T.Țibulenko afirmă că norma care incriminează fapta de pruncucidere trebuie suplimentată cu prevederea care ar determina agravarea răspunderii penale în prezența unei cruzimi deosebite.³⁹ R.Cojocarul precipită evenimentele considerînd că o asemenea agravantă este incompatibilă cu infracțiunea de pruncucidere.⁴⁰ Într-adevăr, este incompatibilă în sensul în care nu-și poate produce efectele: calificarea nu se va face potrivit lit.h) alin.(3) art.145 CP RM, ci conform art.147 CP RM. Totuși, aceasta nu înseamnă că la săvîrșirea pruncuciderii este de neconceput circumstanța cruzimii deosebite. O recunoaște însuși R.Cojocarul, prezentînd un exemplu din practica judiciară, cînd mama și-a înecat într-un lighean cu apă și lichid hemoragic copiii pe care i-a născut.⁴¹ Există vreun motiv ca o asemenea faptă (ca oricare altă faptă de pruncucidere ce presupune prezența cruzimii deosebite) să nu fie calificată conform art.147 CP RM, în cazul în care se constată prezența tuturor condițiilor specificate în articolul dat? Nu, nu există. În genere, luînd în considerație specificul infracțiunii de pruncucidere, ar fi cazul să ne întrebăm: este posibil să nu fie considerată deosebită cruzimea manifestată de către mamă în raport cu copilul pe care tocmai l-a născut? Dacă nu în ce privește metoda cu care operează făptuitoarea, atunci ambianța sau alte împrejurări vor demonstra, în cele mai multe cazuri, deosebita cruzime a făptuitoarei.

În aceste condiții semnalăm lipsa de oportunitate în ce privește completarea art.147 CP RM cu o prevedere de tipul „cu deosebită cruzime”. Aceasta deoarece în ipoteza dată ar rămîne practic inaplicabilă varianta-tip a infracțiunii de pruncucidere.

Referințe:

- ¹ *A se vedea:* de exemplu: L.Gîrla. *Evoluția reglementării răspunderii penale pentru infracțiunea de pruncucidere* // Revista Națională de Drept, 2005, nr.2, p.29-36; Idem. *Noțiunea de nou-născut în cauzele de pruncucidere* // Revista Națională de Drept, 2005, nr.4, p.27-30; Idem. *Aspecte ale procesului de naștere în cauzele de pruncucidere* // Revista Națională de Drept, 2005, nr.5, p.20-22; Idem. *Problema determinării în doctrina penală a momentului de început al vieții omenestei* // Revista Națională de Drept, 2005, nr.6, p.23-27; Idem. *Delimitarea pruncuciderii de infracțiunile conexe în baza criteriilor subiective* // Revista Națională de Drept, 2005, nr.10, p.38-40; R.Cojocarul. *Elemente de drept comparat privind calificarea pruncuciderii și propuneri de lege ferenda* // Analele Științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova. – Chișinău, 2002, p.17-25; Idem. *Despre participația la infracțiunea de pruncucidere* // Anuar științific al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova „Probleme actuale de prevenire și combatere a criminalității”. – Chișinău, 2003, p.206-212; Idem. *Incrimnarea infracțiunii de pruncucidere în noul Cod penal al Republicii Moldova* // Materialele Conferinței științifico-practice internaționale „Criminalitatea în Republica Moldova: starea actuală, tendințe, măsuri de prevenire și de combatere”. – Chișinău, 2003, p.174-175; Idem. *Elementul material al infracțiunii de pruncucidere: controverse și caracterizare* // Analele Științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova. – Chișinău, 2006, p.52-55 etc.
- ² *A se vedea:* A.Barbăneagră, V.Berliba, C.Gurschi și alții. *Codul penal comentat și adnotat*. – Chișinău: Cartier, 2005, p.224.
- ³ *A se vedea:* *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu* / Sub red. lui A.Barbăneagră. – Chișinău, 2003, p.313.
- ⁴ *A se vedea:* V.Cușnir, V.Berliba, R.Cojocarul. *Drept penal. Culegere de teste și spețe pentru examenul de licență*. – Chișinău, 2007, p.70.
- ⁵ *A se vedea:* C.Bulai. *Manual de drept penal. Partea Generală*. – București: ALL, 1997, p.75; C.Mitrache. *Drept penal român. Partea Generală*. – București: Șansa, 1994, p.85; M.Zolyneak. *Drept penal. Partea Generală*. – Iași: Chemarea, 1994, p.108; Gh.Alecu. *Drept penal. Partea Generală*. – Constanța: Europolis, 2007, p.170.
- ⁶ *A se vedea:* *Уголовное право. Часть Общая*. – Москва: Юридическая литература, 1966, p.131.
- ⁷ *A se vedea:* *Курс советского уголовного права. Часть Общая. Том.1* / Под ред. Н.А.Беляева. – Ленинград: Издательство ЛГУ, 1968, p. 303.
- ⁸ *A se vedea:* A.Boroii. *Drept penal. Partea Generală*. – București: ALL Beck, 1999, p.107.
- ⁹ *A se vedea:* Б.С. Никифоров. *Объект преступления по советскому уголовному праву*. – Москва: Госюриздат, 1960, p.132-133; Я.М. Брайнин. *Уголовная ответственность и ее основание в советском уголовном праве*. – Москва: Юридическая литература, 1963, p.168-169.
- ¹⁰ S.Brînză. *Obiectul infracțiunilor contra patrimoniului*. – Chișinău: Tipografia Centrală, 2005, p.89.
- ¹¹ A.Barbăneagră, V.Berliba, C.Gurschi. *Op.cit.*, p.224.

- ¹² *A se vedea*, de exemplu: I.Tănăsescu. *Curs de drept penal general*. – București: INI, 1997, p.153; C.Butiu. *Infrațiunea complotă*. – București: ALL Beck, 1999, p.56.
- ¹³ Gr.Răpeanu. *Obiectul infrațiunii* // *Analele Universității București. Seria „Științe sociale”. Științe juridice*, 1965, p.47.
- ¹⁴ *A se vedea*: V.Berliba, R.Cojocaru. *Reglementări de drept vizînd participația la infrațiunea de pruncucidere* // *Avocatul poporului*, 2004, nr.10-11, p.25-26.
- ¹⁵ *A se vedea*: *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu*, p.313.
- ¹⁶ R.Cojocaru. *Studiu de drept penal și investigarea judiciară a infrațiunii de pruncucidere*: Autoreferat al tezei de doctor în drept. – Chișinău, 2007, p.9.
- ¹⁷ V.Berliba, R.Cojocaru. *Op.cit.*, p.25-26.
- ¹⁸ Л.Д. Гаухман. *Квалификация преступлений: закон, теория, практика*. – Москва: ЮрИнфоР, 2001, p.226.
- ¹⁹ P.Dungan. *Participația penală atipică* // *Doctrină și jurisprudență*, 2005, nr.2, p.33-107.
- ²⁰ А.И. Парог. *Квалификация преступлений по субъективным признакам*. – Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2003, p.269.
- ²¹ A.Barbăneagră, V.Berliba, C.Gurschi. *Op.cit.*, p.225. Astfel, obsevăm că V.Holban identifică o singură circumstanță agravantă a omorului intenționat, în cazul lipirii de viață a noului-născut, în ipoteza în care lipsesc temeiurile de atenuare a răspunderii penale prevăzute în art.147 CP RM. La rîndul lor, V.Berliba și R.Cojocaru identifică două asemenea circumstanțe: agravanta stabilită la lit.b) alin.(3) art.145 CP RM – „asupra unei rude apropiate”, precum și agravanta stabilită la lit.d) alin.(3) art.145 CP RM – „cu bună-știință asupra unui minor”. *A se vedea*: V.Berliba, R.Cojocaru. *Op.cit.*, p.25-26. În realitate, făptuitorilor (alții decît mama victimei) le sînt reținute **cel puțin trei** circumstanțe agravante. În afară de cele două sus-menționate, este inerentă agravanta „profitînd de starea de neputință a victimei” (lit.e) alin.(2) art.145 CP RM). Faptul că, în ipoteza analizată, pedeapsa se va aplica potrivit alin.(3) art.145 CP RM nu înseamnă că agravanta sau agravantele prevăzute la alin.(2) art.145 CP RM pot fi ignorate. La individualizarea pedepsei, ele trebuie luate în considerație alături de celelalte.
- ²² G.Antoniou, C.Mitrache, R.Stănoiu și alții. *Noul Cod penal comentat / Sub red. lui G.Antoniou. Vol.I*. – București: ALL Beck, 2006, p.402.
- ²³ Această matrice nu trebuie confundată cu fapta prevăzută la alin.(1) art.145 CP RM.
- ²⁴ *A se vedea*: V.Brus, P.Oprea. *Pruncuciderea – anomalie socială și delict* // *Anuar Științific al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova „Probleme actuale de prevenire și combatere a criminalității”*. – Chișinău, 2006, p.274-277.
- ²⁵ R.Cojocaru. *Studiu de drept penal și investigarea judiciară a infrațiunii de pruncucidere*, p.18.
- ²⁶ *Dicționarul explicativ al limbii române / Sub red. lui I.Coteanu, L.Seche, M.Seche*. – București: Univers enciclopedic, 1998, p.370.
- ²⁷ *Ibidem*, p.224.
- ²⁸ Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1995, nr.13.
- ²⁹ *Dicționarul explicativ al limbii române*, p.609. Insistăm asupra interpretării literare a legii penale, deoarece, conform lit.b) alin.2) art.5 din Legea Republicii Moldova privind actele legislative, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 27.12.2001, actul legislativ trebuie să fie întocmit conform normelor limbii literare // *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr.36-38.
- De altfel, noțiunea de naștere este definită exact în aceeași manieră în literatura de specialitate. – *A se vedea*, de exemplu: В.И. Бодяжина, К.Н. Жмакин, А.П. Кирющенков. *Акушерство: Учебник*. – Москва: Медицина, 1986, p.33.
- ³⁰ *A se vedea*: N.Sadovei. *Avortul și dreptul la viață al copilului. Aspecte juridice* // *Legea și Viața*, 1998, nr.5, p.12-13.
- ³¹ V. Brus, P.Oprea. *Op.cit.*, p.274-277.
- ³² Tocmai din această cauză își dovedește lipsa de fundamentare noțiunea „fătul intrauterin”. – *A se vedea*: R.Cojocaru. *Studiu de drept penal și investigarea judiciară a infrațiunii de pruncucidere*, p.13. Această noțiune este nu altceva decît o construcție pleonastică, odată ce nu poate exista făt extrauterin.
- ³³ A.Barbăneagră, V.Berliba, C.Gurschi. *Op.cit.*, p.225.
- ³⁴ R.Cojocaru. *Studiu de drept penal și investigarea judiciară a infrațiunii de pruncucidere*, p.11.
- ³⁵ *Ibidem*, p.13.
- ³⁶ *A se vedea*: R.Cojocaru. *Studiu de drept penal și investigarea judiciară a infrațiunii de pruncucidere*: Teză de doctor în drept. – Chișinău, 2007, p.110-111.
- ³⁷ *A se vedea*: T.Vasiliu, D. Pavel, G. Antoniu și alții. *Codul penal comentat și adnotat. Partea Specială. Vol.I*. – București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1975, p.101.
- ³⁸ V.Berliba, R.Cojocaru. *Controverse referitoare la interpretarea și incriminarea infrațiunii unice prelungite* // *Avocatul poporului*, 2004, nr.12, p.13-15.
- ³⁹ *A se vedea*: Т.Д. Цыбуленко. *Детоубийства и меры по их искоренению*: Автореферат на соискание ученой степени кандидата юридических наук. – Киев, 1975, p.48.
- ⁴⁰ *A se vedea*: R.Cojocaru. *Studiu de drept penal și investigarea judiciară a infrațiunii de pruncucidere*: Teză de doctor în drept, p.112-113.
- ⁴¹ Arhiva Judecătoriei sectorului Glodeni, județul Bălți. Dosar nr.I-4/2003, Sentința din 20.03.2003. De asemenea, supoziția noastră este confirmată de unele din metodele pe care R.Cojocaru le aduce ca exemple de pruncucidere activă/pasivă: îngroparea și abandonarea noului-născut în condiții de frig. – *A se vedea*: R.Cojocaru. *Studiu de drept penal și investigarea judiciară a infrațiunii de pruncucidere*: Teză de doctor în drept, p.193.

Artur REȘETNICOV

doctorand

POT OARE DOCUMENTELE PRIVATE SĂ FORMEZE OBIECTUL MATERIAL AL INFRAȚIUNILOR PREVĂZUTE LA ART. 332 ȘI 361 CP RM?

The article discusses the possibility of the private documents to form the material object of the offences provided by art.332 and 361 of the Criminal Code of Republic of Moldova. Making available the private documents for the official bodies or persons, while the legal provision are fulfilled, grants these documents the aptitude to evaluate as material object (product) of the offences stipulated in art.332 and 361 of the Criminal Code of Republic of Moldova. The bilateral and multilateral juridical documents (like the contracts) and also the unilateral juridical documents (like the testament) have the potentiality to obtain an official character. Into discussion are brought articles from the Law of Republic of Moldova with regard to the access to information, the Law of Republic of Moldova with regard to legislative documents and other laws, the Criminal Code and Civil Code of Republic of Moldova, the opinions of some scientists.

În acord cu prevederile art.6 „Informațiile oficiale” din Legea Republicii Moldova privind accesul la informație adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 11.05.2000¹, documentul oficial poate să apară și sub forma documentului privat, pus la dispoziția organelor sau persoanelor oficiale în condițiile legii de către alți subiecți de drept. În această ipoteză, documentul privat (convertit în document oficial), caracterizat prin falsitate, poate evolua ca obiect material (produs) al infracțiunilor prevăzute la art.332 și 361 CP RM. Amintim că în dispozițiile celor două articole este specificată sintagma „document oficial fals”.

Totodată, în Codul penal al Republicii Moldova nu se prevede o normă distinctă care ar incrimina fapta de falsificare a documentelor private (spre deosebire de legile penale ale altor state: România, Bulgaria, Spania, Argentina etc.). Există, însă, norme penale, în care anumite tipuri de documente private (neconvertite în documente oficiale) pot să apară în calitate de obiect material (produs) al infracțiunii. Ne referim în special la art.237, 238, 243, 252, 276 etc. din Codul penal. În alte cazuri, documentele private (neconvertite în

documente oficiale) pot să apară ca mijloc de săvârșire a infracțiunii. Este vorba, în principal, de infracțiunea de escrocherie (art.190 CP RM) și de infracțiunea de cauzare de daune materiale prin înșelăciune sau abuz de încredere (art.196 CP RM).

Așadar, punerea la dispoziția organelor sau persoanelor oficiale a documentelor private, în cazul în care sînt îndeplinite condițiile legii, conferă acestor documente aptitudinea de a evolua ca obiect material (produs) al infracțiunilor prevăzute la art.332 și 361 CP RM. Accentuăm aceasta pentru că în doctrina penală (inclusiv în doctrina penală autohtonă) se vehiculează interpretări restrictive ale noțiunii „document oficial”. Restrictive, deoarece nu includ și înțelesul de document privat care a fost convertit oficial (înțeles care, după cum am arătat, se specifică în art.6 al Legii privind accesul la informație).

În opinia lui T.Carpov, „sînt considerate documente oficiale actele emise de organele de stat, de organele auto-administrării publice locale, de întreprinderi, instituții sau organizații, indiferent de forma de proprietate, dar recunoscute de stat drept conferitoare de drepturi sau eliberatoare de obligații”².

Conform acestui punct de vedere, documentelor private li se recunoaște posibilitatea de a deveni documente oficiale. Momentul convertirii documentelor private în documente oficiale este desemnat, însă, inadecvat: recunoașterea de către stat a faptului că documentul conferă drepturi sau eliberează de obligații. În realitate, în art.6 al Legii privind accesul la informație se specifică un moment care îl anticipează pe cel indicat de T.Carpov: punerea documentului privat la dispoziția organelor sau a persoanelor oficiale în condițiile legii.

Cineva ar putea să obiecteze că accepțiunea sub care apare conceptul de document oficial în art.6 al Legii privind accesul la informație nu poate fi aplicată prevederilor art.332 și 361 CP RM. Nu putem accepta o asemenea poziție. Conform alin.(2) art.4 al Legii Republicii Moldova privind actele legislative, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 27.12.2001³, actul legislativ trebuie să fie în concordanță cu cadrul juridic existent. De asemenea, conform lit.e) art.19 din aceeași lege, terminologia utilizată este constantă și uniformă atît în actul elaborat, cît și în toate celelalte acte legislative. Or, nu există un alt act normativ în sistemul de drept al Republicii Moldova (în afară de Legea privind accesul la informație), care să conțină definiția noțiunii de document oficial. De aceea, nu există motive pentru care să nu aplicăm în cazul prevederilor de la art.332 și 361 CP RM accepțiunea sub care apare conceptul de document oficial în art.6 al Legii privind accesul la informație.

În ce privește momentul convertirii documentului privat în document oficial, acesta constă în punerea documentului privat la dispoziția organelor sau a persoanelor oficiale în condițiile legii. Un exemplu de act normativ care stabilește „condițiile legii” în ipoteza consemnată poate fi considerată Hotărârea Guvernului Republicii Moldova pentru aprobarea Instrucțiunilor privind ținerea lucrărilor de secretariat referitoare la petițiile persoanelor fizice, adresate organelor de stat, întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor Republicii Moldova, nr.208 din 31.03.1995.⁴ Din conținutul acestui act normativ rezultă că înregistrarea de către cancelarie pe fișele de evidență și control a informației referitoare la petiția primită marchează momentul în care petiția (ca document privat) este pusă la dispoziția organului sau persoanei oficiale.

Prin analogie, putem interpreta că momentul înregistrării documentului privat de către organul sau persoana oficială este momentul convertirii documentului privat în document oficial.

Este adevărat că în art.361 CP RM se cere ca documentul oficial să acorde drepturi sau să elibereze de obligații. De aici nu rezultă, însă, că în fiecare caz statul trebuie să recunoască potențialitatea documentului privat de a acorda drepturi sau de a elibera de obligații. De exemplu, conform lit.b) alin.(1) art.282 din Codul de procedură civilă al Republicii Moldova, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 30.05.2003⁵, instanța judecătorească constată faptul cu valoare juridică în cazul în care petiționarul nu are altă posibilitate de a obține sau de a restabili documentele care ar certifica faptul juridic a cărui constatare o solicită. Instanța de judecată nu acordă însă nici drepturi, nici nu eliberează de obligații. Hotărârea ei are un caracter constatator, nu constitutiv. Dacă persoana nu dispune de documentul care îi confirmă acordarea de drepturi sau eliberarea de obligații, nu înseamnă că acea persoană nu-și poate exercita drepturile sau nu poate beneficia de eliberarea de obligații.

Amintim că, în conformitate cu alin.(1) art.8 din Codul civil al Republicii Moldova, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 6.06.2002⁶, drepturile și obligațiile civile apar în temeiul legii, precum și în baza actelor persoanelor fizice și juridice care, deși nu sînt prevăzute de lege, dau naștere unor drepturi și obligații civile, pornind de la principiile generale și de la sensul legislației civile.

Nu aptitudinea de a acorda drepturi sau de a elibera de obligații este cea care conferă caracter oficial unui document privat. Această aptitudine o pot avea și documentele private neconvertite în cele oficiale. Înregistrarea documentului privat de către organul sau persoana oficială este cea care conferă caracter oficial unui document privat. Din acest moment documen-

tu, aflat în custodia funcționarului autorității publice, poate fi considerat intrat în aria de aplicare a art.332 CP RM.

Dacă am accepta punctul de vedere al lui T.Carpov conform căruia momentul convertirii documentelor private în documente oficiale este cel al recunoașterii de către stat că documentul conferă drepturi sau eliberează de obligații, atunci ar scăpa de sub incidența legii penale cazurile de falsificare a documentelor din momentul înregistrării acestora de către organul sau persoana oficială pînă în momentul recunoașterii de către stat că documentul conferă drepturi sau eliberează de obligații. Dar tocmai în acest interval este foarte posibil ca persoana care a depus documentul să intervină pe lângă funcționarul autorității publice, astfel încît acesta să falsifice documentul depus, în favoarea persoanei deponente.

Să nu existe oare în această ipoteză temeiul aplicării art.332 CP RM? Dacă nu ar exista, o asemenea posibilitate de a eluda legea penală ar fi luată imediat în dotare de către interlopi.

În realitate, însă, o asemenea lacună nu există, deoarece art.332 CP RM este perfect aplicabil ipotezei de falsificare a documentelor private, din momentul înregistrării acestora de către organul sau persoana oficială, în condițiile legii.

O poziție mai puțin clară decît cea a lui T.Carpov este susținută de către C.Gurschi: „Se consideră documente oficiale documentele eliberate de către autoritățile publice centrale, locale și organele subordonate acestora, de către organizații, instituții de stat, comerciale ori nestatale și întocmite, semnate conform procedurii, care oferă persoanei unele drepturi sau o eliberează de anumite obligații”⁷.

Se admite astfel că documentele eliberate de către instituțiile comerciale ori nestatale pot avea statut de documente oficiale. Însă, nu se menționează nimic despre condițiile în care ele pot dobîndi acest statut. Or, întocmirea și semnarea unui document privat nu poate, desigur, să-i confere oficialitate.

Totodată, nu se specifică nimic despre posibilitatea documentelor private, care emană de la o persoană fizică, de a deveni documente oficiale. De la cine emană un document privat: de la o persoană juridică sau de la o persoană fizică? În art.6 al Legii privind accesul la informație se folosește sintagma „alți subiecți de drept”, pentru a-i desemna pe cei care pun documentul la dispoziția organului sau persoanei oficiale. Deci, nu există nici un impediment pentru a putea afirma că sînt documente oficiale inclusiv documentele private puse la dispoziția organului sau persoanei oficiale, în condițiile legii, de către persoanele fizice.

Din aceste considerente nu putem fi de acord cu I. Griceanin și Iu. Șcigolev, care consideră că documentul oficial trebuie să emane exclusiv de la o persoană juridică și să aibă o sursă oficială de proveniență.⁸ Nu doar sursa oficială de proveniență poate fi un indicator al caracterului oficial al documentului. Înregistrarea oficială, de asemenea, poate conferi oficialitate unui document, în cazul în care acesta nu are o sursă oficială de proveniență.

În opinia lui E.F. Șai Ahmetova, dacă documentul este întocmit în numele unei organizații inexistente, atunci acesta nu poate fi considerat document oficial.⁹ Într-adevăr, după cum reiese din art.6 al Legii privind accesul la informație, persoana care pune documentul la dispoziția organului sau persoanei oficiale trebuie să fie subiect de drept. În cazul unei persoane juridice, aceasta presupune înregistrarea de stat.

În context, trebuie menționat faptul că în literatura de specialitate nu sînt considerate contracte acele convenții care contravin normelor de drept sau care reglementează raporturi nejuridice.¹⁰ A.D. Korețki consideră că trebuie să distingem între: 1) contractele permise de norma de drept sau care, cel puțin, nu-i contravin (contractele legitime) și 2) contractele direct sau indirect interzise (contractele nelegitime).¹¹ În ce ne privește, considerăm că așa-numitele „contracte nelegitime” nu pot avea o funcție regulatorie. Ele reprezintă fapte juridice care generează aplicarea răspunderii juridice (inclusiv a răspunderii penale, în cazurile necesare) față de persoanele care au întocmit contractele „nelegitime”.

În practică este posibil ca funcționarul autorității publice să întreprindă acțiuni de falsificare a documentului întocmit în numele unei organizații inexistente (de exemplu, fiind determinat de cel care a depus documentul respectiv la dispoziția organului sau persoanei oficiale). În acest caz trebuie deosebite două ipoteze:

- funcționarul autorității publice este conștient de faptul că documentul aparține unei organizații inexistente;
- funcționarul autorității publice nu își dă seama că documentul pe care îl falsifică aparține unei organizații inexistente.

În prima ipoteză, funcționarul respectiv nu poate fi tras la răspundere conform art.332 CP RM. Aceasta deoarece lipsește obiectul material al infracțiunii respective: documentul oficial. În acest caz, nu numai că lipsește caracterul oficial al documentului, ci lipsește documentul însuși.

În ipoteza dată, funcționarul autorității publice nu poate fi tras la răspundere pentru falsul de acte publice, ceea ce nu înseamnă că el nu poate fi tras la răspundere

pentru o altă faptă: de exemplu, pentru complicitatea la pregătirea de escrocherie.

Cît privește cea de-a doua ipoteză, documentul oficial, ca obiect material al infracțiunii prevăzute la art.332 CP RM, există în conștiința făptuitorului. Deci, la nivel subiectiv. Însă, el lipsește în plan obiectiv, în realitate.

În acest caz se produce oare eroarea cu privire la obiectul material al infracțiunii? În opinia lui A.I. Rarog, în cazul erorii cu privire la obiectul material al infracțiunii se aduce atingere obiectului presupus. Deși, unei influențări nemijlocite este supus nu obiectul material vizat de făptuitor, ci un alt obiect material.¹² Considerăm deosebit de limitat acest mod de interpretare a conceptului de eroare cu privire la obiectul material al infracțiunii, întrucît nu se referă la ipoteza pe care am reliefat-o mai sus.

Un punct de vedere mai flexibil aparține lui Z.G. Aliev. Acesta susține că eroarea cu privire la obiectul material al infracțiunii este posibilă în trei situații: 1) fapta nu este săvîrșită asupra aceluși obiect material care a fost vizat de intenția făptuitorului; 2) fapta e săvîrșită asupra unui obiect material inexistent; 3) fapta e săvîrșită asupra unui obiect material care lipsește în momentul comiterii infracțiunii.¹³

Ne aflăm în cazul celei de-a doua situații, deoarece obiectul material al infracțiunii lipsește cu desăvîrșire, nu doar în momentul comiterii infracțiunii. Fiind vorba de o eroare de fapt, care nu poate fi ignorată la calificare, faptele săvîrșite reprezintă tentativă la infracțiunea prevăzută la art.332 CP RM.

Dar dacă la săvîrșirea falsificării documentului, întocmit în numele unei organizații inexistente, ia parte nu numai funcționarul autorității publice (care nu își dă seama că documentul pe care îl falsifică aparține unei organizații inexistente), ci și persoana particulară care reprezintă acea organizație (și care, bineînțeles, cunoaște că documentul respectiv nu există din punct de vedere juridic)? L.D. Gauhman consideră că dacă alături de funcționarul autorității publice la falsificarea documentului oficial ia parte o persoană particulară, are loc așa-numita „ficțiune de autor”; în acest caz, funcționarul autorității publice va răspunde ca autor al infracțiunii de fals în acte publice, iar persoana particulară va răspunde ca complice la aceeași infracțiune.¹⁴ Însă, L.D. Gauhman se referă la regulă, nu la excepția presupunînd eroarea cu privire la obiectul material din partea funcționarului autorității publice. Ținînd cont de această excepție, poate calificarea ar trebui să fie alta, decît: tentativa la infracțiunea prevăzută la art.332 CP RM – pentru funcționarul autorității publice și, respectiv, complicitatea la tentativa la infracțiunea prevăzută la art.332 CP RM – pentru persoana particulară?

În baza teoriei accesorieității, calificarea faptelor participanților la infracțiune se face plecând de la calificarea faptei autorului infracțiunii. De aceea, existența excepției menționate mai sus nu poate influența calificarea infracțiunii. Deși persoana particulară își dă seama că documentul, la a cărui falsificare participă alături de funcționarul autorității publice, este inexistent sub aspect juridic, ea nu poate fi trasă la răspundere pentru complicitate la infracțiunea consumată de fals în acte publice. Întrucât acțiunile acestei persoane sînt subsecvente acțiunilor funcționarului autorității publice, ea va fi trasă la răspundere pentru complicitate la tentativa de fals în acte publice.

Revenind la analiza naturii documentului privat, ca entitate care poate evolua ca obiect material al infracțiunilor prevăzute la art.332 și 361 CP RM, este cazul să ne referim la tipologia documentului privat.

Astfel, O.I. Kaleșina consideră că unul dintre tipurile documentului privat este documentul personal.¹⁵ Nu trebuie să ne precipităm criticînd această opinie, pentru că nu se au în vedere în nici un caz documentele al căror statut este reglementat de Legea Republicii Moldova privind actele de identitate din sistemul național de pașapoarte, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 9.11.1994.¹⁶ În realitate, prin „document personal” O.I. Kaleșina înțelege acel document privat întocmit de o persoană fizică în numele său propriu, și nu în calitate de persoană angajată la o întreprindere, instituție sau organizație.¹⁷ Așadar, în esență, în funcție de autorul documentului privat, clasificarea unor asemenea documente vizează: 1) documente private întocmite de persoane fizice; 2) documente private întocmite de persoane juridice de drept privat.

Referindu-se la documentele interne, după care activează o persoană juridică de drept privat, I.S. Șitkina menționează că acestea:

- se fundamentează pe prevederile actelor normative;
- stabilind reglementările interne, asigură executarea actelor normative;
- sînt confirmate de către organele competente ale persoanei juridice și nu necesită confirmarea suplimentară de către autoritățile publice;
- au un caracter normativ și nu individual-determinat, deci se aplică tuturor subiecților – persoane fizice care alcătuiesc persoana juridică de drept privat.¹⁸

Totuși, în majoritatea cazurilor, nu documentele interne după care activează o persoană juridică de drept privat sînt susceptibile să se convertească în documente oficiale, deci să devină obiectul material al infracțiunilor prevăzute în art.332 și 361 CP RM. În concluzie, dacă în procesul înregistrării de stat Camera

Înregistrării de Stat verifică documentele de constituire ale unei persoane juridice de drept privat, nu rezultă în nici un caz că toate documentele interne, după care activează această persoană, vor dobîndi caracter oficial. Caracter oficial vor dobîndi doar documentele care vor fi înregistrate în vederea efectuării procedurii înregistrării de stat a persoanelor juridice. Toate celelalte documente nu necesită confirmare suplimentară de către autoritățile publice, așa cum afirmă just I.S. Șitkina. Astfel de documente private pot dobîndi caracter oficial doar în cazurile necesare (de exemplu, în cazul adresării în instanța judecătorească economică, în scopul intentării procesului de insolabilitate, atunci cînd debitorul solvabil pretinde că este insolubil, prezentînd pentru aceasta anumite documente economico-financiare (existînd astfel temeiul aplicării art.332 CP RM, dacă falsificarea acestor documente se face de către funcționarul din cadrul instanței judecătorești economice)).

Mult mai mare este probabilitatea ca astfel de documente private, cum sînt, de exemplu, contractele, să evolueze ca obiect material al infracțiunilor prevăzute la art.332 și 361 CP RM, precum și al altor infracțiuni care presupun falsificarea documentelor.

În acest sens, M.I. Braghinski și V.V. Vitreanski consideră că, în funcție de rezultatul spre care tind părțile contractului, contractele sînt de patru feluri:

- contracte avînd ca scop transmiterea bunurilor;
- contracte avînd ca scop executarea lucrărilor;
- contracte avînd ca scop prestarea serviciilor;
- contracte avînd ca scop constituirea diverselor formațiuni juridice.¹⁹

Nu poate fi omis faptul că, de exemplu, conform art.818 din Codul civil, contractul de vînzare-cumpărare a întreprinderii în calitate de complex patrimonial unic se încheie în formă autentică și se înregistrează la Camera Înregistrării de Stat. De asemenea, conform art.840 din Codul civil, în cazul contractului de înstrăinare a bunului cu condiția întreținerii pe viață, dacă, pentru înstrăinarea bunului, se cere respectarea formei autentice, contractul se înscrie în formă autentică. Potrivit art.849 din Codul civil, dacă în temeiul contractului de rentă debirentierului i se dă un bun imobil, contractul va fi înscris în registrul bunurilor imobile. Și exemplele pot continua.

În toate aceste cazuri, dar și în multe altele, este posibil ca contractul, în calitatea lui de document privat, să se convertească în document oficial.

De asemenea, documentele antecontractuale și documentele de modificare a contractului, ca și documentele de reziliere a contractului, se pot converti din documente private în documente oficiale.

Nu doar actele juridice bilaterale și multilaterale (cum sînt contractele) au potențialitatea să dobîndească caracter oficial. O asemenea potențialitate o au și actele juridice unilaterale (de exemplu, testamentul).

În opinia lui E.F. Șaiahmetova, documentele de evidență primară (chitanțele întreprinderilor care prestează servicii, scrisorile de trăsură pentru mărfuri, foile de parcurs, bonurile de garanție etc.) nu pot obține calitatea de document oficial.²⁰ În replică, opinăm că nu există nici un motiv să afirmăm că numitele documente private nu ar putea, în anumite condiții, să se convertească în documente oficiale. Este important să corespundă noțiunii de document, așa cum am conceput-o într-un studiu anterior.²¹ Ar fi, însă, cu totul neproductiv a se încerca întocmirea unei liste exhaustive a documentelor private care la un moment dat pot să se convertească în documente oficiale. După cum s-a văzut mai sus, actul respectiv de convertire nu este unul predeterminat. Deși depinde uneori de voința subiectului infracțiunii, producerea sau neproducerea acestui act este, în mare parte, inopinată. De aceea, nu se exclude, practic, ca oricare document privat să aibă potențialitatea de a se converti, la un anumit moment, într-un document oficial.

Referințe:

- ¹ Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2000, nr.88-90.
- ² *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu* / Sub. red. lui A.Barbăneagră. – Chișinău, 2003, p.759.
- ³ Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.36-38.
- ⁴ Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1995, nr.24.
- ⁵ Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr.111-115.
- ⁶ Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.82-86.
- ⁷ A.Barbăneagră, V.Berliba, C.Gurschi și alții. *Codul penal comentat și adnotat*. – Chișinău: Cartier, 2005, p.575-576.
- ⁸ *A se vedea*: И.Гричанин, Ю.Щиголов. *Квалификация подделки и использования подложных документов* // Российская юстиция, 1997, nr.11, p.37-40.
- ⁹ *A se vedea*: Э.Ф.Шаяхметова. *Предмет подделки, изготовления, сбыта поддельных документов, государственных наград, штампов, печатей, бланков* // Вестник ТИСБИ, 2004, nr.1, p.9-11.
- ¹⁰ *A se vedea*: Д.И. Мейер. *Русское гражданское право. Часть 2*. – Москва: Статут, 1997, p.156-157.
- ¹¹ *A se vedea*: А.Д. Корецкий. *Теоретико-правовые основы учения о договоре*. – Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001, p.63.
- ¹² *A se vedea*: А.И. Рарог. *Квалификация преступлений по субъективным признакам*. – Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2003, p.175.
- ¹³ *A se vedea*: З.Т. Алиев. *Ошибка как особое обстоятельство оценки поведения субъекта преступления, и ее уголовно-правовое значение*: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. – Москва, 2007, p.18.
- ¹⁴ *A se vedea*: Л.Д. Гаухман. *Квалификация преступлений: закон, теория, практика*. – Москва: ЮрИнфоР, 2001, p.212.

¹⁵ *A se vedea*: О.И. Калешина. *Поддельный документ как предмет и средство совершения преступления*: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. – Краснодар, 2006, p.5.

¹⁶ Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1995, nr.9.

¹⁷ *A se vedea*: О.И. Калешина. *Op.cit.*, p.5.

¹⁸ *A se vedea*: И.С. Шиткина. *Правовое регулирование деятельности коммерческих организаций внутренними документами* // Система ГАРАНТ, 2002.

¹⁹ М.И. Брагинский, В.В. Витрянский. *Договорное право: Общие положения*. – Москва: Статут, 2000, p.320.

²⁰ Э.Ф. Шаяхметова. *Op.cit.*, p.9-11.

²¹ A.Reșetnicov. *Falsificarea documentelor. Definierea noțiunii de document* // Revista Națională de Drept, 2007, nr.4, p.36-39.

Veaceslav DIDĂC

Director executiv adjunct
Institutul Național al Justiției

UNELE ASPECTE TEORETICE ȘI PRACTICE PRIVIND TACTICA PREZENTĂRII SPRE RECUNOAȘTERE

The present article approaches some theoretical and practical problems, referring to tactics of presenting for recognition, especially, of persons. Modalities of performing this action of criminal investigation in conditions of invisibility of recognizer by the one that is to be recognized. Solutions are suggested to ensure the process of security of the witness in the process of recognition, of the prejudiced, previously examined by means of a teleconference. A description is made of some recognition methods, worked out lately. The author motivates the disagreement with the recommendations of some theoreticians (considering them contrary the processual-criminal legislation) referring to the presentation to recognition of persons according to dynamic personal descriptions (gait, speech), recognition of animals and birds, though he considers timely the completion of the respective articles of the Criminal Procedure Code with some of these and other modalities of presenting for recognition.

Prezentarea spre recunoaștere este o acțiune de urmărire penală, reglementată în mod distinct de legislația procesual penală (articolele 116 și 117 din Codul de procedură penală) și frecvent aplicată în procesul investigării infracțiunilor, în special a celor contra vieții și sănătății persoanei (omorul, violul, maltratarea sau alte acte de violență etc.), contra patrimoniului (jaful, tâlhăria, șantajul, escrocheria etc.), contra securității publice și ordinii publice (terorismul, banditismul, hulanismul, dezordini de masă etc.).

În esență, prezentarea spre recunoaștere reprezintă una dintre formele identificării criminalistice și constă în analiza vizuală de către subiectul procesual (partea vătămată, martorul, în unele cazuri – bănuitul, învinutul) a persoanelor, obiectelor asemănătoare înfățișate, în compararea trăsăturilor caracteristice acestora cu trăsăturile caracteristice percepute și memorizate anterior în împrejurări determinate de săvârșirea infracțiunii și în desprinderea în baza acestei comparări a unor concluzii referitoare la identificarea, asemănarea sau deosebirea acestora.

Este vorba, deci, de o reactivare memorială care are la bază un șir de procese psihologice: perceperea, memorarea (întipărirea), păstrarea (stocarea) informațiilor, reactualizarea (scoaterea la iveală a informației păstrate) realizată prin recunoaștere (în sens psihologic) și reproducere¹ (reconstituirea celor percepute în fața organului de drept), asemănătoare în multe privințe cu procesul de formare a mărturiilor. Deosebirea constă doar în faptul că perceperea inițială a obiectului sau persoanei în împrejurările care îl interesează pe anchetator² se completează în procesul prezentării spre recunoaștere cu o percepere repetată, efectuată în condiții special create. Apare, astfel, posibilitatea verificării stabilității imaginii, chipului memorizat și a veridicității semnelor și particularităților distinctive ale obiectului, persoanei, reproduse în cadrul audierii.

Valoarea recunoașterii depinde, în primul rând, de calitatea percepției în împrejurările legate de comiterea infracțiunii și condițiile în care a avut loc. Procesul receptiv poate influența o serie de factori obiectivi, cum ar fi, spre exemplu, durata percepției, distanța și unghiul sub care se face aceasta, precum și factori subiectivi, printre care amintim calitatea organelor de simț, vârsta și inteligența, profesia, experiența, starea de oboseală, atenția, tensiunea emoțională etc.³

Pentru a asigura succesul procedurii tactic de identificare și a exclude cazurile de false identificări, executarea acestuia necesită o pregătire prealabilă minuțioasă. În primul rând trebuie să fie studiate atent materialele cauzei penale în vederea stabilirii exacte a subiecților procesuali care vor fi chemați să facă recunoașterea și a cunoașterii posibilităților lor de percepție, fixare și redare, precum și a atitudinii față de fapta săvârșită.

Ulterior, persoana care va face recunoașterea este audiată asupra circumstanțelor în care a văzut obiectul sau persoana care vor fi prezentate, precum și asupra semnelor și particularităților distinctive după care ar putea fi posibilă recunoașterea.

Urmează stadiul organizării prezentării spre recunoaștere, care include pregătirea locului prezentării spre recunoaștere, a condițiilor de iluminare, alcătuirea grupului de asistenți procedurali (în număr de cel puțin 4 persoane), în care va fi introdusă persoana care trebuie recunoscută. Alegerea grupului se va face respectându-se unele criterii de asemănare privind vârsta, semnalmentele, evitându-se orice formă de contrast.

Obiectul ce va fi recunoscut se prezintă împreună cu cel puțin două obiecte omogene (însă nu identice).

La prezentarea cadavrului, a obiectelor de anticariat, precum și a altor obiecte, pentru care este imposibilă alegerea și prezentarea analogului, recunoașterea se face după exemplarul unic.

Aceste acțiuni de organizare sînt urmate de efectuarea prezentării propriu-zise spre recunoaștere. Dacă este vorba de recunoașterea unei persoane, atunci, potrivit art.116 alin.(3) din noul Cod de procedură penală, „persoana care trebuie recunoscută este prezentată celui care urmează să o recunoască în afara spațiului vizibilității celui care urmează a fi recunoscut”. Cu alte cuvinte, această acțiune de urmărire penală trebuie să fie efectuată în condiții care nu i-ar permite celui prezentat spre recunoaștere să-l vadă pe cel care efectuează recunoașterea.

Modalitățile de efectuare a recunoașterii în asemenea condiții nu sînt prevăzute expres în legislația procesual penală, însă unele din ele sînt descrise destul de amplu în publicațiile de specialitate editate în ultimii ani.⁴ Spre exemplu, poate fi utilizat cu succes geamul cu vizibilitate unilaterală. În acest caz, se amenajează o cameră, divizată în două de un perete, în care se instalează geamul respectiv.⁵

Geamul este compus din două sticle: una acoperită cu un strat metalizat cu vizibilitate numai din partea celui care recunoaște și alta străvezie, care asigură nivelul necesar de izolare acustică. Procesul propriu-zis de prezentare spre recunoaștere decurge în felul următor:

În una din părțile camerei bine iluminată, unde este instalat geamul cu observare unilaterală, sînt invitați asistenții procedurali și persoana care urmează să fie recunoscută, ultimele propunîndu-i-se să ocupe locul pe care îl dorește printre aceștia. Tuturor li se explică esența acțiunii care se efectuează, iar asistenților procedurali li se aduc la cunoștință drepturile și obligațiile prevăzute de art.82 din Codul de procedură penală. În partea cealaltă a camerei, mai slab iluminată, este invitat ulterior cel care va recunoaște și care pînă atunci a așteptat într-o încăpere alăturată fără a-i fi văzut înainte pe cei care formează grupul care îi va fi prezentat. I se explică ordinea de efectuare a recunoașterii. Dacă acesta este martor sau parte vătămată, el este prevenit asupra răspunderii purtate în cazul refuzului de a depune declarații, precum și pentru declarații mincinoase, făcute cu bună-știință.

I se va propune apoi să examineze prin geam persoanele din grup și să declare dacă recunoaște vreuna dintre ele. Dacă va recunoaște persoana prezentată, el se va referi la elementele caracteristice ce au condiționat recunoașterea și toate aceste aspecte vor fi reflectate în procesul-verbal.

În lipsa unei astfel de camere amenajate cu geam recunoașterea persoanei poate fi efectuată utilizîndu-se un paravan masiv și netransparent, care îl va despărți pe cel care recunoaște de cei prezentați spre recunoaștere. El îi va examina pe aceștia privind printr-un orificiu îngust realizat în paravan.

O astfel de recunoaștere poate fi efectuată și prin intermediul transmiterii televizate a imaginii din camera unde se află persoana care trebuie recunoscută și asistenții procedurali în încăperea izolată, unde se află persoana care recunoaște.

Dacă cel chemat să recunoască este martor sau parte vătămată și există motive temeinice de a considera că viața, integritatea sa corporală sau a rudelor apropiate sînt în pericol în legătură cu declarațiile pe care le face înainte de prezentarea spre recunoaștere în cursul audierii asupra semnalmentelor după care ar putea să recunoască persoana sau obiectul, organul de urmărire penală poate să prevadă modalități speciale, care să-i asigure securitatea.

Potrivit art.110 din Codul de procedură penală, în cazurile în care este vorba de o cauză penală privind o infracțiune gravă, deosebit de gravă sau excepțional de gravă, judecătorul de instrucție poate admite ca martorul respectiv să fie audiat fără a fi prezent fizic la locul unde se află organul de urmărire penală – prin intermediul unei teleconferințe cu circuit închis, cu imaginea și vocea distorsionate, astfel încît să nu poată fi recunoscut. Învinitului, apărătorului acestuia, părții vătămate li se asigură posibilitatea de a adresa întrebări celui audiat. Martorului, părții vătămate i se permite să comunice altă informație despre identitatea sa decît cea reală. Informația reală este consemnată de judecătorul de instrucție într-un proces-verbal separat, care se păstrează în condiții de maximă confidențialitate.

Apare întrebarea: cum va fi asigurată în continuare protecția acestui martor sau a părții vătămate (în cadrul prezentării spre recunoaștere)? Ar fi logic să găsim soluția în prevederile legii procesual penale, potrivit cărora, după cum s-a menționat deja, prezentarea pentru identificare a persoanei care va fi recunoscută se face fără observarea vizuală a celui care o identifică și cel prezentat spre recunoaștere nu ia cunoștință de procesul-verbal de recunoaștere și nu-l semnează (pentru a nu afla numele celui care identifică). Dacă analizăm, însă, mai profund aspectul dat, ne vom convinge că această modalitate de prezentare spre recunoaștere nu poate garanta protecția persoanei care este chemată să recunoască. Astfel, deși în lege nu este indicat direct unde anume trebuie să se afle apărătorul persoanei prezentate spre recunoaștere în momentul recunoașterii, pentru a nu se pune totuși la îndoială corectitudinea efectuării recunoașterii și veridicitatea rezultatelor ei, după cum consideră pe bună dreptate unii teoreticieni⁶ și lucrători practici, acesta trebuie să fie alături de cel care identifică. Astfel, apărătorul are posibilitatea de a vedea persoana în cauză, de a-i auzi vocea, ceea ce pe viitor, însă, poate să se răsfrîngă negativ asupra securității personale a acesteia și a rudelor sale.

În Codul de procedură penală nu este stipulat (ca în cazul aplicării modalităților speciale de audiere) că la prezentarea spre recunoaștere se asigură anonimatul celui ce recunoaște. În procesul-verbal al acțiunii respective se indică datele reale despre această persoană, care devin cunoscute asistenților procedurali și apărătorului în momentul când iau cunoștință de actul procedural și îl semnează. Deși cel recunoscut nu ia cunoștință de procesul-verbal și nu îl semnează în acel moment, ulterior, la finalizarea urmăririi penale, el va afla numele persoanei care l-a recunoscut.

Prin prisma celor expuse putem concluziona că se cere o modificare esențială a prevederilor articolului 116 din Codul de procedură penală referitoare la prezentarea spre recunoaștere a persoanelor.

Astfel, ar fi rațională renunțarea la conceptul efectuării prezentării spre recunoaștere în condiții de invizibilitate a celui ce recunoaște în **toate** cazurile, fără excepție. În multe cauze penale, când este vorba de infracțiuni ușoare, mai puțin grave, săvârșite din imprudență și nu este amenințată securitatea martorului/părții vătămate, efectuarea recunoașterii de către aceștia poate avea loc în condiții obișnuite de vizibilitate.

Totodată, trebuie prevăzute în lege măsuri concrete și eficiente de asigurare a protecției persoanei chemate pentru a face recunoașterea, în cazul în care este pusă în pericol securitatea acesteia, a membrilor familiei sau a rudelor apropiate. Tocmai în asemenea cazuri prezentarea spre recunoaștere urmează să se facă în condiții care ar exclude vizibilitatea celui ce recunoaște, însă la această modalitate ar trebui să se recurgă în baza unei încheieri a judecătorului de instrucție emise la cererea procurorului, ofițerului de urmărire penală sau a persoanei interesate.

Persoana chemată să recunoască va fi asistată de judecătorul de instrucție, iar în procesul-verbal de recunoaștere (semnat de asistenții procedurali, de cel prezentat spre recunoaștere și avocatul lui) i se va indica pseudonimul său, informația despre identitatea reală fiind consemnată de către judecător în alt proces-verbal, care se păstrează în instanța de judecată, asigurându-i-se confidențialitatea.

Din cuprinsul legii procesual penale rezultă că recunoașterea poate fi efectuată după înfățișare, adică luându-se ca bază semnalmente statice ale exteriorului, deși acestea nu sînt specificate.

Unii teoreticieni consideră că recunoașterea este posibilă și după unele semnalmente (particularități) dinamice (funcționale), cum ar fi vocea, limbajul, mersul. În acest sens nu se mizează pe recunoașterea în baza totalității semnelor specifice ale persoanei, ci în temeiul unui singur factor dinamic: mers, voce etc.⁷ De aceeași natură sînt și recomandările lor metodice.

Nu putem fi de acord cu o astfel de abordare a chestiunii date. Într-adevăr, semnalmente dinamice ale omului au o anumită individualitate și stabilitate, însă ele se pot schimba în urma unei maladii, a îmbătrînirii și pot fi modificate ușor de către persoana suspectă pentru a îngreuna recunoașterea (modificarea timbrului, intonației, mersului). Deși unii adepți ai acestei „recunoașteri” consideră că asemenea disimulări vremelnice dispar într-un final, trebuie de avut în vedere că acest lucru este posibil doar în procesul unui contact îndelungat, când controlul din partea persoanei în cauză slăbește, și nicidecum în intervalul de timp limitat, cît durează prezentarea spre recunoaștere.⁸

Pentru a evita consecințele nefaste ale încercărilor de disimulare, unele surse de specialitate recomandă aplicarea următorului procedeu tactic: sub un anumit pretext, fără să se aducă la cunoștință scopul ascultării sale⁹ sau anunțându-se că se va efectua o activitate de recunoaștere, însă fără a specifica conținutul ei¹⁰, cel care urmează a fi recunoscut după voce sau vorbire este chemat în cabinetul anchetatorului, fiind provocat la o discuție pe o temă apropiată de faptele cercetate și determinat să folosească o parte din cuvintele sau expresiile auzite anterior de către persoana care face recunoașterea.

În discuție vor fi antrenate încă trei-patru persoane, invitate în mod special.

Cel ce recunoaște se va afla împreună cu un alt anchetator într-o încăpere alăturată și va asculta convorbirea prin ușa întredeschisă. Dacă recunoaște vocea infractorului, el comunică acest lucru anchetatorului din preajmă și apoi trece în cabinetul în care se poartă conversația (biroul ar putea fi divizat în două printr-un paravan, după care s-ar afla nevăzută persoana care recunoaște). Discuția inițiată va continua, iar martorul va indica vocea persoanei recunoscute, precizînd particularitățile care i-au permis acest lucru.

Pentru a contracara încercările de disimulare, de modificare a mersului, sursele nominalizate recomandă, de asemenea, ca cel ce urmează a fi recunoscut să nu știe că este observat. Este evident că astfel de recomandări nu pot fi acceptate. Ele contravin prevederilor legislației procesual penale, care nu admit efectuarea unor acțiuni de urmărire penală cu participarea învinutului, bănuitului (precum și a părții vătămate, martorului) fără a li se aduce acestora la cunoștință. Nu trebuie uitat nici faptul că în Codul de procedură penală nu este prevăzută prezentarea spre recunoaștere după voce, vorbire, mers și, deci, rezultatele obținute în procesul efectuării ei nu pot avea forță probantă. În același timp, ar fi corect să afirmăm că, în caz de necesitate, prezentarea spre recunoaștere a unei persoane după înfățișare poate fi însoțită și de demonstrarea vorbirii, vocii, mersului,

altor semnalmente dinamice. Ar fi oportună indicarea acestor momente în textul articolului respectiv al Codului de procedură penală.

Totodată, este admisibilă demonstrarea vocii, limbajului, mersului persoanei fără ca ea să știe despre aceasta, într-o formă neprocesuală, în limitele unei măsuri operative de investigație, orientate spre identificarea personalității. Valoarea rezultatelor acestei recunoașteri va fi identică cu cea a rezultatelor altor activități operative de investigație.

De natură operativă, și nu procesuală, vor fi acțiunile anchetatorului, care în cadrul audierii martorilor sau victimelor asupra semnalmentelor infractorului le prezintă acestora albume cu fotografii ale persoanelor. Uneori, însă, când cel audiat recunoaște ca infractor una din persoanele de pe fotografii, se procedează la prezentarea acesteia spre recunoaștere după înfățișare. Asemenea acțiuni sînt considerate greșite. Cel care a văzut fotografia din album poate ulterior să nu recunoască infractorul, ci persoana a cărei imagine a reținut-o din fotografie.

În situația când lucrătorul operativ demonstrează la televiziune fotografia bănuitului, adresîndu-se către populație cu propunerea de a-l recunoaște ca infractor, recunoașterea ca probă „se mistuie”. Martorului, părții vătămate care a văzut pe ecranul televizorului fotografia persoanei (ca și în cazul albumelor speciale de fotografii) nu i se mai poate prezenta această persoană pentru recunoaștere, deoarece legislația în vigoare nu prevede „recunoașterea prealabilă”. În acest caz, anchetatorul va fi nevoit să adune alte probe ale vinovăției persoanei de comiterea infracțiunii.¹¹

Potrivit art.116 alin.(6) din Codul de procedură penală, în cazul în care prezentarea persoanei spre recunoaștere este imposibilă, recunoașterea se poate face după fotografia acesteia, prezentată împreună cu fotografiile a cel puțin altor patru persoane (a nu se confunda cu prezentarea albumelor cu fotografii). Însă, în ultima perioadă, în baza realizărilor progresului tehnico-științific, în special a celor legate de apariția mijloacelor de fixare a imaginii care se deosebesc de fotografierea tradițională, au fost elaborate noi metode de recunoaștere a persoanei, care nu sînt direct indicate în legislația procesual penală.

Astfel, se propune efectuarea prezentării spre recunoaștere aplicîndu-se metoda „face-manager”-ului, adică prezentarea simultană pe ecranul computerului a imaginii persoanei care va fi recunoscută împreună cu imaginile a trei-cinci persoane, schimbîndu-le periodic cu altele. Se admite și utilizarea concomitentă a trei monitoare. În cazul „recunoașterii” sau „nerecunoașterii”, la procesul-verbal se anexează combinațiile de imagini scoase la imprimantă.¹²

O altă metodă de identificare propusă constă în prezentarea spre recunoaștere a persoanei după imaginile înscrise pe banda videomagnetice.¹³ Anchetatorul urmează să înregistreze cu ajutorul camerei de luat vederi două-trei subiecte cu imaginile cîtorva persoane, care nu se deosebesc esențial după înfățișare de cel ce urmează a fi recunoscut. Folosind o înregistrare video a imaginii acestuia i se demonstrează celui chemat să recunoască pe ecranul televizorului.

Dacă persoana ce trebuie recunoscută este înfățișată pe pelicula video împreună cu alte persoane, al căror exterior este asemănător cu al său, atunci nu mai sînt necesare alte înregistrări. Spre recunoaștere se vor prezenta numai imaginile imprimate pe această peliculă, deoarece în cazul dat principiul obiectivității se respectă.

S-ar părea, astfel, că unica deosebire dintre cele două metode de recunoaștere și recunoașterea tradițională după fotografii constă doar în faptul că imaginea în primul caz nu se prezintă pe hîrtie fotografică, ci pe ecranul calculatorului sau al televizorului. Totuși, rezultatele acestor identificări, nefiind prevăzute de Codul de procedură penală, nu pot servi drept probe. În același timp, aceste două metode de identificare prezintă interes și pot fi utilizate cu succes în scopuri operative.

Dacă în procesul urmăririi penale apare necesitatea efectuării pe cale procedurală a prezentării spre recunoaștere a persoanei, a cărei imagine este fixată pe banda videomagnetice, pornind de la prevederile legislației procesual penale, se va proceda corect, apoi, în cazul în care chipul acestei persoane va fi imortalizat pe ecranul monitorului, se va face o fotografie și apoi se va efectua prezentarea spre recunoaștere după fotografii, în mod tradițional.

Nu de puține ori, în practica organelor de urmărire penală apar situații când este necesară prezentarea spre recunoaștere a animalelor, păsărilor răpite, pierdute sau care au atacat victima. De obicei, practicienii, consultînd literatura de specialitate¹⁴, fac recunoașterea lor aplicînd normele procesuale care vizează recunoașterea obiectelor. Însă, o astfel de recunoaștere nu poate fi considerată legală, deoarece animalele și păsările nu sînt obiecte, ci ființe¹⁵, iar prezentarea lor spre recunoaștere nu este prevăzută de legislație.

Analizînd cele expuse mai sus și avînd în vedere importanța utilizării în practică a recunoașterii persoanelor după metodele „face-manager”-ului și imaginii videomagnetice, precum și a recunoașterii animalelor și păsărilor și faptul că acestea ar putea fi efectuate potrivit regulilor procesuale și tactice, caracteristice recunoașterii după fotografii și, respectiv, recunoașterii obiectelor, respectîndu-se principiul obiectivității, se propune completarea articolelor 116 și 117 din Codul de procedură penală cu aceste noi modalități de recunoaștere.

Prezentarea spre recunoaștere este o acțiune de urmărire penală de mare importanță. Rezultatele recunoașterii, efectuate în strictă conformitate cu prevederile legii procesual penale, sînt considerate probe, iar procesul-verbal prin care se materializează rezultatele prezentării spre recunoaștere constituie mijloc de probă.

Indiscutabil, valoarea probatorie a procesului-verbal de prezentare spre recunoaștere este condiționată de măsura în care acesta se coroborează cu celelalte probe și mijloace de probă administrate în cauza penală.

Referințe

- ¹ A se vedea: S.Rusnac. *Psihologia dreptului*. - Chișinău: ARC, 2000, p.26-29.
- ² Aici și în continuare termenul „anchetator” va presupune atît ofițerul de urmărire penală, cît și procurorul, care efectuează nemijlocit urmărirea penală.
- ³ A se vedea: E.Stancu. *Tratat de Criminalistică*. - București: Universul Juridic, 2002, p.481.
- ⁴ A se vedea: Л.Брусницын. *Опознание в условиях, исключающих наблюдение опознаваемым опознающего* // Уголовное право, 2005, nr.2, p.75-76; Н.Власенко, А.Иванов. *Опознание в условиях исключающих визуальное наблюдение* // Законность, 2002, nr.6, p.22-23; Е.Ю. Самоллевл, З.Г. Самошина. *Предъявление для опознания в условиях, исключающих наблюдение опознающего опознаваемым* // Юрист - онлайн. Электронный юридический журнал. <http://www.shkolny.com/predyavlenie-dlya-opoznaniya-litsa-v-usloviyah-isklyuchayuschih-nablyudenie-opoznayuschego-opoznavaemyim/>; I.Dolea, D.Roman, T. Vizdoagă și al. *Codul de procedură penală. Comentarii*. - Chișinău: Cartier juridic, 2005, p.215.
- ⁵ De asemenea, pot fi utilizate două birouri cu un perete comun, în care se află un geam cu sticlă specială.
- ⁶ A se vedea: В.Печерский. *Тактика участия защитника при производстве отдельных следственных действий*. <http://www.justbel.info/2003-3/art17.htm#2>; Н.Власенко, А.Иванов. *Опознание в условиях исключающих визуальное наблюдение*, p.22-23.
- ⁷ A se vedea: A.Ciopraga. *Criminalistica. Tratat de tactică*. - Iași: Gama, 1996, p.350-352; А.В. Дулов, П.Д. Нестеренко. *Тактика следственных действий*. - Минск: Вышэйша школа, 1971, p.186-187.
- ⁸ Л.Исаева. *Предъявление лиц для опознания* // Законность, 2002, nr.10, p.21.
- ⁹ В.С. Бурданова, И.Е. Быховский. *Предъявление для опознания на предварительном следствии*. - Москва, 1975, p.60; Т.В. Аверьянова, Р.С. Белкин, Ю.Г. Корухов, Е.Р. Россинская. *Криминалистика (учебник для вузов)* - Москва: НОРМА, 2000, p.657; E.Stancu. *Tratat de Criminalistică*. - București: Universul Juridic, 2002, p.487.
- ¹⁰ S.Doraș. *Criminalistica. Vol.II* - Chișinău, 1999, p.214-215.
- ¹¹ В. Курченко. *Опознание* // Законность, 1997, nr.6, p.20-21.
- ¹² Ф.Багаутдинов. *Опознание* // Законность, 1999, nr.10, p.19-23.
- ¹³ А. Бецуков. *Опознание по «фейсменеджеру» и видеозаписи* // Законность, 2000, nr.3, p.29.
- ¹⁴ A se vedea: Н.Н. Гапанович. *Опознание в следственной и судебной практике (тактика)*. - Минск: Издательство БГУ им. В.И. Ленина, 1976, p.69-73; *Криминалистика* (под редакцией профессора Н.П. Яблокова). - Москва: Юрист, 2004, p.477-478.

- ¹⁵ Obiect – corp solid (prelucrat, fabricat, confecționat etc.) care are o anumită întrebuințare. Ființă – ceea ce are viață (și se mișcă); viețuitoare, vietate. (A se vedea: Dicționar enciclopedic. - Chișinău: Cartier, 2004, p.331 și 596).

Liubovi BRÎNZĂ

doctorand

SUBIEȚII DREPTULUI DE REABILITARE ÎN PROCESUL PENAL: CONSIDERAȚII INTRODUCATIVE

Introductory considerations regarding the subjects of the rehabilitation right in the case trial are analyzed in the present article. The rehabilitated person is the active subject in the judicial relation of rehabilitation, namely the subject of the rehabilitation right. The Moldovan legislature does not contain the generic term that would designate this subject, but such a term is used in the speciality literature. Additionally, some authors propose the differentiated use of the denotative wording with regard to the aspects where the subject of the rehabilitation right appears.

Persoana reabilitată este subiectul activ în raportul juridic de reabilitare, adică subiectul dreptului de reabilitare.

În legislația autohtonă nu există vreun termen generic care să desemneze acest subiect. În schimb, un asemenea termen este folosit în literatura de specialitate. Mai mult, unii autori propun utilizarea diferențiată a formulărilor denotative în raport cu ipostazele în care apare subiectul dreptului de reabilitare.

De exemplu, A.A. Podoprigora propune să fie folosite două noțiuni nuanțate: „persoana care este reabilitată” și „persoana reabilitată”. În prima situație se are în vedere persoana căreia i-a fost recunoscut dreptul de reabilitare, în a cărei privință se realizează complexul de măsuri prevăzute de legea procesual penală, îndreptată spre reabilitare, inclusiv măsurile care decurg din dreptul de reparare a prejudiciului cauzat. În cea de-a doua situație se are în vedere persoana restabilită în drepturi și libertăți, recunoscută nevinovată în săvârșirea infracțiunii, căreia i-a fost reparat prejudiciul cauzat în legătură cu procesul penal, ca urmare a realizării de către această persoană a dreptului său la reparație.¹

„Reabilitat” înseamnă „care a obținut reabilitarea”.² Însă, în prezentul studiu noțiunea primară este „reabilitarea”, pe când „reabilitat” este o noțiune derivată. „Reabilitarea” înseamnă „acțiunea de a (se) reabilita și

rezultatul ei”.³ Pornind de la această interpretare literală, prin „reabilitat” („persoană reabilitată”) putem înțelege fie persoana care se reabilitează, fie persoana care a fost reabilitată. Din acest considerent, opinăm că nu este necesară consacrarea în legislație a noțiunii „persoana care este reabilitată”. Va fi suficientă prezența noțiunii „persoana reabilitată”, deoarece, atunci când va permite contextul, ea va desemna persoana care este reabilitată. În alt context, această noțiune va desemna persoana care a fost reabilitată. Operarea cu o singură noțiune și nu cu două va permite a se evita aglomerarea textului normativ cu concepte care se intersectează, creînd pericolul comiterii erorilor.

O.V. Kaplina propune ca noțiunea de reabilitant să înglobeze noțiunea „persoana reabilitată”. Prin „reabilitant” ea are în vedere inclusiv succesorul persoanei nevinovate care a decedat, succesori care urmăresc reabilitarea acestei persoane.⁴

Într-adevăr, conform pct.5) art.275 CPP, urmărirea penală nu poate fi pornită, iar dacă a fost pornită, nu poate fi efectuată și va fi întreruptă în cazul în care a intervenit decesul făptuitorului, cu excepția cazurilor de reabilitare.

În context, în literatura de specialitate se menționează: „Nu se admite încetarea urmăririi penale sau, după caz, neînceperea urmăririi penale dacă rudele decedatului sau alte persoane solicită continuarea procesului pentru reabilitarea bănuțului (învinitului) decedat”.⁵ Într-o speță din practica judiciară, după pronunțarea sentinței de încetare a procesului penal în legătură cu decesul inculpatului F, mama și apărătorul acestuia au solicitat casarea sentinței și reabilitarea decedatului, deoarece, în opinia lor, el nu este vinovat de fapta ce i-a fost incriminată. Instanța superioară a satisfăcut cererea, a casat sentința de încetare a procesului penal și a dispus rejudecarea cauzei de către instanța de fond.⁶

Pentru a înțelege care este raportul dintre noțiunile „reabilitant” și „persoana reabilitată”, este cazul să apelăm la interpretarea prin analogie. Astfel, la art.16 din Codul civil se stabilește: „Orice persoană are dreptul la respectul onoarei, demnității și reputației sale profesionale” (alin.(1); „La cererea persoanei interesate, se admite apărarea onoarei și demnității unei persoane fizice și după moartea acesteia” (alin.(3). Așadar, persoanele interesate au interesul să le fie apărat dreptul la onoare și demnitatea unei persoane care a decedat. Prin analogie, rudele persoanei sau alte persoane au interesul să fie exercitat dreptul de reabilitare a persoanei respective care a decedat. Deci, rudele sau alte persoane nu sînt subiecți ai dreptului de reabilitare, ci ai interesului ocrotit de lege de a fi exercitat dreptul de reabilitare a persoanei care a decedat. Nu punem la îndoială legitimitatea unui asemenea interes și considerăm necesară crearea tuturor condițiilor ca acesta să fie realizat. Însă,

persoanele care realizează acest interes nu sînt subiecții dreptului de reabilitare, din simplul motiv că „dreptul de reabilitare” nu este identic cu „interesul legitim ca dreptul de reabilitare să fie exercitat”.

Nu avem rezerve nici față de oportunitatea utilizării termenului „reabilitant” în accepțiunea pe care i-o imprimă O.V. Kaplina. Însă, obiectul studiului nostru îl reprezintă subiecții dreptului de reabilitare, ca principali actori în actul de reabilitare. Iată de ce, vom canaliza în continuare demersul în vederea cercetării caracteristicilor acestor subiecți.

Așadar, cine sînt subiecții dreptului de reabilitare în procesul penal?

Analiza complexă a art.23, pct.23) alin.(2) art.64, alin.(3) art.66, a art.275, 284, 285 și 390 CPP ne permite să afirmăm că subiecții acestui drept sînt: bănuitul, învinuitul și persoana achitată.

Indirect, aceeași concluzie rezultă din textul lit.a) și b) art.6 din Legea privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești. Se stabilește concret că dreptul la repararea prejudiciului apare în cazul devenirii definitive a sentinței de achitare sau al scoaterii persoanei de sub urmărire penală sau încetării urmăririi penale pe temeuri de reabilitare.

În conformitate cu alin.(1) art.63 CPP, bănuitul este persoana fizică față de care există anumite probe că a săvîrșit o infracțiune pînă la punerea ei sub învinuire. Potrivit alin.(1) art.65 CPP, învinuitul este persoana fizică față de care s-a emis, în conformitate cu prevederile Codului de procedură penală, o ordonanță de punere sub învinuire. În fine, conform alin.(3) art.65 CPP, persoana în privința căreia sentința a devenit definitivă se numește achitat, dacă sentința este integral de achitare.

Dar este oare completă lista subiecților dreptului de reabilitare în procesul penal, prezentată mai sus? Formulăm această întrebare, deoarece la art.6 din Legea privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești mai sînt prevăzute anumite cauze care determină apariția dreptului de reparare a prejudiciului:

- adoptarea de către instanța judecătorească a hotărîrii cu privire la anularea arestului administrativ în legătură cu reabilitarea persoanei fizice;
- adoptarea de către judecătorul de instrucție, în condițiile alin.5) art.313 CPP, în privința persoanei achitate sau scoase de sub urmărire penală, a încheierii privind înfăptuirea, în timpul procesului penal, a măsurilor operative de investigații cu încălcarea prevederilor legislației.

Nu este greu de observat că nici una din aceste cauze nu ține de procesul penal, ca activitate a organelor de urmărire penală și a instanțelor judecătorești cu participarea părților în proces și a altor persoane, desfășurată în conformitate cu prevederile Codului de procedură penală. Aceste două cauze sînt legate de acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești. Totuși, cu referire la prima cauză, este vorba de reabilitarea persoanei în legătură cu desfășurarea procedurii administrative. Or, fraza „repararea prejudiciului pricinuit cetățeanului prin aplicarea unei sancțiuni administrative sub formă de arest se efectuează în modul stabilit de legislație” este conținută în alin.2 art.283 din Codul cu privire la contravențiile administrative al Republicii Moldova, adoptat de Sovietul Suprem al RSS Moldovenești la 29.03.1985.⁷

În cel de-al doilea caz, nominalizat mai sus, consemnăm că efectuarea măsurilor operative de investigații cu încălcarea prevederilor legislației nu face parte din procesul penal. Așa cum rezultă din conținutul Legii Republicii Moldova privind activitatea operativă de investigații, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 12.04.1994⁸, activitatea operativă de investigații este o activitate extraprocesuală. Ea poate fi inclusiv preprocesuală, însă, oricum nu devine componentă a activității procesuale. Dovadă a acestei afirmații este dispoziția alin.(4) art.93 CPP: „Datele de fapt obținute prin activitatea operativă de investigații pot fi admise ca probe numai în cazurile în care ele au fost administrate și verificate prin intermediul mijloacelor prevăzute la alin.(2), în conformitate cu prevederile legii procesuale (sublinierea ne aparține – *n.a*), cu respectarea drepturilor și libertăților persoanei sau cu restricția unor drepturi și libertăți autorizată de către instanța de judecată”.

În concluzie, nici una din cele două cauze nu poate genera dreptul de reabilitare a persoanei în procesul penal. Se impune și o altă concluzie: cercul persoanelor care au dreptul la repararea prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești este mai larg decît cercul persoanelor care au dreptul de reabilitare în procesul penal. A avea dreptul la repararea prejudiciului specificat nu înseamnă că este indispensabilă prezența dreptului de reabilitare în procesul penal.

Așadar, dreptul de reabilitare în procesul penal apare în cazul scoaterii persoanei de sub urmărirea penală și al încetării urmăririi penale în baza temeiurilor reabilitante, precum și în cazul achitării persoanei.

Încetarea urmăririi penale are loc în orice moment al urmăririi penale, dacă se constată prezența temeiurilor corespunzătoare și poate fi aplicată numai în privința unei persoane sau în privința uneia din faptele persoanei.

Ca urmare, încetarea urmăririi penale poate fi totală sau parțială. Încetarea este totală când împrejurările determină o stingere în întregime a cauzei penale. Încetarea urmăririi penale poate fi parțială în raport cu faptele sau persoanele în cauză.⁹

Instituția scoaterii de sub urmărire penală nu era reglementată în Codul de procedură penală anterior, deoarece nu se făcea distincție între cazurile care determinau inaptitudinea funcțională a acțiunii penale pe parcursul urmăririi penale.

Soluția scoaterii de sub urmărirea penală este corespunzătoare celei de achitare pronunțată de instanță în cursul judecății.¹⁰ În consecință, scoaterea de sub urmărirea penală constituie o hotărâre prin care se reabilitează această persoană, dacă soluția se referă la toate capetele de acuzare.¹¹

Ca și încetarea urmăririi penale, scoaterea de sub urmărirea penală poate fi totală sau parțială. În acest sens, dacă în aceeași cauză sînt mai mulți bănuți sau învinuți ori dacă mai multe fapte fac obiectul aceleiași cauze, scoaterea de sub urmărirea penală se face numai cu privire la învinuți sau bănuți, ori la faptele pentru care există cazul de scoatere de sub urmărire.

În acest context, A.Ia. Dubinski consideră: „Deopotrivă cu încetarea întregului proces, în practica de urmărire penală nu rareori apare necesitatea încetării parțiale a procesului: cu privire la anumite evenimente, fapte, persoane aparte”.¹² Despre posibilitatea încetării parțiale a procesului penal la faza de urmărire penală relatează și D.S. Karev: „Uneori, temeiurile de încetare a procesului se referă doar la un singur învinuit. În asemenea situații, procesul încetează față de acest învinuit, iar față de altul sau alții – continuă”.¹³

Încetarea parțială a urmăririi penale și scoaterea parțială de sub urmărirea penală este posibilă atîta timp cît legiuitorul nostru admite conexarea într-un singur dosar a materialelor referitoare la săvîrșirea infracțiunilor de către o singură persoană sau de către mai multe persoane.

Tipologia încetării parțiale a urmăririi penale și a scoaterii parțiale de sub urmărirea penală este necesară în vederea unei mai bune clarificări a sensului acestei instituții procesuale, precum și în vederea aplicării ei corecte în practica de urmărire penală. Astfel, se disting două tipuri de încetare parțială a urmăririi penale și a scoaterii parțiale de sub urmărirea penală: 1) încetarea (scoaterea) parțială în raport cu o faptă; 2) încetarea (scoaterea) parțială în raport cu un învinuit (bănuț). Diferențierea acestor două tipuri este cu atît mai justificată dacă vom lua în considerație că încetarea parțială a procesului penal are loc relativ la acele dosare în care este vorba fie de concursul real de infracțiuni, fie de co-participare (participație).

Încetarea parțială a urmăririi penale și scoaterea parțială de sub urmărirea penală în raport cu o faptă este legată de decăderea uneia din faptele care a format concursul real de infracțiuni. Încetarea parțială a urmăririi penale și scoaterea parțială de sub urmărirea penală în raport cu un învinuit (bănuț) are loc în acel caz în care decade completamente învinuirea înaintată unuia sau cîtorva participanți la infracțiune.

Numai încetarea integrală, și nu parțială, a urmăririi penale (scoaterea integrală, și nu parțială, de sub urmărirea penală) față de o persoană generează dreptul de reabilitare a acesteia. Iată de ce, dintre cele două tipuri ale încetării parțiale a urmăririi penale și scoaterii parțiale de sub urmărirea penală, numai încetarea parțială a urmăririi penale și scoaterea parțială de sub urmărirea penală în raport cu un învinuit reprezintă reabilitarea unuia din participanții la infracțiune. În această ordine de idei, trebuie criticată următoarea aserțiune aparținînd lui T.A. Soloviova: „...este posibilă situația cînd participantul la infracțiune este reabilitat nu în raport cu toate faptele care i-au fost imputate, ci doar în raport cu unele din ele”.¹⁴ Este absurd a utiliza conceptul de reabilitare parțială. Reabilitarea poate fi numai integrală, tocmai pentru că restabilirea parțială a prestigiului știrbit, repunerea parțială în drepturile personale pierdute, recăpătarea parțială a bunului nume reprezintă ineptii care contravin gîndirii logice. După cum expresia „reabilitarea integrală” este un pleonasm, expresia „reabilitarea parțială” este un nonsens. Porționarea și proporționarea noțiunii de reabilitare este inadmisibilă.

În lumina tematicii abordate, doar unul din cele două tipuri ale încetării parțiale a urmăririi penale și scoaterii parțiale de sub urmărirea penală, și anume – încetarea parțială a urmăririi penale și scoaterea parțială de sub urmărirea penală față de un învinuit (bănuț) – este relevant. De aceea, în continuare vom insista doar asupra acestui tip.

După cum s-a menționat, încetarea parțială a urmăririi penale și scoaterea parțială de sub urmărirea penală față de un învinuit este posibilă în acele situații, în care în proces au fost atrași cîțiva învinuți (bănuți), iar temeiurile de încetare se referă numai la unul sau la cîțiva dintre aceștia.

Încetarea parțială a urmăririi penale și scoaterea parțială de sub urmărirea penală față de un învinuit este justificată și în cazul stabilirii faptului că infracțiunea urmărită nu este săvîrșită de către cel învinuit, ci de către o altă persoană.

În cazurile exemplificate, încetarea parțială a urmăririi penale și scoaterea parțială de sub urmărirea penală s-a soldat cu anularea unei învinuiri din cele cîteva, care au fost formulate conform indicilor participației penale. Învinuirea respectivă nu mai poate fi înaintată

din nou, fără a fi anulată ordonanța de încetare a urmăririi penale și scoaterea parțială de sub urmărirea penală relativ la aceasta. Persoana care a fost bănuită de comiterea infracțiunii ce nu s-a confirmat ulterior și în privința căreia a fost pronunțată ordonanța de încetare parțială a urmăririi penale și scoaterea parțială de sub urmărirea penală nu mai poate fi trasă la răspundere penală pentru aceeași faptă, pînă cînd nu va fi anulată ordonanța corespunzătoare cu privire la încetarea parțială a urmăririi penale și scoaterea parțială de sub urmărirea penală.

Spre deosebire de încetarea integrală a urmăririi penale și scoaterea de sub urmărirea penală, cea parțială nu reprezintă o încheiere a procedurii în ansamblu. Din această cauză, nu putem agree opinia lui S.A. Șeifer, care consideră că „încetarea procesului penal este unul dintre tipurile de încheiere a urmăririi penale..., care se exprimă în decizia referitoare la imposibilitatea completă sau parțială de a continua procedura...”¹⁵

Considerăm că autorul citat, presupunînd că încetarea urmăririi penale se exprimă în „imposibilitatea completă sau parțială de a continua procedura”, interpretează eronat sensul prevederilor art.285 CPP, care raportează încetarea urmăririi penale la unul din tipurile de încheiere a urmăririi penale. După emiterea ordonanței cu privire la încetarea urmăririi penale, acțiunile procesuale nu mai pot fi efectuate în cauza dată. Odată cu încetarea urmăririi penale se termină activitatea de culegere a probelor și de stabilire a faptelor, fiind posibilă numai activitatea procesuală de verificare a legalității și temeiniciei deciziei privind încetarea urmăririi penale. Ar fi neîntemeiat să considerăm încetarea parțială a urmăririi penale drept cauză de imposibilitate parțială de continuare a procedurii. Din contra, încetarea parțială a urmăririi penale presupune posibilitatea continuării procedurii. După încetarea urmăririi penale în raport cu unul dintre învinuți, în prezența altor învinuți în cauză, procedura față de aceștia nu se încheie. În cursul urmăririi penale ulterioare, un asemenea proces poate avea drept consecințe logice: fie trimiterea cauzei penale în instanța de judecată, fie încetarea integrală a urmăririi penale.

Așadar, încetarea parțială a urmăririi penale nu este altceva decît renunțarea la efectuarea ulterioară a procedurii penale în raport cu una din învinuirile ce figurează în procesul dat. Acest tip de încetare a urmăririi penale este una dintre formele de încheiere a procedurii într-o parte determinată a cauzei penale. Însă, acesta nu reprezintă o formă a soluționării integrale sau parțiale a cauzei. Atît în cazul încetării parțiale a urmăririi penale, cît și în cazul încetării integrale a acestuia, nu se pronunță o soluție asupra fondului cauzei, ci doar se face o constatare a imposibilității efectuării procesului în una dintre părțile lui, potrivit temeiurilor indicate în lege.

Referințe:

- ¹ *A se vedea:* A.A. Подпригора. *Реабилитация в уголовном процессе России:* Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. – Ростов-на-Дону, 2004, p.9.
- ² Dicționar explicativ al limbii române / Sub red. lui I.Coteanu, L.Seche, M.Seche. – București: Univers enciclopedic, 1998, p.896.
- ³ *Ibidem.*
- ⁴ O.V. Каплина. *Проблеми реабілітації у кримінальному процесі України:* Автореферат диссертации на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. – Харків, 1998, p.11.
- ⁵ I.Dolea, D.Roman, T.Vizdoagă și alții. *Codul de procedură penală. Comentariu.* – Chișinău: Cartier, 2005, p.424.
- ⁶ Определение Президиума Верховного Суда Республики Башкортостан от 22 мая 1998 г. // Бюллетень Верховного Суда Российской Федерации, 1999, nr.5, p.31.
- ⁷ Вештиле Советулуй Супрем ал РСС Молдовенешть, 1985, nr.3.
- ⁸ Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1994, nr.5.
- ⁹ *A se vedea:* N.Volonciu. *Tratat de procedură penală. Partea Specială.* Vol. II. – București: Paideia, 2003, p.83-84.
- ¹⁰ *Ibidem*, p.90.
- ¹¹ *A se vedea:* I.Dolea, D.Roman, Iu.Sedlețchi și alții. *Drept procesual penal. Partea Specială.* Vol.II. – Chișinău: Cartdidact, 2006, p.43.
- ¹² А.Я. Дубинский. *Прекращение уголовного дела в стадии дознания и предварительного следствия.* Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. - Киев, 1971, p.6.
- ¹³ Д.С. Карев. *Предварительное расследование.* – Москва: Юридическая литература, 1962, p.38.
- ¹⁴ Т.А. Соловьева. *Частичное прекращение дела в советском уголовном процессе:* Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. – Казань, 1974, p.14.
- ¹⁵ С.А. Шейфер. *Прекращение дела в советском уголовном процессе.* Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. – Москва, 1963, p.7.

Anatolie MUNTEANU

procuror
Șef-interimar al Direcției Judiciare,
Procuratura Generală, formator

REPERELE DIRECȚIEI JUDICIARE AFERENTE IDENTIFICĂRII RISCURILOR CONDAMNĂRII REPUBLICII MOLDOVA DE CĂTRE CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI PENTRU VIOLAREA NORMELOR CONVENȚIEI EUROPENE PENTRU PROTECȚIA DREPTURILOR ȘI A LIBERTĂȚILOR FUNDAMENTALE ALE OMULUI

Ratifying the Convention for the defense of human rights and fundamental liberties, Republic of Moldova has assumed the positive obligation to guarantee and ensure the protection of all the rights and liberties proclaimed by the convention of the persons under its jurisdiction. Concluding that lately the number of applications of the citizens of Republic of Moldova to the European Court of Human Rights and respectively, the number of cases of condemnation of the state implying obligatorily financial sanctions has been constantly growing, and imposes the adoption of urgent and efficient measures, and implicitly, of an intolerant attitude towards the office holders culpable of infringement of human fundamental rights in Republic of Moldova. In order to take a correct attitude concerning the real situation in this field it has become primordial to highlight the groups of risks, which favour the condemnation of our state in ratio with the practice of the European Court of Human Rights.

Aderarea Republicii Moldova la Consiliul Europei a reprezentat condiția primordială care a asigurat promovarea și consolidarea funcționării democratice a statului, modernizarea structurilor sale instituționale, coerența și funcționalitatea sistemului legislativ și juridic, independența justiției, combaterea corupției.

Odată cu ratificarea Convenției Europene pentru Protecția Drepturilor și a Libertăților Fundamentale ale Omului, statul nostru și-a asumat, pe de o parte, obligația să garanteze oricărei persoane aflate sub jurisdicția sa drepturile și libertățile stipulate în Convenție, iar, pe de altă parte, a acceptat să supună executarea acestei obligații unui control juridic internațional.

Prin urmare, fiind o parte integrantă a sistemului de drept național, Convenția va fi aplicată în mod direct, ținându-se cont de faptul că art.4 din Constituția

Republicii Moldova consacră primatul Convenției față de actele legislative naționale care îi contravin.

Aplicarea corectă a Convenției presupune studierea prealabilă a jurisprudenței Curții, care are competență exclusivă în a interpreta oficial prin hotărârile sale modul de aplicare a Convenției, hotărârile ei fiind obligatorii pentru sistemul judecătoresc național. Tocmai din aceste considerente, atât prevederile Convenției, cât și jurisprudența Curții sînt obligatorii pentru instanțele judecătorești naționale și pentru autoritățile publice naționale. În acest context, instanțele judecătorești sînt încurajate ca hotărârile judecătorești să fie articulate cu interpretarea și aplicarea directă a textelor incidente din Convenție și să cuprindă trimiteri adecvate la reperatele jurisprudenței Curții.

Majoritatea cererilor înregistrate la Curtea Europeană a Drepturilor Omului, din cele declarate admisibile (la situația primului trimestru 2007), 22 se referă la neexecutarea deciziilor judiciare. 11 hotărâri se referă la anularea hotărârilor judecătorești irevocabile în rezultatul înaintării recursului în anulare de către Procurorul General (situație existentă pînă la adoptarea noului Cod de procedură civilă – 12 iunie 2003). Alte 4 cereri se referă la lipsa motivelor pertinente și suficiente pentru a justifica arestarea sau prelungirea acesteia în cadrul judecării cauzei. O cerere se referă la încălcarea termenelor rezonabile de desfășurare a procesului penal.

Avînd în vedere importanța și actualitatea problemei, aceasta a fost inclusă în programul de lucru al **Colegiului Procuraturii, care la 24 aprilie 2007 a adoptat Hotărîrea nr.11/4** „Privind starea respectării drepturilor și libertăților fundamentale în cadrul procesului penal prin prisma Convenției Europene pentru Protecția Drepturilor și a Libertăților Fundamentale ale Omului și practicii Curții Europene pentru Drepturile Omului”.

Conform hotărîrii nominalizate, în activitatea procurorilor accentul a fost pus pe anticipare, pe eliminarea din start a riscurilor de condamnare de către CEDO a Republicii Moldova.

Riscurile condamnării Republicii Moldova în domeniul judiciar-civil:

- recursul în anulare – declarat în temeiul art.332 al Codului de procedură civilă (redacție veche);
- neexecutarea hotărârilor judecătorești.

În conformitate cu prevederile Articolului 6 al Convenției,

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obli-

gațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptată împotriva sa..."

Curtea Europeană a Drepturilor Omului pentru prima oară a considerat violarea drepturilor prevăzute de Articolul 6 din CEDO, prin declararea recursului în anulare de către procuror, în *cauza Brumărescu versus România*, astfel fiind stabilit un precedent, care ulterior a dus la condamnarea Republicii Moldova într-un șir de cauze analogice (*hotărârile în cauzele Roșca; Ermicev; Melnic; Braga; Mihalachi; Bujnița; Venera Nord-Vest & Bortă; „Nistas GmbH”; SA „Moldovahidromaș”*).

Prin urmare, Curtea atenționează asupra faptului că Curtea Supremă de Justiție ar fi redus, astfel, la zero întregul proces judiciar, admitând cererea de anulare înaintată de Procurorul General, ceea ce ar încălca principiul lucrului judecat (*res judicata*). La aplicarea prevederilor art.332 al Codului de procedură civilă, Curtea Supremă de Justiție a încălcat principiul securității raporturilor juridice. În cele din urmă, Curtea Supremă de Justiție a încălcat drepturile părților la un proces echitabil prevăzut în Articolul 6 § 1 al Convenției.

Unul dintre elementele fundamentale ale preeminenței dreptului este principiul stabilității raporturilor juridice, care înseamnă, între altele, că o soluție definitivă a oricărui litigiu nu trebuie rediscuțată.

Un alt motiv ce servește drept temei pentru condamnarea Republicii Moldova de către CEDO este: *Neexecutarea deciziilor emise de către instanțele judecătorești naționale (cauzele: Prodan, Sirbu, Pasteli, Luntre, Croitoru, Bocancea)*.

În aceste cazuri, Curtea se referă la faptul că Articolul 6 § 1 asigură oricui dreptul de a revendica drepturile și obligațiile sale civile într-un tribunal; în acest fel se întruchipează „dreptul la un tribunal”, respectiv, dreptul de acces, care reprezintă dreptul de a institui proceduri în fața unei instanțe judecătorești în chestiuni de natură civilă. Cu toate acestea, acel drept ar fi unul iluzoriu dacă un Stat Contractant ar permite ca o hotărâre judecătorească definitivă și obligatorie să rămână ineficientă (inoperantă) în detrimentul unei părți.

Interpretarea Articolului 6 ca fiind în exclusivitate preocupat de accesul la o instanță judecătorească și îndeplinirea procedurilor ar putea duce la situații incompatibile cu principiile de drept pe care Statele Contractante s-au obligat să le respecte când au ratificat Convenția. Executarea unei hotărâri pronunțate de orice instanță de drept trebuie, deci, privită ca o parte integrantă a „procesului” conform scopurilor Articolului 6 (*Hotărârea Hornsby versus Grecia din 19 martie 1997, Rapoarte 1997-II, p.510, §40*).

Este inadmisibil ca o autoritate de stat să invoce lipsa de fonduri alternative drept scuză pentru neexecutarea

hotărârilor judecătorești. O întârziere în executarea unei hotărâri ar putea fi justificată numai de anumite circumstanțe deosebite. Dar întârzierea trebuie să afecteze esența dreptului apărut conform Articolului 6 § 1 al Convenției (*Immobiliare Saffi versus Italia (GC), nr.22774/93, § 74, CEDO 1999 - V*). În astfel de cazuri, reclamanții nu ar fi trebuit să fie împiedicați să beneficieze de succesul obținut în urma soluționării litigiului.

În scopul reparării unor erori de drept, în temeiul demersurilor primite de la Agentul guvernamental – reprezentantul Guvernului Republicii Moldova la CEDO – Procuratura Generală a adresat Curții Supreme de Justiție cereri de revizuire asupra deciziilor aceleiași instanțe adoptate în rezultatul examinării recursurilor în anulare declarate pînă la 12.06.2006, în total fiind declarate 24 cereri de revizuire.

Riscurile condamnării Republicii Moldova în domeniul judiciar-penal:

Drept riscuri în acest segment de activitate au fost constatate: *încălcarea termenului rezonabil de desfășurare a procesului penal;*

Practica Curții cu referire la aceste prevederi ale Convenției a înregistrat o condamnare a Republicii Moldova, fiind invocată în special violarea Articolului 6 § 1 – încălcarea termenului rezonabil de judecare a cauzei.

Republica Moldova a fost condamnată pentru violarea de către autoritățile sale a acestor prevederi în cauza *Holomiov versus Moldova*.

Prin Hotărârea CEDO din 07.11.2006, Republica Moldova a fost condamnată pentru violarea Articolului 6 § 1 din Convenție, și anume: pentru faptul că din culpa statului nu au avut loc ședințe de judecată timp de aproximativ cinci luni de zile, între lunile iunie și noiembrie 2003, din cauza unui conflict de competență între Tribunalul Chișinău și Judecătoria Centru. După soluționarea conflictului de competență, ședințele au fost amânate de mai multe ori din cauza absenței judecătorului sau a procurorului. Mai mult, ședințele de judecată au fost adesea fixate la intervale lungi de timp.

Situația procesuală după modelul cazului *Holomiov* nu este unicul risc.

Un real factor de risc îl constituie *tergiversarea judecării cauzelor penale* din motivul organizării insuficiente a activității acuzatorilor de stat, judecătorilor și avocaților în cadrul examinării cauzei.

Cea de-a treia categorie de riscuri derivă din *verificarea ineficientă* sau din *ignorarea totală a declarațiilor inculpatului* despre aplicarea în privința acestuia a violenței și a presiunilor psihice în procesul de dobîndire a probatoriului.

Conform Articolului 3 al Convenției, *nimeni nu poate fi supus torturii nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante*. Aceste stipulări sînt prevăzute și în art.10 alin.(3) din Codul de procedură penală.

De regulă, inculpații se plîng că au fost maltratați de către colaboratorii de poliție încă în cadrul examinării cauzei penale în prima instanță sau în instanța de apel. În aceste cazuri, procurorii procedează conform prevederilor art.298 alin.(4) din Codul de procedură penală.

Au loc însă cazuri cînd plîngeri de acest gen sînt invocate pentru prima dată în petițiile condamnaților adresate Procuraturii Generale, în care ei își exprimă dezacordul cu hotărîrea judecătorească de condamnare. În aceste cazuri, procurorii expediază cererile procurorilor teritoriali pentru a fi examinate conform art.274 din Codul de procedură penală și informarea despre soluția adoptată. Pe parcursul anilor 2006 și 2007 au avut loc 12 asemenea cazuri. În toate situațiile s-a dispus refuzul începerii urmăririi penale.

Procurorii trebuie să excludă din practica lor cazurile de punere sub învinuire a persoanelor care, fiind torturate de ofițerii de poliție, au fost impuse să recunoască săvîrșirea unor infracțiuni, pe care nu le-au comis.

În ultimii ani, practica judiciară s-a modificat esențial în ce privește respectarea drepturilor persoanei și, mai mult, sub aspectul eliminării cazurilor privind tortura și comportamentul degradant.

Astfel, Curtea Supremă de Justiție obligă prin deciziile sale instanțele judiciare inferioare să reacționeze de fiecare dată atunci cînd în timpul judecării cauzei se înaintează versiunea precum că în privința oricărui participant la proces a fost aplicată violența sau tratamentul degradant.

In memoriam**Despre Omul care a fost și va rămîne Mihail MARTÎNENCO –
primul Președinte al Consiliului INJ****Caracteristica**

Dlul Mihail Martînenco, născut la 6 martie 1947 în s. Corotna, r-nul Slobozia, moldovean, cetățean al Republicii Moldova, studii superioare juridice – a absolvit în anul 1970 Institutul Juridic din or. Harkov (Ucraina)

Dl Mihail Martînenco și-a început activitatea în calitate de ajutor de procuror și anchetator în procuraturile Rîbnița și Bender, șef de secție în administrația publică locală din or. Bender, iar în anul 1976 a fost ales judecător la Judecătoria orașenească Bender, unde a activat pînă în 1987.

În perioada anilor 1987-1996 a fost judecător la Judecătoria Supremă, iar ulterior la Curtea Supremă de Justiție.

Din 1996 pînă în 2001 a activat în cadrul Ministerului Justiției în funcțiile de director al Centrului de pregătire și

perfecționare a cadrelor din sistemul Ministerului Justiției și al Procuraturii, director al Direcției principale judiciare, notariat și avocatură și de viceministru al Justiției.

Dat fiind faptul că funcțiile pe care le exercita țineau de înfăptuirea justiției, asigurarea cadrului legislativ și instruirea magistraților, dl M.Martînenco a fost asimilat magistraților, conform art.3 (2) al Legii cu privire la statutul judecătorului, pe toată durata îndeplinirii acestor funcții.

Începînd cu 19 iulie 2001 și pînă în prezent activează în calitate de judecător la Curtea Supremă de Justiție, fiind numit în martie 2003 în funcția de vicepreședinte al Colegiului Penal al Curții Supreme de Justiție.

Prin Decretul Președintelui Republicii Moldova i s-a conferit gradul superior de calificare.

Pentru merite în organizarea activității eficiente a organelor judiciare și de notariat, contribuție la perfecționarea practicii judiciare și legislației în vigoare, propagarea cunoștințelor juridice, prin Decretul Președintelui Republicii Moldova din 17 octombrie 1996 i s-a conferit titlul onorific „Om Emerit”.

Actualmente dl M.Martînenco este Președinte al Consiliului Institutului Național al Justiției, contribuind activ la formarea și organizarea activității acestei instituții.

Pe parcursul activității s-a impus ca judecător calificat, care asigură judecarea calitativă, în termen și cu un înalt grad de profesionalism, fiind principal și disciplinat.

Dl M.Martînenco participă activ la generalizarea și unificarea practicii judiciare, contribuind la întocmirea hotărîrilor explicative ale Plenului Curții Supreme de Justiție în problemele de aplicare a dreptului în cauzele penale.

Participă activ și la instruirea judecătorilor, activînd în cadrul seminarelor zonale organizate în teren.

În procesul exercitării funcției de vicepreședinte al Colegiului Penal a dat dovadă de un înalt grad de organizare și disciplină, bucurîndu-se de stima și respectul colegilor.

Consider că dl Mihail Martînenco merită să fie numit în funcția de vicepreședinte al Colegiului Penal al Curții Supreme de Justiție.

**Președintele
Curții Supreme de Justiție**

26 ianuarie 2007

Valeria Șterbeț

PREȘEDINTELE REPUBLICII MOLDOVA
DECRET

privind conferirea Ordinului „Gloria Muncii”
domnului **Mihail MARTÎNENCO**

În temeiul art. 88 lit. a) din Constituția Republicii Moldova și al Legii cu privire la distincțiile de stat ale Republicii Moldova,

Președintele Republicii Moldova decretează:

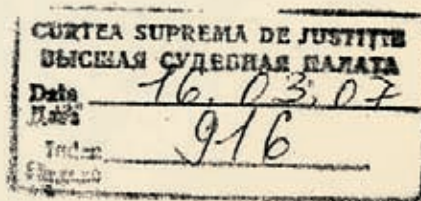
Articol unic. – Pentru activitate îndelungată și prodigioasă în domeniul jurisprudenței, înalt profesionalism manifestat la înfăptuirea justiției și contribuție la promovarea reformei judiciare și de drept, domnului **Mihail MARTÎNENCO**, vicepreședinte al Colegiului Penal al Curții Supreme de Justiție, i se conferă Ordinul „Gloria Muncii”.

PREȘEDINTELE REPUBLICII MOLDOVA

VLADIMIR VORONIN

Chișinău, 15 martie 2007.
Nr. 1033-IV.

Semnat pentru tipar 27.12.2007. Formatul 60x84 1/8.
Tipar ofset. Coli tipar conv. 13,25. Tipar executat la „Bons Offices”.
Tiraj 300 ex.

IN MEMORIAM

Mihail MARTÎNENCO (1947 - 2007)

Anul acesta a încetat suferința pămîntească a celui care a fost **Mihail MARTÎNENCO**, candela vieții sale pămîntești s-a stins. De acum el înflorește în veșnicia al cărei prag l-a trecut.

Născut într-o familie cu adevărat creștină și primind de la părinți bune învățături și deprinderi a străbătut prin viață timp de 60 de ani.

Cu toții l-am văzut în situații critice din care a ieșit cu demnitate, l-am văzut trudind duminici și sărbători avînd convingerea că justiția este „stîlpul și temelie adevărului”.

Ca membru al comunității în care a trăit, Mihail MARTÎNENCO a fost privit cu respect de toți semenii, a fost mereu gata să înfăptuiască binele, încadrîndu-se în normele justițiare și în morala creștină totodată.

Am petrecut pe calea veșniciei un Om. Un stîlp al societății atît din punct de vedere spiritual, cît și din punct de vedere profesional. În plan spiritual – prin frumoasele virtuți cu care și-a încununat viața, iar în plan profesional activînd ca judecător, fiind președinte al Colegiului Penal al CSJ și, mai nou, președinte al Consiliului Institutului Național al Justiției.

Numele lui va fi la loc de cinste alături de alte nume de referință ale comunității juridice a societății noastre, rămînînd în amintirea colegilor de breaslă și a tuturor celor care l-au cunoscut.

Cu toții îi sîntem recunoscători. Pentru toate îi sîntem recunoscători. Omului care a fost și va rămîne Mihail MARTÎNENCO, primul președinte al Consiliului Institutului Național al Justiției.

Cu profundă tristețe,
colectivul Institutului Național al Justiției

